

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Titel

Danmarks Radio og TV 2 – En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Danish Broadcasting Corporation and TV 2 – An examination of Danish Public Service television between 1980 - 1996

Vejleder

Mogens Rüdiger

Specialet udarbejdet af

Pernille Dencker Hansen

Antal Normalsider

99 sider med 2700 anslag pr. side

Indhold

1. Indledning	3
2. Problemformulering	5
2.1 Problemstilling	5
2.2 Afgrænsning – tilvalg og fravalg	5
2.2.1 Tidsmæssig afgrænsning og valg af valgkampe.....	6
2.3 Begrebsforståelse af public service broadcasting	7
3. Dansk public service tvs udvikling	12
3.1 Dansk public service tvs udvikling frem til monopolbruddet	12
3.1.1 Organisation	15
3.1.2 DRs formålserklæring.....	20
3.1.3 Programpolitik.....	22
3.1.4 DRs egen syn på deres public service rolle 1985.....	26
3.1.5 Opsamling	29
3.2 Det danske monopolbrud	30
3.2.1 Opsamling	33
3.3 Dansk public service tv efter monopolbruddet	34
3.3.1 Organisation	34
3.3.2 Det lovmæssige grundlag.....	36
3.3.4 DRs og TV2 s programpolitik.	40
3.3.4 DR og TV 2s egen opfattelse af deres rolle som public service station.....	45
3.5 Opsamling	47
3.4 DR, TV 2 og public service	48
4. Public service begrebets overordnede udvikling	51
4.1 Public service i krise?	54
4.2 Opsamling	56
5. Public service	57
5.1 Forskningens forståelse af public service begrebet	59
5.2 Opsamling	71
6. Valgkamp 1987 og 1994	75
6.1 Nyhedsudsendelsernes udvikling i dansk fjernsyn 1964 – 1996	75
6.1.1 Regler og normer for valgudsendelser i radio og TV	78
6.1.2 Opsamling	80
6.2 Valgkamp 1987	80
6.2.1 Opsamling	83
6.3 Valgkamp 1994	83
6.3.1 Opsamling	87
6.4 Sammenligning og vurdering af valgkampsendelserne	88
7. Konklusion	92
8. Litteraturliste	97
8.1 TV-udsendelser	100
9. Summary	102

1. Indledning

Den 2. oktober 1951 sendte Danmarks Radio¹ sin første tv-udsendelse. Danmarks Radio havde sendt radio siden 1925, og fjernsynsvirksomheden kom til at bygge på samme vilkår som radioen og skulle derfor dække de samme programkategorier som radioen, nemlig *Aktuelt, Kunst, Oplysning og Underholdning*. [Bondebjerg 1997: 122 – 126] Ligeledes blev tv underlagt samme lovgrundlag som radioen, hvilket betød, at programmerne skulle være af alsidig, kulturel og oplysende art². På tv'ets premiereaften i 1951 havde 400 – 500 københavnere et tv-apparat og mulighed for at modtage Danmarks Radios signal. Fjernsynet blev hurtigt et udbredt og populært medie, og i 1955 var der 3000 tv-licensbetalere. I 1960 blev signalet landsdækkende, og i 1965 var antallet af tv-licensbetalere steget til 1.000.000 stk., og fjernsynet blev derfor hurtigt opfattet som det udbredte massemedie med størst mulighed for at påvirke seerne. [Søndergaard 2006: 28-29, 33]

Frem til 1988 havde Danmarks Radio monopol på tv-broadcasting i Danmark. Dette monopol blev brudt, da TV 2 begyndte at sende den 1. oktober 1988. I 1980 havde den daværende regering nedsat en mediekommission, hvis opgave var at lave en samlet vurdering af udviklingen af fjernsynsmediet og de samfundsmæssige konsekvenser heraf. Mediekommissionens konklusion blev, at udviklingen gik mod et øget udbud af udenlandsk tv, hvilket førte til et politisk ønske om at øge det danske udbud for at kunne konkurrere med dette. I 1986 tog det danske folketing beslutningen om at give lov til et dansk TV 2. Der var stor set politisk enighed om at indføre et dansk alternativ til DR, dog var der ikke enighed om, hvorledes denne anden landsdækkende statsregulerede tv-station skulle finansieres. Socialdemokratiet og venstrefløjen ønskede, at tv-stationen skulle finansieres på samme måde som DR, gennem licensen, mens de borgerlige og højrefløjen ønskede den skulle være reklamefinansieret. Den lov der blev vedtaget, byggede på en model konstrueret af det Radikale Venstre. Heri lå, at TV 2 skulle være en selvejende institution ligesom DR, og finansieres ved en blanding af licensbetaling og reklameindtægter.

Danmarks Radio og TV 2 bliver begge betragtet som såkaldte public service stationer, hvilket betyder, at de begge er underlagt nogle lovmæssige krav til blandt andet indholdet i og sammensætningen af programudbudet. Lovmæssigt set blev DR og TV 2 underlagt de samme krav og forpligtelser, dog har TV 2 en speciel forpligtelse overfor de forskellige landsdele og har derfor en forpligtelse til at sende regionalprogrammer, der både er baseret på og lokaliseret i lokalområderne (i dag består dette system af otte regioner, der

¹ Frem til 1959 hed Danmarks Radio Statsradiofonien. Jeg vælger dog at kalde institutionen for Danmarks Radio for ikke at skabe forvirring, da der er tale om den samme virksomhed både før og efter 1959.

² Disse grundlæggende krav stammer tilbage fra den første radiospredningslov fra 1926.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

dækker hele landet). [Lovtidende A 1986: § 15 k] [Lovtidende A 1987b: § 3] og [Lovtidende 1987a: § 6] Henrik Søndergaard, der er lektor ved Film og Medievidenskab på Københavns Universitet³, beskriver begrebet som

et mangetydigt og temmelig flydende begreb som kan anvendes på flere forskellige måder. Der er på ingen måde tale om en neutral fagterm, men om et historisk opstået og samtidig stærkt værdiladet *begrebskompleks*, som vanskeligt kan diskuteres, uden at man samtidig forholder sig til det værdigrundlag, det hviler på, og til den historiske kontekst som det er opstået og udviklet i. [Søndergaard 1995: 5]

Public service begrebet er altså ikke et fast begreb med én sikker forståelse. Der er derimod umiddelbart tale om et begreb, der ændrer sig i takt med samfundets udvikling. Dette speciales omdrejningspunkt bliver derfor, hvilken betydning det får for det danske mediesystem, at der efter 1988 er to public service stationer, som umiddelbart skal virke uafhængigt af hinanden.

³ Han forsker blandt andet indenfor public service begrebet, dansk og nordisk fjernsyns- og mediesystemer.

2. Problemformulering

2.1 Problemstilling

Udgangspunktet for dette speciale er oprettelsen af den anden offentlige danske Tv-station *TV 2*, som betød et brud med Danmarks Radio⁴s monopol på national dansk broadcasting. Overordnet vil problemstillingen behandle begrebet *public service broadcasting* og begrebets udvikling med udgangspunkt i den danske medieforsknings forståelse af begrebet, samt udviklingen af DRs og TV 2s egne forståelser af begrebet og deres rolle i forhold til *public service broadcasting* i perioden 1980 – 1996.

Ud over fortolkningen af begrebet *public service broadcasting* vil specialet også indeholde en analyse og sammenligning af Danmarks Radios og TV 2s valgkampsdækning i forbindelse med folketingsvalg. Denne analyse skal føre til en vurdering af, hvordan valgkampsdækningen i dansk offentligt tv har udviklet sig, samt om og i så fald hvorledes denne udvikling hænger sammen med udviklingen af *public service broadcasting* i Danmark i tiden omkring monopolbruddet. Jeg har valgt at analysere og sammenligne Danmarks Radios dækning af valgkampen 18. august – 8. september 1987 og Danmarks Radios og TV 2s valgkampsdækning 29. august - 21. september 1994.

Ud fra ovenstående har jeg opstillet følgende spørgsmål, som jeg ønsker at besvare i specialet:

- Hvorledes udviklede henholdsvis Danmarks Radios og TV 2s forståelse og praktiske udførelse af *public service broadcasting* i perioden 1980 - 1985?
- Hvilke tendenser gjorde sig gældende i den danske *public service broadcasting* forskning i tiden efter det danske monopolbrud i 1988?
- Hvordan kommer Danmarks Radio og TV 2s udvikling til udtryk i de to kanalers dækning af valgkampe i forbindelse med folketingsvalg?

Besvarelsen af disse spørgsmål skal føre til en vurdering af sammenhængen mellem de to stationers udvikling samt udviklingen i og forståelsen af forskningen indenfor public service.

2.2 Afgrænsning – tilvalg og fravalg

I forhold til begrebet *public service broadcasting* vælger jeg at fokusere på den del af begrebet, der behandler tv, og udelukke den del der konkret handler om radioområdet. Dette gøres ud fra en betragtning om, at radioområdet har haft et andet udviklingsforløb i Danmark end tv-området. Blandt andet blev Danmarks Radios monopol på det nationale

⁴ Herefter forkortet DR

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

radioområde ikke udfordret på samme tidspunkt som på tv-området. Derudover havde DR i perioden 1980 – 1996 flere forskellige radiostationer med hver deres programprofil, og det var det samlede udbud af programmer og ydelser fra alle disse radiostationer, der lå til grund for opfyldelsen af de såkaldte public service forpligtelser. Dette gav en anden medieinstitution og en anden situation, og derfor vælger jeg kun at benytte radiodelen af DRs institution i forbindelse med etableringen af Danmarks Radio.

Da jeg i problemformuleringen har valgt at fokusere på den offentlige del af den danske broadcasting, vil TV3⁵ samt de lokale stationer kun blive berørt i det omfang, at de har indflydelse på den danske lovgivning og på DRs og TV 2s eksistensgrundlag. Jeg vælger derfor også i forhold til TV 2 at fokusere på hovedstationen (TV 2/Danmark) og ikke gå i dybden med for eksempel de enkelte TV 2 regioners udvikling.

I forhold til forskellige programkategorier vil jeg behandle udviklingen af kategorien *nyhedsformidling*, da denne har betydning for DRs og TV 2s valgkampsdækning. De andre programkategorier (f.eks. underholdning, Dramatik og Sport) vil kun blive behandlet i det omfang, det har betydning for stationernes public service forståelse.

2.2.1 Tidsmæssig afgrænsning og valg af valgkampe

Den tidsmæssige afgrænsning for specialet er 1980 - 1996. Denne afgrænsning er begrundet i, at 1980 var året som skrevet i indledningen, hvor regeringen nedsatte den mediekommission, der lagde grunden for oprettelsen af TV 2, og hermed også lagde grunden for bruddet på Danmarks Radios monopol. I 1996 oprettede DR sin anden tv-kanal *DR2*, og indførte derved et såkaldt to-kanalsystem. DR oprettede ligeledes en hjemmeside samme år. Der gik yderligere to år, før også TV 2 oprettede en hjemmeside, og i 2000 oprettede stationen sin anden station *TV 2 Zulu*. Oprettelsen af DR2, TV 2 Zulu og hjemmesider giver nogle nye muligheder og en anden mediesituation. Derfor har jeg valgt 1996 som slutår for min analyse.

Indenfor den tidsmæssige afgrænsning som jeg har begrundet i det foregående afsnit, har jeg valgt at behandle henholdsvis valgkampen op til folketingsvalget i 1987 og valgkampen før valget i 1994. Folketingsvalget i 1987 som den valgkamp der undersøges inden monopolbruddet, er valgt i første omgang ud fra en praktisk betragtning, da Statsbiblioteket i Århus, der står for udlån af Tv-udsendelser, først har udsendelser fra DR fra 4. april 1987. Jeg havde i første omgang et ønske om at behandle DRs udsendelser i forbindelse med folketingsvalget i 1984. Dette var dog ikke muligt, da statsbiblioteket ikke

⁵ TV3 startede med at sende den 31. december 1987 via satellit fra London.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

havde netop de udsendelser, jeg skulle bruge⁶. Jeg mener dog også, at dækningen af valgkampen i 1987 vil kunne give et billede på DRs håndtering af en dansk valgkamp under monopoltiden. Selvom TV 2s oprettelse blev vedtaget i 1986, så sendte stationen først fra 1. oktober 1988. Derfor var der stadig kun en landsdækkende offentlig tv-station i 1987, og de ændringer, der kan have været indført på grund af TV 2, må derfor ses som et forsvar mod det, som DR troede, TV 2 ville betyde for det danske mediebillede og ikke som et direkte modsvar mod de ændringer, som reelt skete.

Folketingsvalget i 1994 vælges frem for 1990, som var det første folketingsvalg efter TV 2 begyndte at sende, da TV 2 i 1990 kun havde sendt i to år. En analyse af valgkampen i 1990 vil selvfølgelig kunne frembringe de umiddelbare effekter af TV 2s oprettelse, mens jeg mener, at udsendelserne i forbindelse med dækningen af valgkampen i 1994 vil vise de mere langsigtede konsekvenser og effekter af monopolbruddet.

2.3 Begrebsforståelse af public service broadcasting

I forhold til projektets problemstilling så er public service broadcasting⁷ et centralt begreb. Det har derfor også en speciel placering i specialet. Dette afsnit vil derfor komme med en forståelse af public service, der skal virke som umiddelbar forståelsesramme for specialet. Kommerciel broadcasting bliver som oftest opstillet som modstykke til public service, og da både public service og kommerciel broadcasting beskrives som værdiladede begreber og ofte bliver brugt i forhold til en diskussion af og et legitimeringsgrundlag for både det ene og det andet mediesystem samt den ene eller den anden broadcastinginstitution (Se [Sepstrup 1989: 29] og [Syvertsen 1990: 185]), vil dette afsnit også komme med en kort præsentation af kommerciel broadcasting. I dette afsnit vil det være de umiddelbare forskelle mellem de to former for broadcasting, der vil blive fremlagt.

Umiddelbart kan broadcastingvirksomhedens ejerskab ses som indikation for, om en station skal opfattes som public service eller som kommerciel. En privatejet virksomhed vil, som oftest blive betragtet som udtryk for kommerciel broadcasting, og en offentlig station vil blive opfattet som en public service station. Det er dog ikke nok at se på ejerskabet, blandt andet er de amerikanske public service stationer ikke kun offentligt ejede, og der må derfor også være andre parametre, der spiller ind. Peter Sepstrup ser forskellen mellem de to broadcastingformer ud fra en økonomisk vinkel, og han opstiller to spørgsmål, som han mener, kan vise forskellen på public service tv og kommercielt tv:

(1) er det et mål eller ikke for kanalen at opnå en økonomisk fortjeneste, som det er normalt for private virksomheder? og (2) sælger kanalen reklameplads eller ikke? [Sepstrup 1989: 29]

⁶ Statsbiblioteket har enkelte *tv-avisen* udsendelser tilbage til 1981 – dog havde de ikke *tv-avisen* fra valgkampperioden 15. december 1983 – 10. januar 1984, ligesom de ikke havde deciderede valgudsendelser fra perioden.

⁷ Herefter omtales det kun som public service.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Hvis en station kan svare *ja* til et af spørgsmålene, kan den betragtes som en kommerciel station. Han beskriver derved TV 2, som ved oprettelsen var delvist reklamefinansieret og delvist licensfinansieret⁸ som en kommerciel station, men opstiller efterfølgende nedenstående figur, der beskriver, hvordan TV 2 som delvist reklamefinansieret station passer ind i forhold til andre stationer med samme eller en anden finansieringsform.

	Med reklameindtægt	Uden reklameindtægt
+ Overskudsmål	Privat, kommerciel tv-kanal baseret på reklame.	Privat, kommerciel tv-kanal baseret på betalings-tv.
÷ Overskudsmål	Kommerciel offentlig (public service) kanal – helt eller delvist baseret på reklameindtægter.	Ikke-kommerciel, offentlig (public service) kanal – alene baseret på licensindtægter.

[Sepstrup 1989: 30]

Jeg tolker foreløbigt Sepstrup således, at han ikke mener, at kommercialisme eller public service skal bruges som redskab til at afgøre hvilken type virksomhed, det handler om. Derimod opstiller han i stedet to kriterier (om stationerne er reklamefinansieret eller ej og om stationens overordnede mål er overskud), som broadcastingstationen skal bestemmes ud fra. Det afgørende for ham bliver dermed om, stationen har et overordnede økonomisk mål med broadcastingten.

Sissel Lund⁹ lægger ligeledes vægt på den pågældende stations målsætning i forsøget på at adskille public service og kommerciel broadcasting. Hun mener, modsat Sepstrup, at det ikke kun drejer sig om stationens forhold til økonomi. Forskellen mellem de to broadcastingmåder skal i stedet findes i deres mandat eller rolle i forhold til samfundet. Hun mener, at både public service medierne og de kommercielle medier har et forhold til samfundet, men at den reelle forskel skal findes i den måde, hvorpå de vurderer deres slutprodukt. Public service mediernes slutprodukt er programmerne og disse programmets rolle i forhold til samfundet, mens de kommercielle mediers slutprodukt er reklamesalget og dette salgs forhold til stationens økonomi. [Lund 1996: 216] Her opstiller Lund ligesom Sepstrup en økonomisk forskel på de to institutionsformer. Hun fremhæver dog i forhold til public service, at her er et specielt bånd til det omkringliggende samfund og public service stationerne har en speciel rolle at udfylde i forhold til dette samfund.

Public service mediernes forhold til samfundet er for de fleste vesteuropæiske public service stationers vedkommende indskrevet i det pågældende lovgrundlag samt i stationernes egen målsætning. Hos de kommercielle medier opstiller

⁸ Dette vil blive uddybet i afsnittet *Dansk public service tvs udvikling efter monopolbruddet*

⁹ Sissel Lund var, da hun skrev dette, leder af NRKs forskningsafdeling. Hendes forskningsområder var publikums- og programundersøgelser. [Hultén, Søndergaard og Carlsson 1996: 253]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

koncessionsbestemmelserne også nogle vilkår for driften, men disse peger ikke i samme grad på et overordnet samfundsmål. Mange kommercielle medier vil dog også opfatte sig selv som havende et samfundsmæssigt formål. Disse formål har dog ikke et lovmæssigt grundlag, men er baseret på nogle historisk forankrede normer og regler. [Lund 1996: 213 - 216] Den reelle forskel mellem de to broadcastingsformer ligger altså i, at det samfundsmæssige ansvar hos public service medierne er lovgivningsmæssigt forankret, og derfor må dette ansvar anses for ønsket både hos samfundet/den lovgivende magt og hos medierne selv. Derimod er den samfundsmæssige forpligtelse ikke lovmæssigt forankret hos de kommercielle medier, disse kan godt selv ønske at leve op til et samfundsmæssigt formål, men er ikke forpligtet til dette.

Henrik Søndergaard mener heller ikke, at et ønske om at tjene samfundet isoleret set kan bruges som indikator for, om der er tale om en public service institution eller ej. Mere konkret mener Søndergaard derfor også, at for at kunne kalde sig en public service institution, må relationen mellem mediet og samfundet være ønsket og baseret på nogle gensidige forpligtigelser. [Søndergaard 1995: 17] Public service tankegangen skal altså være forankret i det samfund, hvor det skal virke, som også Sissel Lund kommer frem til. Dette må betyde, at sammenhængen mellem institutionen, der skal fungere som public service, og samfundet på den ene eller anden måde skal være aftalt mellem de to parter. Jeg mener derfor, at public service broadcasting må fordre en form for nationalstat eller en anden form for afgrænset område, hvor kontrakten mellem mediet og samfundet kan virke i. Denne kontrakt mellem mediet og samfundet må først og fremmest betragtes som den broadcastingslov, der er i det pågældende land. I det danske tilfælde opstilles der nogle rettigheder (speciel sendetilladelse og finansiering ved hjælp af licensbetaling) og nogle pligter (blandt andet alsidighed, mangfoldighed og kvalitet i programudbud). [Lovtidende A 1986: § 15 k] og [Lovtidende 1987a: § 6] Lovgivningen opstiller altså de forventninger, samfundet har/kan forventes at have til institutionen samt ligeledes hvad den pågældende public service institution kan forvente til gengæld, hvilket må opfattes som grundlaget for forholdet mellem disse to. Dette tyder på, at der er en sammenhæng mellem formålet for broadcasting (der kan være politisk, socialt, kulturelt eller andet) og public service begrebet.

Denne forskel i de to medieformers rolle i forhold til det omkringliggende samfund spiller også ind på forholdet til publikum. Overordnet set så anser public service medierne publikum som modtagergruppe, og programmerne bliver den vare, som skal sælges. Programlægningen sker ud fra nogle kriterier, der overordnet har et samfundsmæssigt formål. Ifølge Lund er dette anderledes hos de kommercielle medier, her er annoncørerne modtagergruppen, og publikum er den vare, der skal sælges, og som skal sikre en indtjening og derigennem et overskud til stationens ejer(e). Lund mener, at dette umiddelbart kan give indtrykket af, at de kommercielle medier i deres programudbud er mere demokratiske, da de skal sende programmer, som seerne vil se for at optimere en

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

indtjening. Hun mener dog ikke, dette er tilfældet, da udvalget af programtyper reelt er begrænset til den type af programmer, som annoncørerne ønsker. [Lund 1996: 215 - 216] Det bliver dermed ikke de programmer som seerne ønsker, der bliver sendt, men derimod de programmer som annoncørerne ønsker, der kommer til at udgøre programudbuddet.

Det forekommer tilsyneladende således, at det der er bestemmende for, om en station er kommerciel eller public service, afhænger af hvilken overordnede målsætning, den enkelte station har. Både Sepstrup og Lund fremhæver, at den økonomiske målsætning for stationen spiller en rolle i forhold til hvorvidt en station kan opfattes som public service. Det er dog ifølge Lund ikke nok at se på, om stationen har økonomisk overskud som formål. Dens rolle i forhold til samfundet spiller også en rolle, som også Søndergaard fremhæver. Denne foreløbige begrebsforståelse bliver altså, at hvis målsætningen for institutionen er at spille en rolle i samfundet, og denne rolle er forankret i et lovmæssigt grundlag, så kan stationen opfattes om public service. Hvis målsætningen derimod er at skabe et økonomisk overskud, så må stationen opfattes som kommerciel. Det er denne overordnede forståelse, som de næste afsnits brug af begreberne vil bygge på. Derfor tolker jeg det også således, at den enkelte stations formål er det, der i bund og grund afgår om, stationen kan opfattes som public service eller ej. Stationen skal have et samfundsmæssigt formål. Dette formål må kunne læses i institutionens programpolitik og programudbud, hvilket også er det seerne i bund og grund kan aflæse public servicen ud fra. De forskellige medieforskere opstiller forskellige krav og principper, som denne public service-virksomhed kan måles ud fra. Per Jauert¹⁰ opstiller i *Dansk mediehistorie*¹¹, hvad han kalder en klassisk public service model. Grundlaget for denne skal hentes fra BBC og fra John Reiths tilgang til broadcasting. Modellen består af fire dele. For det første skal stationens formål være ideelt og må derfor ikke have en økonomisk målsætning, for det andet skal broadcasting (i princippet) nå ud til hele befolkningen. For det tredje skal broadcasting (og stationen/institutionen) styres ud fra nogle centralt fastlagte principper, der har afsæt i et nationalt hensyn. Derfor må denne heller ikke tage hensyn til særinteresser, herunder regionale. For det fjerde skal institutionen tjene hele sit publikum. [Jauert 1997: 205 – 206] Jauert beskriver det syn på publikum, der ligger bag denne forståelse, således

I public-service modellen er publikum stadig i klassisk forstand en offentlighed af borgere, som mediet sætter i stand til at ræsonnere med hinanden i og om samfundet og dermed, i det mindste i princippet, at se ud over deres egne særinteresser. [Jauert 1997: 206]

¹⁰ Per Jauert er lektor og ansat ved institut for Informations- og Medievidenskab, Århus Universitet. [<http://old.imv.au.dk/medarbejdere/pjauert/>]

¹¹ *Dansk mediehistorie* er delt op i fire dele (bd. 1: 1840 – 1880, bd. 2 1880-1960, bd. 3 1960 – 1995 og 1995-2003). Denne begrebsafklaring er medtaget i bind 2, men da der ikke er bragt en anden begrebsafklaring i bind 3, og begrebet bruges der (blandt andet kaldes perioden 1964 – 1980 *den klassiske public service-periode* indenfor TV'ets udvikling [Bondebjerg 1997: 127]), antager jeg, at denne begrebsafklaring også dækker der.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Dette er altså den grundlæggende ideologi som den danske broadcasting ifølge Jauert bygger på. Det er denne klassiske forståelse af public service begrebet, som umiddelbart vil lægge til grund for min umiddelbare forståelse af public service begrebet. Der kan med sikkerhed findes andre tilgange til begrebet med en anden vægtning af dele af begrebet. Jeg finder dog, at Jauerts model er generelt dækkende for den klassiske tilgang til public service begrebet. I kapitlet *Public Service* vil begrebet og forståelsen af dette igen blive behandlet, og der vil andre tilgange blive fremført med det formål at se på, hvilke karakteristika, der gør sig gældende for begrebet i en konkurrencesituation.

3. Dansk public service tvs udvikling

Dansk broadcastings udvikling har været under stærk indflydelse af den britiske udvikling på det samme område. Per Jauert skriver, at DR blev organiseret på grundlag af BBC¹²'s syn på broadcasting. [Jauert 1997: 205] Ligeledes beskriver Henrik Søndergaard BBC's udvikling som banebrydende og vigtig og som et forbillede for alle de europæiske landes udvikling af deres broadcasting. [Søndergaard 1995: 10] John Reith, der i 1922 blev den første direktør og siden den første generaldirektør for BBC, nævnes ligeledes som faderen til public service begrebet. Han mente, at radiomediet, som han beskæftigede sig med, spillede en vigtig rolle i forhold til samfundets udvikling, da det havde nogle klare fordele. Helt grundlæggende så Reith broadcasting som en offentlig service, der havde til opgave at oplyse befolkningen. [Reith 1924: 57 og 72] Danmarks Radio byggede således deres forståelse af broadcasting op efter dette forbillede. Danmarks Radio begyndte at sende radio i 1925, som en statsreguleret virksomhed, og det var indenfor denne organisation, at fjernsynsafdelingen blev oprettet.

Dette kapitel vil koncentrere sig om hvordan det danske public service fjernsyn har udviklet sig. Den første del *dansk public service tvs udvikling frem til monopolbruddet* vil omhandle tiden fra opstarten i 1951 og frem til vedtagelsen af et TV 2 i 1986. Det andet afsnit *Monopolbruddet* vil omhandle de politiske beslutninger, der lå bag ønsket om at bryde DRs monopol på broadcasting. Det sidste afsnit *Dansk public service tv efter monopolbruddet* vil så omhandle TV 2s opbygning og oprettelse og hvilken indflydelse dette fik på DR i perioden 1986 - 1996. Her vil de to kanaler både blive behandlet samlet, og hver for sig. Slutteligt vil afsnittet *DR, TV 2 og public service* opsummere, hvorledes de to kanaler blev opfattet som public service stationer både internt, af offentligheden og af de politiske magthavere.

3.1 Dansk public service tvs udvikling frem til monopolbruddet

Som det fremgår af indledningen så sendte Danmarks Radio¹³ sin første tv-udsendelse den 2. oktober 1951¹⁴. Fjernsynet blev indført på forsøgsbasis¹⁵ og fungerede som et

¹² Den 1. januar 1927 blev BBC etableret som en offentlig ejet virksomhed. [Crisell 2002: 25 – 28]

¹³ Danmarks Radio hed som skrevet i indledningen *Statsradiofonien* frem til 1959, men jeg vælger at benytte DR i forbindelse med Tv-virksomheden, da det ellers kan virke som om, der er tale om to forskellige virksomheder, hvilket der reelt ikke er.

¹⁴ Programmet den første aften bestod blandt andet af taler fra radiorådsformanden Julius Bomholt, en ugerevy, en 'uopførelse' af det nye pausesignal, den første danske tv-fiktion *Harlekins tryllestav*. Dertil to oplysende film – begge amerikanske – om henholdsvis fjernsynets teknik og om en skole for uddannelse af fjernsynsfolk. [Bondebjerg 1997: 122 - 125]

¹⁵ Dette forsøg blev finansieret ved hjælp af en licensbetaling på 50 kr. fra dem, der kunne modtage tv-signalet og havde et fjernsynsapparat, samt et lån på en halv million fra finansministeriet. [Sepstrup 1994: 47]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

sådant frem til 1954. Dansk tv blev først og fremmest indført på foranledning af teknikere og programfolk indenfor DR, og der var derfor heller ikke noget klart formål med oprettelsen. Forsøg med en dansk tv-kanal skete relativt sent i forhold til andre lande såsom Amerika og England: Årsagen til dette skal findes i, at indførslen af fjernsynet var en relativt bekostelig affære for et lille land, da der var de samme udgifter som et større land, men færre til at afholde denne udgift. Indførslen af tv i Danmark skete dog før de andre nordiske lande. [Søndergaard 2006: 26 – 27]

Som der står i Indledningen til specialet, så blev fjernsynsafdelingen oprettet indenfor DR og skulle derfor leve op til de samme forpligtelser som radioen. I forsøgsperioden sendte fjernsynet tirsdag, onsdag og lørdag aften og skulle på de tre aftener levere programmer i programkategorierne *Aktuelt*, *Kunst*, *Oplysning* og *Underholdning*. Da DR blev oprettet med radiospredningslovgivningen fra 1926, var der ikke nogle tanker om, hvem der ejede virksomheden. Denne mangel på stillingtagen til ejerforholdet, mener jeg kan skyldes den umiddelbare usikkerhed, om mediet blev en succes eller ikke. Derudover var der reelt ikke et alternativ til den statsstyrede institution set ud fra nogle praktiske forhold. Først med en lovgivningsændring i 1959 fastslås det, at Danmarks Radio er en selvstændig offentlig institution. Denne formulering har ikke ændret sig siden. Der har dog været en del diskussion af, hvorledes dette skulle forstås. Disse diskussioner har især drejet sig om, hvorledes Danmarks Radio skulle forstås i forhold til andre offentlige institutioner, og hvorledes administrationen af institutionen skulle forholde sig i forhold til budgetprocedure, forvaltningsloven og lignende. Disse diskussioner har dog ikke ført til en uddybning af lovtæksten [Sepstrup 1994: 62, 124 – 126] Jeg mener, at formuleringen *selvstændig offentlig institution* umiddelbart må forstås således, at DR er en offentlig ejet institution, som dog skal virke selvstændigt fra staten og med et minimum af indblanding fra denne. Staten har dog en vis form for indflydelse, da DRs budget skal godkendes af kulturministeren, og derudover fastsætter kulturministeren regler for og størrelsen af licensbetalingen, hvilket skal godkendes af folketingets finansudvalg. [Lovtidende A 1973: § 9 stk. 9, § 14] Derudover kan det også påstås, at radiatorådets sammensætning spillede en politisk rolle og dermed var en form for politisk indblanding. Dette vil jeg vende tilbage til.

DR havde monopol på broadcasting frem til 1988. I radiospredningsloven fra 1926, som var den første lovgivning, der omhandlede Danmarks radio (uden at den kaldes sådan, ej heller kaldes den Statsradiofonien i loven), står der at

Ministeren for offentlige Arbejder bemyndiges til at leje eller erhverve og drive en Centralstation for Statens Radiospredning (...) [Lovtidende 1926: § 1]

I denne paragraf bliver der ikke taget stilling til, om denne Centralstation skal have monopol på broadcasting. Den fortæller i stedet om Statens forpligtelse til at drive denne. Dette skyldes dog nok langt hen ad vejen, at Danmark i 1920'erne kun radede over en sendefrekvens [Jauert 1997: 207], hvilket har betydet, at der ikke var et reelt alternativ til

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

DRs monopolstilling. Valget af DRs monopolstilling på det danske broadcasting område skal altså ikke opfattes som et politisk ønske om, at broadcasting blev styret af staten eller med en bestemt politisk dagsorden bag sig. Derudover skal valget af DRs monopol på radiorådet skal ligeledes ses i forbindelse med, at sendebåndet var underlagt telegrafvæsnet, som var et statsligt styret monopol, og at radioen i starten af 1900 tallet, og under første Verdenskrig var blevet betragtet som et militært kommunikationsmiddel. [Jauert 1997: 203 - 205]

Driften af DR måtte ved oprettelsen ikke belaste staten økonomisk, og derfor skulle DR finansieres ved hjælp af licensbetaling [Jauert 1997: 203 – 204]. Denne licens beskrives i *Lov om Radiospredning* fra 13. marts 1926 § 2, som en afgift for benyttelsen af et modtagerapparat. Afgiftens størrelse skulle fastsættes af finansudvalget, og den afgift skulle samles i en radiospredningsfond og skulle udelukkende benyttes til radiosprednings formål. [Lovtidende 1926: § 2] Licensen var altså ikke knyttet til programvirksomheden og var derfor heller ikke afhængig af den enkelte licensbetalers brug af mediet. Licensen fastsattes af folketingets finansudvalg, hvilket gjorde at både størrelsen af denne afgift samt vilkårene for denne var politisk besluttet, og beslutningen om størrelsen og regler for denne lå derved også udenfor DR. Søndergaard fremhæver, at både disse organisatoriske og finansielle ideer er opstået, enten som politiske kompromisser eller som en praktisk løsning, ligesom der i broadcastingens første danske levetid ikke var en nærmere stillingtagen til, hvad de programpolitiske mål skulle være. [Søndergaard 1995: 27 – 28] Hverken monoopolet eller licensfinansieringen skal altså i første omgang opfattes som noget, der er indført af ideologiske grunde eller med en speciel hensigt, disse er i stedet indført som løsning på nogle praktiske problemer, og en usikkerhed der byggede på, om broadcasting overhovedet ville blive en succes. Der var altså heller ikke fra begyndelsen en overordnet politisk ide med udsendelserne, og radioens oprettelse må derfor heller ikke skulle ses med en sådan ide for øje.

Fjernsynsvirksomheden i Danmark blev altså oprettet indenfor en monopolvirksomhed og derved fik DR også monopol på den danske fjernsynsvirksomhed og skulle finansieres ved licensbetaling. Der er enighed i litteraturen om, at andre finansierings- og organisationsmodeller for tv-mediet reelt ikke blev diskuteret. Preben Sepstrup¹⁶ mener ikke, at der var nogen der i første omgang, reelt anfægtede, at fjernsynet blev underlagt og skulle leve op til de samme krav som radioen. [Sepstrup 1994: 58] Søndergaard ser ligeledes nogle praktiske årsager til, at det blev DR, der kom til at varetage opgaven. Her var nemlig både den tekniske og redaktionelle ekspertise, som var nødvendig. Der var dog også en velvilje internt i DR til at indføre det nye medie. Derfor blev indførslen heller ikke yderligere diskuteret og et alternativ til licensfinansiering var ikke for alvor i spil.

¹⁶ Preben Sepstrup var i 1994 tilknyttet handelshøjskolen i Århus, hvor han forskede i kommunikations- og medieforhold.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

[Søndergaard 2006: 29] Ib Bondebjerg¹⁷ mener dog, at fjernsynet blev støttet af den danske industri, der så nogle muligheder i det nye medie (blandt andet produktion af fjernsynsapparater), ligeledes mener han, at ideen om reklamefinansiering som alternativ allerede var oppe i forsøgsperioden for tv. Dette blev dog ikke indført, ej heller diskuteret alvorligt af politikerne, selvom ideen spøjte både i reklamebranchen og hos enkelte borgerlige politikere. At fjernsynet blev betragtet med muligheder fra industriens side, kan også ses ved, at branchen pressede på, for at mediet skulle sende mere underholdning, da de mente, at dette blandt andet ville fremme salget af fjernsynsapparater. [Bondebjerg 1997: 121 – 122, 125] Underholdning, dokumentarprogrammer og ugerevyer var de dominerende programmer i de første år, og Søndergaard mener, at dette underbygger ideen om, at underholdende programmer skulle fremme mediets udbredelse. Dette betød også, at de underholdende programmer blev færre på vej ind i 1960'erne. [Søndergaard 2006: 33]

I 1960 blev mediet landsdækkende, og det blev hurtigt det dominerende massemedie. [Bondebjerg 1997: 126] Dette ses blandt andet på, at antallet af licensbetalere på ti år stiger fra 3.000 stk. i 1955 til 1.000.000 stk. i 1965, og at sendetiden ligeledes stiger drastisk fra ca. 9 timer ugentligt i 1954/1955 til ca. 28 timer ugentligt i 1963/1964. [Søndergaard 2006: 29, 33]

3.1.1 Organisation

Da fjernsynet blev gjort til en permanent del af DR i 1954, kom fjernsynsdelen til at udgøre en afdeling for sig selv. Den blev sidestillet med DRs andre fire afdelinger: foredragsafdeling, musikafdeling, underholdningsafdeling samt en dramatik- og litteraturafdeling. I 1959 blev dette ændret, således at fjernsynsafdelingen blev nedlagt og radio og tv blev sidestillet. De fire øvrige afdelinger fortsatte og skulle nu servicere både radioen og tv. Overordnet var der en generaldirektør og derudover én radio-programdirektør og én tv-programdirektør. I 1964 blev radio og tv igen delt i to og fik hver sin organisation. Samtidig flyttede tv-afdelingen ind i den nybyggede *TV-byen* i Søborg, mens radioen fortsatte i radiohuset på Frederiksberg. Tv'et var dog stadig stærkt influeret af radioen. Opbygningen og inddelingen af afdelinger har ændret sig flere gange i løbet af årene men i takt med, at fjernsynet fik mere magt og blev opfattet som et mere betydningsfuldt medie, har tendensen dog været, at fjernsynsafdelingen er blevet adskilt mere og mere fra radioen. [Søndergaard 2006: 34 - 35]

I slutningen af 1970'erne og starten af 1980'erne så DRs organisation således ud;

¹⁷ Ib Bondebjerg er professor i medievidenskab ved Institut for Film- og medievidenskab på Københavns Universitet. [http://www.fmkj.dk/CV_undervisere/ib_bondebjerg_.htm]

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

- Radorådet var DRs øverste ledelse, rådet skulle: føre tilsyn med, at loven blev overholdt, fastsætte de overordnede retningslinier for DRs virksomhed og have den afgørende afgørelse i klagesager over programvirksomheden.
- Generaldirektøren havde ansvaret for den daglige ledelse, samt det overordnede programansvar. I praksis lå det daglige programansvar dog hos medarbejderen, og generaldirektøren godkendte ikke de enkelte programmer. Generaldirektøren havde desuden ansvaret for at efterkomme radorådets anvisninger.
- Under Generaldirektøren var en række direktører¹⁸ med hver deres ansvarsområder. Programdirektøren for TV havde følgende programafdelinger under sig: Tv-aktualitetsafdelingen, Tv-kulturafdelingen, Tv-provinsafdelingen, Tv-teaterafdelingen og Tv-underholdningsafdelingen¹⁹. Fælles med radioafdelingen havde man en sportsafdeling, Børne- og ungdomsafdeling, musikafdeling og undervisningsafdeling. [Betænkning nr. 986 1983: 13 – 16, 154]

Preben Sepstrup beskriver konsekvenserne af denne struktur, som blev vedligeholdt frem til den ændring af radio/tv-lovgivningen gældende for DR, der blev lavet i forbindelse med oprettelsen af TV 2 således

Organisation, kommandovejene, beslutningsprocedurerne og arbejdsforholdene var komplicerede, tunge, tidskrævende og lagde beslag på betydelige ressourcer.

Som resultat af 25 års historisk udvikling uden væsentlige incitamenter til forenklinger, var DR's organisation en handicappende ballast, da den nationale konkurrence satte ind. [Sepstrup 1994: 125]

De organisatoriske forhold blev altså over tid mere og mere komplicerede og kom ifølge Sepstrup til at virke som en hæmsko i forhold til DRs programvirksomhed. DR havde altså en tung organisationsstruktur, da stationen skulle til at konkurrere med TV 2, hvilket også må have haft betydning for den rolle, DR kom til at spille i forhold til TV 2. Det næste afsnit vil se på radorådets indflydelse samt beføjelser – både i forhold til programmerne og overfor medarbejderne.

Radorådet

DR var fra starten (helt tilbage til den først radiolov i 1926) underlagt et politisk udpeget radoråd, betingelserne og sammensætningen af dette har ændret sig over tid. I den første radiolov fra 1926 fastslås det, at rådet skulle bestå af 9 medlemmer, hvor 2 blev valgt af ministeren for offentlige arbejder, hvor den ene skulle være jurist og den anden radio-teknisk kyndig. Derudover udnævntes et medlem af undervisningsministeren, et medlem af Dansk Presses telegramudvalg, en repræsentant fra journalistiskorganisationer, 3 repræsentanter fra Seer – lytter organisationer, der skulle udnævnes af ministeren og

¹⁸ Udover Tv-direktøren, var der en programdirektør for radioen, en juridisk direktør, personaleledende direktør, økonomidirektør og en teknisk direktør. [Mediekommissionen 1983: 154]

¹⁹ Derudover var der en programsektion, planlægningsenhed, Udsendelsesredaktion, filmkonto, udlandskontor og Tv-direktøren sekretariat. [Mediekommissionen 1983: 154]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

endelig en repræsentant fra radioindustrien, som også skulle udnævnes af ministeren. Ministeren skulle ligeledes ud fra de ovenstående medlemmer udpege formanden og næstformanden [Lovtidende 1926: § 3] I 1973 var antallet af medlemmer i radiatorådet steget. Udvalget blev sammensat på følgende måde

1. 2 medlemmer udpeges af ministeren for kulturelle anliggender.
2. 1 medlem, der skal være radioteknisk kyndig udpeges af ministeren for offentlige arbejder.
3. 2 medlemmer udpeges af de fastansatte medarbejdere i Danmarks Radio efter regler, der fastsættes af ministeren for kulturelle anliggender.
4. 12 medlemmer udpeges af folketinget som repræsentanter for lyttere og fjernseere.
5. hvert af de i folketingets finansudvalg repræsenterede partier udpeger 1 medlem. [Lovtidende A 1973: § 8]

Dette tyder på, at radiatorådet over tid blev for det første udvidet med flere medlemmer, derudover fik de politiske partier i folketinget mere magt over udvælgelsen af rådets medlemmer. De forskellige erhvervsgrupper, der kunne have interesse i broadcasting, mistede samtidig deres indflydelse på rådet, da der ikke længere var regler for, at hverken brancheorganisationer, de journalistiske eller på anden måde broadcastingskyndige fik adgang i rådet (udover det ene radiotekniske kyndige medlem).

Dette skal ligeledes ses i sammenhæng med, at Stig Hjarvard²⁰ mener, at der var mere eller mindre direkte partipolitisk indflydelse på rådet, da de 12 medlemmer, der skulle have været seernes og lytternes repræsentanter i udvalget, i høj grad blev udvalgt ud fra partipolitiske hensyn mere end hensynet til seerne og lytterne. [Hjarvard 1999: 54] Dermed kan det påstås, at der var en stor del af politisk indflydelse på DRs virke, da radiatorådet stod som den øverste ledelse af virksomheden og samtidig havde det afgørende ord i forhold til klager over programmerne.

At der lå partipolitiske overvejelser bag udvælgelsen af rådets medlemmer sås blandt andet hos Erhard Jakobsen, som ud over at være formand for Centrumdemokraterne også var medlem af radiatorådet for sin seer-lytterorganisation Aktiv Lytterkomité, der kom i radiatorådet i 1972²¹. Denne forening overvågede systematisk indholdet i radio og tv udsendelser med den hensigt at bevise, at DR udsendte venstreorienteret propaganda. Deres kritik i radiatorådet handlede om, at DR på den ene side var negativt indstillet overfor den kommercielle og folkelige kultur og på den anden side var dele af DRs programvirksomhed et angreb på de nationale værdier og institutioner. Venstrefløjen kritiserede derimod DR for at være for midtsøgende og for at være orienteret mod det

²⁰ Stig Hjarvard er professor på Københavns Universitet, afdelingen for film og medievidenskab. Hans forskningsfelter er blandt andet nyhedsmedier og journalisme, pressehistorie og Tv-historie. [<http://www.staff.hum.ku.dk/stig/>]

²¹ Organisationen ændrede navn til Aktive lyttere og seere i 1976. [Hjarvard 1999: 55]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

etablerede Danmark og derfor også for lidt eksperimenterende i sit udtryk. [Hjarvard 1999: 55]

Denne politiske uenighed ses blandt andet i diskussionen af begrebet alsidighed. Alsidighedsbegrebet havde været en del af programkravet siden den første radiospredningslov i 1926 og blev fra første færd diskuteret meget. I artiklen *Alsidighed – hvordan og for hvem* fra 1975 gennemgås den politiske debat om *alsidighed* fra den første radiolov fra 1926 og frem til udgivelsen i anledningen af DRs 50 år jubilæum i 1976. Willy Johannsen²², der har skrevet artiklen, mener ikke, at begrebet blev diskuteret politisk i forbindelse med indførelsen af den første radiospredningslov fra 1926, hvor der i § 4 står, at programmerne skal være af alsidig kulturel og oplysende art. Frem til 1930, hvor en ny radiolov blev vedtaget, blev der generelt diskuteret to ting; for det første en partipolitisk diskussion om fordelingen af de forskellige politikeres og politiske partiers (tale)tid i radioen, hvilket vedblev at være en diskussion gennem alle årene og efterhånden medførte et millimeterdemokratisk fordelingsprincip²³. For det andet var der en diskussion om, hvorvidt programmerne skulle være af alsidig kulturel art eller af alsidig og kulturel art. Denne diskussion var affødt af, at der i lovforslaget til radiospredningsloven af 1930 havde ”sneget” sig et komma ind mellem alsidig og kulturel. Der blev stillet spørgsmål til ministeren, om dette var tilsigtet eller en fejl, hvortil ministeren svarede, at dette ikke havde været tilsigtet, og at der måske var tale om en trykfejl. Kommaet var dog med i den endelige lov, hvorved begrebet ifølge J. Kyed fra Venstre fik en anden betydning [Johannsen 1975: 245 – 248], idet dette

gav grundlag for en meget vid fortolkning, idet alsidighed ikke længere blev knyttet til noget bestemt, men står som et helt udefineret, absolut krav. [Johannsen 1975: 246]

Ifølge dette citat kan hele diskussionen om alsidighedsbegrebet altså føres tilbage til en trykfejl, da det oprindeligt havde en bestemt funktion i forhold til, at det kun var de kulturelle programmer, der skulle være af alsidig art. Det tyder dog ikke på, at begrebet er blevet forstået således, da diskussionen allerede frem til lovgivningen i 1930 handlede om den politiske fordeling af taletiden, hvilket umiddelbart ikke må siges udelukkende at være af kulturel karakter.

Mellem 1930 og 1972 var der megen debat om forståelsen af alsidighedsbegrebet. Johannsen mener ikke, at disse politiske debatter gav et klarere billede på, hvorfor begrebet blev indført og beholdt i forhold til lovgivningen, eller hvordan begrebet skulle forstås. Debatterne havde som oftest haft en negativ vinkel og handlet om, hvad DR ikke måtte sige eller vise. Dog mener Johannsen, at selvom de skiftende politikere alle havde

²² Willy Johannsen var universitetsprofessor, da teksten blev udgivet i 1975.

²³ I forlængelse heraf, hvilket Johannsen også ser som en grundlæggende del af alsidighedsdiskussionerne, var der ligeledes diskussion om, hvorvidt det var muligt at sammenligne programmer (Fx kan politiske reportager sammenlignes med sportsudsendelser?).

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

haft en mening om begrebet alsidighed, så har de fleste på den ene eller anden måde ment, at begrebet skulle opretholdes i forhold til lovgivningen. [Johannsen 1975: 245 - 250]

I 1972 udtalte den socialdemokratiske kulturminister Niels Matthiasen, at loven ikke var særlig klar i forhold til forståelsen af alsidighedsbegrebet, blandt andet i forhold til, hvorvidt begrebet omhandlede et krav til det enkelte program eller var rettet mod den samlede sendeflade over en bestemt tidsperiode. Erhard Jakobsen ønskede at indføre fairness som begreb i stedet for alsidighed. Fairnessbegrebet, sådan som Erhard Jakobsen opfattede det, skulle anvendes mod det enkelte program, og derfor skulle alle synspunkter og parter indenfor den enkelte sag medtages. Dette ville medføre, at programmerne ville opnå *saglighed, upartiskhed, sandhed og objektivitet*. Dette fairnessbegreb fik stor betydning op gennem 1970'erne, men kom aldrig til at indgå i lovgivningen. [Sepstrup 1994: 89] Hele diskussionen om alsidighedsbegrebet i hvert fald siden 1970'erne kan i følge Søndergaard ses således, at den politiske højrefløj ønskede, at der skulle være politisk balance indenfor det enkelte program, mens den politiske venstrefløj mente, at alsidigheden skulle gælde for det samlede programudbud. Selvom det blev fastslået i radio/tv-loven fra 1973, at alsidighedskravet skulle ses i forbindelse med hele programudbuddet, så blev dette ved med at blive diskuteret efterfølgende. [Søndergaard 2006: 40] Dette tyder på, at alsidighedsbegrebet har stået som et stærkt politiseret emne, der har haft stor betydning for DRs programvirksomhed, da de har skullet leve op til et krav, der ikke har været enighed om, hvorledes skulle forstås. Dette eksempel viser også, hvorledes det politiske liv har haft indflydelse på DRs virksomhed, da denne uenighed er blevet luftet i radiatorådet og må have spillet ind på dette råds arbejde.

Der er altså ingen tvivl om, at radiatorådet har haft en vigtig rolle i forhold til DRs programvirksomhed. Det er derudover blevet mere politiseret over tid fra den første radiolov i 1926 og op gennem 1970'erne. I løbet af 1980'erne, ser Hjarvard en tendens til, at radiatorådets tilstedeværelse hos medarbejderne i forhold til udarbejdelsen af programudbuddet er blevet mindre. Dette bygger han på en undersøgelse lavet i 1985. Her udtalte medarbejdere hos *TV-Avisen* sig om, at de ikke følte sig under pres fra radiatorådet. Dette mener Hjarvard skal ses i forbindelse med at DRs programvirksomhed blev mere selvstændig over tid. [Hjarvard 1999: 60] Jeg mener dog, at disse udtalelser også kan skyldes, at medarbejderne på den ene eller anden måde er blevet vant til, at radiatorådet kan kritisere programmerne, og at dette på den ene eller anden måde ligger i arbejdsklimaet. Radiatorådet som sådan blev i hvert fald ikke mindre under indflydelse af de partipolitiske partier i løbet af 1980'erne frem til den nye DR-lov i 1987, så mindre politisk indflydelse kan ikke ses som årsagen til følelsen af mindre pression, ej heller blev radiatorådets beføjelser i samme periode ændret.

3.1.2 DRs formålserklæring

I begrebsafklaringen kom jeg frem til, at en institution kan opfattes som public service, når der er en kontrakt mellem institutionen og det omkringliggende samfund og at de danske love om radio og tv skal ses som en sådan kontrakt. Disse lovgivninger kan ligeledes ses som et udtryk for samfundets/statens formål med broadcastingsvirksomheden. Den første lov om broadcasting i Danmark er *Radiospredningsloven* fra 1926. Både Sepstrup og Søndergaard anser denne lovs beskrivelse af Statsradiofoniens formål som grundlaget for senere loves beskrivelser af DRs formål. [Sepstrup1994: 56], [Søndergaard 1994: 60] og [Søndergaard 1995: 10] Formålet beskrives således:

Raadet²⁴ fastsætter de almindelige Principper, der skal gælde for Programmerne for Statens Radiospredning, og er ansvarligt for, at Programmerne er af alsidig kulturel og oplysende Art. [Lovtidende 1926: § 4]

§ 4s egentlige fokus er ikke formålet med offentlig radiospredning, men derimod radiatorådets rolle og ansvarsområde. At programmerne skal være af *alsidig kulturel og oplysende art*, som jeg anser som formålet med programvirksomheden²⁵, er nævnt i forbindelse med radiatorådets opgaver og altså ikke som en selvstændig del af lovgivningen. Denne formulering begrundes, ifølge Willy Johannsen med, at radioen fik tillagt en kulturel rolle, og ministeren for offentlig arbejder Friis-Skotte mente derfor, at radioens programmer skulle lægges i faste rammer. Dette blev ikke videre politisk diskuteret ved indførelsen. [Johannsen 1975: 245 – 248] Formålet med DRs programvirksomhed blev altså indført uden videre politiske overvejelser eller politisk diskussion, og tankerne om, at programmerne skulle have netop alsidig, kulturel og oplysende karakter må altså være indført ud fra nogle strømninger i samfundet.

Den lovmæssige forståelse af formålet med DR har grundlæggende ikke ændret sig siden 1926. Loven fra 1959, hvor tv for første gang indgik på samme præmisser som radioen, blev først ændret (dog med små tilføjelser og ændringer i årernes løb) i 1973, og der blev derfor ikke opstillet nogle specifikke krav til fjernsynets programvirksomhed.

I *Lov om radio – og fjernsyns virksomhed* af 15. juni 1973 beskrives Danmarks Radios opgave således

§ 7. Danmarks Radio har til opgave at udsende radiofoni og fjernsynsprogrammer, der omfatter nyhedsformidling, oplysning, underholdning og kunst, og som er bestemt til modtagelse af almenheden her i landet. Ved programlægningen skal der lægges afgørende vægt på hensynet til informations- og ytringsfriheden, og der skal i programudbuddet tilstræbes den størst mulige alsidighed. [Lovtidende A 1973: § 7]

²⁴ Der henvises til radiatorådet.

²⁵ Preben Sepstrup henviser også til denne paragraf som første tilkendegivelse af DRs formål. [Sepstrup 1994: 56]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Dette falder i god tråd med formuleringen fra 1926. Det konkretiseres dog, hvilke programtyper (*nyhedsformidling, oplysning, underholdning og kunst*) der skulle sendes²⁶. Overordnet skal programmerne sendes til *almenheden her i landet*. Forståelsen af almenhed må betyde, at alle landets indbyggere skulle kunne modtage dette, hvorvidt det samtidig skulle have relevans eller betydning for alle indbyggere, er i højere grad et fortolkningsspørgsmål. Sepstrup mener, at det netop blev fortolket på den måde,

at *alle* programmer skulle være henvendt til *alle* mennesker [Sepstrup 1994: 84]

Sepstrup henviser ikke eller på anden måde klarlægger hvilket grundlag, han bygger dette på. Jeg mener dog ikke, at formuleringen i selve paragraffen indeholder en henvisning til, at dette skal forstås på denne måde. Sepstrup må derfor bygge på et andet materiale end selve lovgivningen. DRs daværende monopol²⁷ kan dog have betydet, at spørgsmålet om hvorvidt programmerne havde relevans for seerne i den henseende, at de ville vælge et andet programudbud frem for dette, ikke har været diskuteret, da det netop ikke har været relevant.

I forhold til kravet om hensyn til informations- og ytringsfriheden står det ikke klart, hvornår disse krav er opfyldt. I forbindelse med alsidighed er der ej heller en nærmere beskrivelse af hvorledes alsidighed, som begreb skal forstås, eller hvornår og hvordan *den størst mulige alsidighed* opnås. Sepstrup fremhæver, at det eneste lovteksten viser er, at det er det samlede programudbud, der skal udtrykke alsidighed. Dog bliver det ikke uddybet indenfor hvilken tidshorisont, programudbuddet skal vurderes over [Sepstrup 1994: 84 - 85]. Det bliver derved et fortolkningsspørgsmål, hvornår kravene i § 7 er opfyldt, hvilket ifølge lovgivningen er radiorådets opgave at vurdere. Umiddelbart kommer kravene til at stå som tomme begreber, hvor det reelt langt hen ad vejen blev det bestående radioråds forståelse af begreberne, der blev bestemmende for, hvorledes programudbuddet skulle sammensættes.

Formålet med DR, der stammer tilbage fra 1926 og reelt ikke blev ændret med 1973-lovgivningen må bygge på en forståelse af seerne og lytterne som en enhed (almenhed), der alle umiddelbart har de samme krav til og forudsætninger for modtagelsen af broadcasting. Derudover bliver der både i 1926 og 1973 lagt vægt på kultur og oplysning som kerneområder, dog uden at disse konkretiseres. Det er altså dette grundlag, som DRs public service virksomhed skulle bygge på. At begreberne er så løse og langt hen ad vejen kan diskuteres, må have haft den betydning, at det har været svært at afgøre i hvilken grad DR levede op til sine public service forpligtelser. Her må det dog have spillet

²⁶ Det er første gang, at program typen *underholdning* bliver nævnt i dansk lovgivning [Sepstrup 1994: 84].

²⁷ § 1 i *Lov om radio – og fjernsyns virksomhed* af 15. juni 1973 skriver således: Danmarks radio har eneret til ved hjælp af radioanlæg at sprede lyd – og billedprogrammer, der er bestemt til modtagelse af almenheden. [Lovtidende A 1973: §

en rolle, at DR havde monopol på tv, da der ikke har været andet dansk grundlag at sammenligne med.

3.1.3 Programpolitik

DRs programpolitik mener jeg som skrevet tidligere skal betragtes som det grundlag, public servicevirksomheden skal måles ud fra. Det er altså programpolitikken og i sidste ende programudbuddet, der udgør det grundlag, som public serviceinstitutionens virksomhed kan måles ud fra.

Da fjernsynet startede med at sende i starten af 1950'erne blev det ikke født med en bestemt kulturpolitisk bagtanke eller ud fra et kulturelt ideal. Politisk set blev ideen om tv først og fremmest støttet af den socialdemokratiske Julius Bomholt, der i 1960 blev Danmarks første kulturminister. Han udtalte sig i 1953 om, hvad han anså som fjernsynets muligheder. Preben Sepstrup beskriver disse udtalelser i *TV i Kulturhistorisk perspektiv*²⁸, som grundlæggende for idegrundlaget for de første års tv, og han mener ligeledes, at selvom disse muligheder er udtalt i et radioforedrag i netop 1953, så må det tænkes, at holdningen går længere tilbage. J. Bomholt udtalte i 1953, at fjernsynet på den ene side var det farligste påvirkningsmiddel, man endnu havde set, men på den anden side var det eminent til at opretholde og forny den folkelige kultur. Han fortsætter:

Fjernsynet vil først og fremmest blive den jævne mands. Den lille stue bliver uvægerligt en større stue, når fjernsynet lader den hele verden afspejle sig i dens stue. [Sepstrup 1994: 47]

Han så fjernsynet som et kulturpolitisk redskab. Der var dog ikke politisk enighed om, at fjernsyn var en god ide, finansministeren og medlem af Venstre Thorkild Kristensen kaldte det for noget *tv-pjat*. [Sepstrup 1994: 47]

Preben Sepstrup sætter Bomholts udtalelser i forbindelse med en speciel public service ånd. Sepstrup udtrykker dette på følgende måde

Det ligger i både public service begrebet og ånden, at der er nogen (stærke), der gerne vil gøre noget for andre (svagere). Det ligger i hvert fald i ånden, at det især er i forhold til de socialt, uddannelsesmæssigt og kulturelt dårligt stillede, at public service institutionen har en forpligtigelse (...) [Sepstrup 1994: 101]

Sepstrup mener dermed, at der bag J. Bomholts forhåbning om, at Tv-mediet kunne gøre noget specielt i forhold til arbejderne, lå et ønske om at forbedre deres sociale og

²⁸ Preben Sepstrup deler værket *Tv i kulturhistorisk perspektiv 1954 – 1994* ind i tre perioder 1954 – 1961, 1961 – 1985 og 1985 – 1994. Han behandler under disse tre inddelinger udviklingen ud fra de samme hovedoverskrifter. Dette får den konsekvens, at det ikke bliver udviklingen i sig selv, der er styrende for værket, men disse overskrifter, der styrer udviklingsbeskrivelsen i værket. Det får også den betydning, at et givent emnes udvikling og sammenhæng ikke bliver behandlet samlet men i stedet bliver disse årstal styrende for fortællingen. For eksempel får det den betydning, at begrebet public service ikke bliver behandlet samlet, og værket lægger derfor heller ikke vægt på begrebets samlede udvikling. [Sepstrup 1994]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

kulturelle forhold gennem oplysning. Henrik Søndergaard beskriver også denne public service ånd og mener, at den skal opfattes som hele kernen bag de offentlige mediers formål og dermed også med DRs formål. Grundlaget for public service som begreb og de idealer, som det er bygget op om, skal ifølge Søndergaard ikke findes hos de gængse massemedier, men har i højere grad

(...) baggrund i det nittende århundredes dannelseskultur, i idealer om nationalkultur og i mellemkrigstidens folkeopdragelsesidealer.
[Søndergaard 1994: 81]

Bag denne ånd lå den forestilling, at social ulighed ville udgøre en trussel mod det bestående samfund, og at kulturel opdragelse ville føre til bedre mennesker og derved til et bedre samfund. Dette var især rettet mod uddannelse og opdragelse af den del af befolkningsgruppen, der havde dårligere sociale og (høj)kulturelle vilkår, og som udgjorde den største del af befolkningen omkring første verdenskrig, hvor tankegangen opstod. Dette har den betydning, at radio og tv opfattes som respektable medier, ligesom public service blev (og måske stadig bliver) tillagt en speciel status. [Søndergaard 1994: 81] Hele idegrundlaget bag public service begrebet stammer derfor ikke fra oprettelsen af tv-mediet, men skal ses som et led i en samfundsudviklingsproces. Det må derfor også være disse tanker og ideer, der dannede grundlaget for den første radiolovs fokus på alsidige, kulturelle og oplysende programmer.

De første år med tv var præget af den teknologiske udvikling, og det var derfor også denne udvikling, der var bestemmende for tv'ets formåen. Med øget fokus på den danske velfærd i slutningen af 1950'erne opstod en erkendelse af, at velfærd alene ikke skabte oplyste samfundsborgere, en erkendelse jeg mener, skal ses i forlængelse af public service åndens forståelse af, at opdragelse og (ud)dannelse førte til bedre samfundsborgere. Erkendelsen af værdien af den kulturelle opdragelse førte til oprettelsen af det første kulturministerium i 1961, hvor socialdemokratiet fik den første minister udnævnt. Dette blev Julius Bomholt der, som skrevet tidligere, var en af tv'ets første politiske støtter. [Sepstrup 1994: 103]

Socialdemokratiets overordnede formål med kulturpolitikken, hvilket derfor også prægede ministeriet i dets første leveår, formuleres således i *TV i kulturhistorisk perspektiv*

Med henblik på at forene social velfærd, demokrati og kunstnerisk frihed blev det dansk kulturpolitikks overordnede mål at opdrage og uddanne befolkningen til demokrati, stimulere til kunstnerisk frihed og at sikre befolkningen lige adgang til kunstneriske oplevelser [Sepstrup 1994: 103]

Sepstrup mener, at denne socialdemokratiske kulturpolitik havde rødder i oplysningstraditionen, der igen havde rødder tilbage i Grundtvigianismen, kulturradikalismen og arbejderbevægelsen. Den viser også direkte tilbage til Søndergaards opfattelse af public service ånden.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Sammenlignes det ovenstående formål med de udtalelser, som Bomholt kom med i 1953, så blev tv'ets, som Bomholt jo anså som et kulturpolitisk redskab, opgave at sikre den lige adgang til kulturen samt at uddanne især *den jævne mand*, da det var denne målgruppe, som Bomholt især fremhævede, som mediet ville komme til at spille den største rolle overfor. Ses dette i forbindelse med tilknytningen til og baggrunden i arbejderbevægelsen, kan dette tolkes som om, at DR i Bomholts optik havde en speciel forpligtelse overfor arbejderne og arbejderklassen.

Oprettelsen af et kulturministerium førte ikke til specifikke tanker omkring den specifikke mediepolitik. Fjernsynet blev betragtet som et af flere kulturpolitiske redskaber, der derfor på linie med andre kulturpolitiske redskaber skulle arbejde hen imod at *opdrage og uddanne befolkningen til demokrati* og ligeledes *sikre lige adgang til kunstneriske oplevelser*. Dertil kommer, at den socialdemokratisk velfærds- og kulturpolitik – ud over at formidle eksisterende kunst – også skulle fremme en enheds- og danneskultur med alle danskere som modtagere hele tiden, hvorfor DR også skulle betragte sit publikum som én, hvilket jo også lå i formålsbestemmelserne for DR.

Preben Sepstrup mener, at DRs stræben efter at opfylde det kulturpolitiske krav om at opdrage og uddanne befolkningen til demokrati førte til, at DRs programpolitik og derigennem deres programmer kom til at virke formynderiske på dele af befolkningen. Dette skyldtes, at der i Danmark ikke var tradition for denne form for information, der var styret oppefra og "sendt ned" til befolkningen. Derimod var fjernsynets programudbud god til i princippet at opfylde kravet om lige adgang til kulturelle oplevelser. Det krævede dog, at befolkningen ønskede at modtage disse kulturelle goder (ved at tænde for fjernsynet og se programmet). [Sepstrup 1994: 103-105] Strategien om lige adgang til kulturelle goder kan ses i DRs programudbud, hvor der frem til midten af 1970'erne var et vist forbehold overfor at sende underholdning/populærkultur, denne holdning ændrede sig dog fra midten af 1970'erne og frem, hvilket også må ses i sammenhæng med, at DR ifølge de lovgivningsmæssige krav fra 1973 blev forpligtiget til at sende Underholdning. Dette skete ikke på bekostning af andre programmer, men hang sammen med en vækst i sendetiden på 33 %. [Søndergaard 2006: 37]

Henrik Søndergaard ser også denne tendens til en formynderisk programpolitik hos DR. Han sætter denne i forbindelse med efterkrigstidens moderniseringsproces, som oprettelsen af den danske velfærdsstat var en del af. Denne proces fordrede en social og kulturel omstilling hos befolkningen, og denne omstilling skulle fremskydes gennem en generel opdragelse af befolkningen. I takt med at denne omstilling i samfundet blev fuldført eller ændrede karakter, ville denne programpolitik ikke længere blive accepteret. [Søndergaard 1994: 82 - 85] Dette må helt konkret betyde, at i takt med at velfærdsstaten blev indført og classesamfundet ændrede sig, således at der i princippet var lige vilkår for alle (lige ret til skolegang, og til biblioteket for eksempel), samt en stigning i

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

levestandarden, som foregik i løbet af 1960erne og 1970erne, blev denne programpolitik ikke længere accepteret, da den havde udført sin rolle med at hjælpe denne proces igennem.

Hovedformålet med tv i 1960erne var at formidle allerede eksisterende og hovedsagligt anerkendt kunst og kultur. Dette skete som et led i den oplysningsopgave, broadcasting havde i forhold til at være et kulturpolitisk redskab. Sepstrup mener, at der tilsyneladende var overensstemmelse mellem den politiske og den kulturelle elites formål med tv (at sprede kulturen ud til et større publikum) og det den brede del af seerne ønskede (som jo blev finansieret til dels af deres licensbetaling). [Sepstrup 1994: 91] I forhold til mediets rolle, som det blev pålagt i forhold til velfærdsstaten, så tyder det på, at denne rolle blev accepteret af seerne. Det kan dog også tænkes, at denne umiddelbare tilfredshed skyldtes, at seerne ikke kendte til andet og ikke havde anden valgmulighed, samtidig med at mediet op gennem 1960erne stadig langt hen ad vejen havde nyhedens interesse.

Sepstrup ser en ændring i DRs programpolitik og dermed public serviceforståelse op gennem 1970erne og 1980erne, hvor stationen i højere grad begyndte at tilfredsstille den brede befolknings ønske, hvorfor den kunstneriske del kom til at stå i baggrunden til fordel for det folkelige islæt. [Sepstrup 1994: 90]. Jeg mener, at der kan være flere årsager til dette. DR havde umiddelbart udspillet sin traditionelle rolle i forhold til indførelsen af velfærdsstaten. Det må have betydet, at stationen løbende har ændret sin programpolitik for at finde frem til dens nye rolle. Derudover har befolkningen også ændret sin forståelse af hvad DR var og skulle være. Med samfundsændringerne in mente havde befolkningen generelt ikke samme behov for kulturel opdrager, og den diktatoriske form for udvælgelse af hvad kulturen var, blev derfor heller ikke accepteret. Til dette skal selvfølgelig også lægges, at den første begejstring over mediet var væk, hvilket kan have betydet, at seerne begyndte at stille højere krav og i langt højere grad havde en mening om det. Slutteligt var der i løbet af i hvert fald 1980erne en øget mulighed for at se nabolandenes (svensk og tysk) tv²⁹. [Sepstrup 1994: 174] Dette må have haft en betydning for DRs programudbud, da seerne så havde en reel valgmulighed og kunne derved, hvis de var utilfredse, vælge andre programmer. Derudover fik seerne også et sammenligningsgrundlag, de kunne måle DRs programmer op ad.

Den ændrede programpolitik skal dog også ses i lyset af at kulturpolitikken generelt kom til at spille en anden rolle i Danmark i starten af 1980erne, hvor Danmark i 1982 fik en borgerlig regering efter lang tid med hovedsagligt socialdemokratisk styrede regeringer. Både nationalt og internationalt blev kulturpolitikken i løbet af 1980erne i høj grad præget af deregulering og liberalisering. Sepstrup mener, at tv-mediet gik fra at blive betragtet

²⁹ I 1974 havde omkring halvdelen af de danske husstande mulighed for at modtage svensk og tysk tv, og dette tal var i 1984 steget til 68 %. [Sepstrup 1994: 174]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

som et rent kulturpolitisk redskab til i langt højere grad at blive betragtet som erhvervspolitisk, hvilket blandt andet ses på, at man begyndte at tale om *Tv-industrien*. [Sepstrup 1994: 220 – 221]

Der var i den nye borgerlige regering i starten af 1980'erne mindre fokus på kulturpolitikken, end der tidligere havde været. Det blev derfor sværere for DR at finde et kulturelt grundlag for sin virksomhed, hvilket de havde haft tidligere. [Sepstrup 1994: 106] Sepstrup beskriver udviklingen således

Det bærende element blev i stigende grad at kunne klare sig i en nuværende og kommende konkurrence. Og 'klare sig' kan helt umiddelbart kun 'måles' på én måde: i seertilslutningen. [Sepstrup 1994: 106]

Der kommer altså frem mod 1985 en stigende fokusering på DR i forhold til en konkurrencesituation, samtidig med at fokus rettes mod seertilslutningen, hvad der ikke har været vigtigt tidligere. Derudover skete der et holdningskifte i forhold til synet på massekulturen eller den kommercielle kultur, som Sepstrup kalder den. Både i medie – og kulturdebatten kom der fra 1980 og frem en stigende forståelse af, at denne massekultur også kunne rumme nogle værdier, ligesom højkulturen gjorde. [Sepstrup 1994: 107]

DRs programpolitik ændrede altså karakter i løbet af 1970erne og 1980erne. Dette hang sammen med det generelle syn på kulturpolitikken. I 1960erne blev DR tillagt en kulturpolitisk rolle, som skulle udføres og som var i centrum for programpolitikken. Dette førte til en formynderisk programpolitik, der i første omgang blev accepteret. I 1970erne kom DRs samfundsmæssige rolle til at fremstå som mere og mere fuldført, og i starten af 1980erne skiftede hele synet på kulturpolitikken, som DRs programpolitik blev opfattet som en del af. Dette betød, at fjernsynsområdet nu også blev opfattet som erhvervspolitik, og da kulturpolitikken blev dereguleret kom der en øget fokus på seertal og seertilslutning. DR skulle stadig leve op til de samme lovgivningsmæssige krav, men som noget nyt også have for øje om de tiltrak seerne med deres programmer, hvilket ikke tidligere havde været et krav. Dette skal også ses i sammenhæng med, at synet på massekulturen ændredes, da det tidligere havde været ildeset, og nu blev mere accepteret. Underholdning som programkategori indgik også i 1973-lovens krav og DR var derfor derefter også forpligtet til at sende underholdning. Overordnet set må den mindre fokus på kulturpolitikken også have betydet, at DR måtte kæmpe mere for sin statur i den henseende, at de skulle bevise, at der var behov for et DR og i særdeleshed et DR, der var licensfinansieret.

3.1.4 DRs egen syn på deres public service rolle 1985

I 1985 skrev den daværende generaldirektør Hans-Jørgen Jensen indlægget *Hvad Danmarks Radio bør stå for* omhandlede hvilken rolle, DR skulle spille i slutfirserne. DR har på dette tidspunkt været klar over, at et tv-2 var på vej, da mediekommissionen, der skulle lave en samlet vurdering af massemedieområdet, i 1983 anbefalede et TV 2

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

udenfor DR-regi. [Betænkning nr. 986 1983] (Dette vil blive uddybet i det efterfølgende afsnit.) Dette må have haft betydning for udformning af Hans-Jørgen Jensens indlæg, at han har vidst, at en national konkurrencesituation var nært forestående.

Umiddelbart virker det til at skriftet var tiltænkt internt i DR, blandt andet fremhæves det at disse overvejelser, som Hans-Jørgen Jensen kommer med, gælder for alle medarbejdere i DR. Ophavssituationen er dog ikke nærmere konkretiseret i *TV i kulturhistorisk perspektiv*, hvor skriftet er bragt. Skriftet fremgår heller ikke af Sepstrups litteraturliste, og det er derfor heller ikke muligt at identificere dets ophav derfra³⁰. [Sepstrup 1994: 96] Sepstrup bruger heller ikke skriftet umiddelbart til andet (hvilket selvfølgelig er vigtigt nok), end at underbygge sin egen forståelse af alsidighedsbegrebet³¹. Han forklarer dog ikke, hvorledes dette skrift underbygger hans forståelse. Jeg mener dog, at dette skrift siger noget mere end det og vælger derfor at anvende skriftet, da jeg mener, at det kan give et fingerpeg om DRs eget syn på deres rolle i midten af 1980'erne.

Hvad DR bør stå for er i sin tone meget idealistisk og ikke særlig konkret, blandt andet skrives der, at DR skal

(...) skildre fortvivlelsen uden at glemme håbet, vise det uskønne uden at afvise det smukke [Sepstrup 1994: 97]

Dette er nogle temmelig løse holdninger til programpolitikken. Skriftet har dog nogle overvejelser, der viser DRs holdning til seeren, ligesom at den trækker nogle begreber frem, som Jensen gerne vil gøre til synonym med DRs programudbud. For det første fremhæves programmerne, således at DRs primære rolle bliver at udsende programmer. Dette udtrykkes således

Danmarks Radios medarbejdere har eet fælles mål: at bane vejen for programmer, der kan forstås og bruges. [Sepstrup 1994: 96]

DRs primære rolle beskrives altså ikke som en kulturpolitisk synsvinkel. DR skal lave programmer med interesse for seeren eller lytteren, og seerne skal kunne forstå dem. Det må betyde, at programmerne skal produceres ud fra seerens/lytterens forståelsesramme og evner. Bagved denne udtalelse kan selvfølgelig ligge et kulturpolitisk mål, men umiddelbart synes dette ikke at være det primære for DR.

Udover dette opstilles der nogle kriterier, som skal beskrive DRs opfattelse af *Kvalitet*, som dermed bliver det ord, DR ønsker, deres programvirksomhed bliver forbundet med. Kravene til kvalitet er dog højtflyvende og idealistiske. Blandt andet beskrives kvalitet set med DRs øjne som

at vælge væsentlighed frem for overfladiskhed, perspektiv frem for sensationisering, redelighed frem for det smarte. [Sepstrup 1994: 97]

³⁰ Det har heller ikke været muligt at finde frem til skriftet ved hjælp af en almindelig litteratursøgning.

³¹ Sepstrups forståelse af alsidighedsbegrebet bliver gennemgået senere i kapitlet *Public service*

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Jeg formoder, at de fleste broadcastingstationer ønsker at leve op til disse kriterier, ud fra deres eget syn på hvad f.eks. væsentlighed er. Det uddybes ikke, hvad Jensen som repræsentant for DR mener, der skal ligges i disse begreber. I den forestående konkurrencesituation, har DR i 1985 haft en interesse i, at deres programmer kom til at stå for kvalitet, derudover kan Jensen ligeledes have haft en interesse i, at dette begreb blev så flydende som muligt, da DR dermed kunne rette deres programmer og programpolitik ind efter den kommende konkurrence.

Der opstilles ligeledes nogle tanker om DRs målgruppe. Her fremhæves at DR er alle danskeres radio/fjernsyn. Hermed retfærdiggøres licensfinansieringen, da DR selv opfatter sig som hele Danmarks kanal. Jensen kommer dog ikke med en uddybning af, hvorledes dette i realiteten skal udføres. Der kommer dog også sidst i skriftet en bredere forståelse af DRs rolle overfor disse danskere. Her beskrives DRs rolle som værende brobygger mellem de forskellige dele af befolkningen. [Sepstrup 1994: 97] Her bliver danskerne ikke udelukkende opfattet som en enhed, men DR beskriver dem som en forskelligartet gruppe³², med forskellige holdninger og krav. DR beskriver deres egen rolle som et samlende kulturorgan, der skal forsøge

at fastholde og udvikle, hvad det måtte være at være dansk [Sepstrup 1994: 97]

Her beskriver DR sig selv ud fra en kulturpolitisk kontekst. Denne har dog, som jeg ser det, ændret karakter fra tidligere, hvor DR skulle stå for den folkelige kulturelle opdragelse, som et led i velfærdsstatens forsøg på at hæve levestandarden (og set med socialdemokratiske briller og med grundlaget for DRs oprettelse in mente især hæve den hos arbejderklassen), så skal DR nu værne om det danske, hvilket må betyde, at det ikke længere er classeskellene, der er samfundets fjende, men derimod *det fremmede*.

Skriftet *Hvad DR bør stå for* viser altså både et skifte i DRs rolle og et skifte i synet på deres publikum, samtidig med at det giver en indikation af, hvilken rolle DR selv mener, de skal spille i en konkurrencesituation. Programvirksomheden fremhæves, som det vigtigste i DRs virksomhed, disse spiller dog stadig en kulturpolitisk rolle, idet DR skal virke som den samlende faktor i det danske samfund. At DR ikke helt fralægger sig en kulturpolitisk rolle, mener jeg skal ses i forbindelse med, at denne rolle historisk set var det grundlæggende i DRs institution, samtidig med at det nye fokus på programmerne skal ses i forbindelse med kulturpolitikens nye rolle i 1980'erne. DRs egen forståelse af hvilken rolle de som public service station skulle spille i en konkurrencesituation berøres også – DR skulle stadig være alle danskeres TV- og radiostation og derudover skulle DRs programmer være synonym med kvalitet, der må tyde på, at DR gik ind i konkurrencen med en tiltro til, at de stadig skulle spille en hovedrolle i forhold til broadcasting efter indførslen af et TV 2.

³² Disse skal ses både som sociale, geografiske og kulturelle. [Sepstrup 1997: 97]

3.1.5 Opsamling

Dansk public service tvs udvikling og Danmarks Radios udvikling er ens i denne periode. Det er tydeligt, at organisationen af DR er sket ud fra nogle praktiske hensyn, som så siden ikke er blevet ændret. Derfor mener jeg heller ikke, at licensfinansieringen og monopolopbygningen skal ses som elementer, der er blevet indført på grund af nogle ideologiske overvejelser. Ligeledes må det, at fjernsynsafdelingen blev oprettet indenfor DR og på samme måde, som radioen også først og fremmest ses som en praktisk løsning.

DRs organisatoriske forhold, der blev udbygget gennem årene, kommer til at fremstå som en klundet enhed, der bremsede virksomheden i sin udvikling og dermed tog fokus væk fra programmerne. Ligeledes kom radiorådets øgede politisering til at virke som en stopklods på programvirksomheden, da DR skulle leve op til de såkaldte public service krav, som der ikke var politisk enighed om forståelsen af. Dette viste diskussionen om *alsidighed*, som var en del af denne public service forståelse, da dette blev brugt i en politisk kamp mellem de forskellige partipolitiske fløje i radiorådet. Dette har bevirket, at det ikke var tydeligt hvilken rolle DR reelt skulle spille.

Helt grundlæggende tyder dette på, at der bag 1960'ernes programpolitik lå et ønske om at forbedre samfundet gennem kulturel opdragelse og dannelse, hvilket var den samme tanke, som ligger bag Preben Sepstrups og Henrik Søndergaards opfattelser af den særlige public service ånd. Dette ønske om at forbedre samfundet gennem kulturen lå også bag oprettelsen af et dansk kulturministerium, der bevirkede, at DR fik status som et kulturpolitisk redskab, og dermed skulle spille en rolle og en opgave i oprettelsen af den danske velfærdsstat. Dette tyder dermed på, at der både bag public servicebegrebet, den første danske kulturpolitik samt DRs programpolitik i 1960erne var det samme ønske om at forbedre samfundet til noget bedre.

I løbet af 1970'erne og i særdeleshed i 1980'erne var der en stigende utilfredshed med DRs programmer, der af seerne blev opfattet som formynderiske. Dette skyldtes flere ting. For det første havde DR udspillet sin rolle i forhold til at være med til at oprette en velfærdsstat. Denne var til dels blevet indført, og derudover bragte 1980'erne også et nyt syn på kulturpolitikken, hvor DR ikke længere skulle spille samme rolle. Broadcasting blev ikke længere kun opfattet som et kulturpolitisk redskab, men også som et erhvervspolitisk område. Dette må ligeledes have haft betydning for DRs public service rolle, da den gamle rolle som kulturpolitisk redskab ikke længere var nok. DR begyndte i løbet af 1980erne, både på grund af samfundsudviklingen med en indført velfærdsstat og en deregulering af kulturpolitikken og ligeledes på grund af et nyt syn på seernes behov med

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

fokus på seertal, at se deres primære rolle som at producere programmer og ikke i så høj grad som tidligere at være et kulturpolitisk redskab.

Til dette skal også lægges en øget fokus på massekulturens værdi samt en øget konkurrence fra udenlandsk tv – i første omgang fra svensk og tysk tv. Dette har alt sammen betydet, at DRs public serviceforpligtelse gik fra at blive set ud fra et kulturpolitisk sigte til i løbet af 1980'erne at blive målt på programmerne.

3.2 Det danske monopolbrud

Da DR begyndte at sende tv i starten af 1950'erne rådede Danmark kun over én sendefrekvens, men siden midten af 1960'erne havde Danmark haft råderum over tre tv-sendefrekvenser. [Sepstrup 1994: 34] At denne ressource ikke blev udnyttet, før TV 2 blev etableret i 1988, skyldtes ikke, at ideen ikke havde været der, men planerne var blevet henlagt, i første omgang da man fra politisk hold ville vente til, at farvefjernsynet var blevet indført³³, og dernæst ønskede man i 1970'erne ligeledes at vente på grund af lavkonjunkturer i økonomien. [Søndergaard 2006: 44]

Den 11. marts 1980 blev den danske mediekommision³⁴ nedsat af en social demokratisk ledet regering. Den havde til formål at lave en samlet vurdering af massemedieområdet. Dette skulle munde ud i en fælles dansk mediepolitik. Kommissionen skulle tage udgangspunkt i den siddende regerings erhvervspolitiske og kulturpolitiske målsætninger. Disse blev sammenfattet til følgende fire begreber

kvalitet, demokrati, ytringsfrihed og decentralisering [Mediekommisionen 1985: 235]

Kommisionen fremsatte forskellige modeller for oprettelse af en anden dansk tv-station. For det første diskuterede den, hvorvidt oprettelsen skulle ske inden for DRs mure eller oprettes som en selvstændig station. Derudover diskuteredes forskellige økonomiske modeller for indførelsen. Størstedelen af rådets medlemmer anbefalede et TV 2 uden for DR, således der kom to selvstændige tv-stationer. Disse skulle have samme programforpligtelser, men kunne derudover organiseres forskelligt. Kommissionen anbefalede også, at TV 2 fik tilknyttet nogle regionale stationer. [Betænkning nr. 986 1983]

Mediekommisionens anbefalinger førte til en politisk diskussion i folketinget, hvor der var stor enighed om at oprette en anden dansk tv-station med det formål at skabe et forsvar mod det udenlandske tv, som de mente ville blive indført på det danske marked med satellit- og kabel-tv. Disse nye tilbud ville virke som en trussel mod det danske sprog og

³³ Farvefjernsynet havde premiere i 1967, dog i første omgang kun fra Gladsaxe-senderen.

³⁴ Mediekommisionen havde skiftende medlemmer i sin 5 årige periode. Sættelsen bestod af flere forskellige erhvervsgrupper, samt folk med mediemæssig baggrund. Formand for kommissionen var H. P. Clausen. [Betænkning nr. 1029 1985: 236 - 237]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

kultur, og derfor skulle en ny tv-station oprettes. [Sepstrup 1994: 30] Der var dog ikke enighed om, hvorledes denne skulle organiseres og i særdeleshed, hvordan den skulle finansieres.

Regeringen så nogle fordele ved at oprette den nye station udenfor DR. Ministeren for kulturelle anliggender H. P. Clausen, den tidligere formand for mediekommissionen, fremlagde den 23. april lovforslaget til oprettelsen af TV 2. Her fremførte han, at oprettelsen af et selvstændigt TV 2 ville medføre et reelt valg for de danske seere mellem to forskellige nationale stationer. Dette ville give nogle fordele, da TV 2 formodes at fremme den frie debat, samt højne alsidigheden og kvaliteten. TV 2 skulle delvist licensfinansieres og delvist reklamefinansieres. Reklamesalget og programvirksomheden skulle organisatorisk adskilles, således at reklamerne ikke fik indflydelse på programmerne. Dens programvirksomhed skulle bygge på alsidighed, kvalitet og mangfoldighed, og derudover ville det øgede udbud af dansk tv virke som et modspil mod de udenlandske påvirkninger. Kræfterne indenfor produktions- og filmverden, som ikke var en del af DR, ville også få bedre muligheder. Ligeledes skulle TV 2s regionale struktur også virke som et virke til at skabe bedre grundlag for (politisk) debat og også fremme de journalistiske og kreative kræfter i hele landet. Ministeren lægger ligeledes vægt på, at et TV 2 skal have en udvidet selvstændighed i forhold til programlægningen, der blandt andet skal sikres gennem en klar arbejdsdeling mellem bestyrelsen for TV 2 og ledelsen. [Folketingstidende 1985/1986: 10191 - 10197] Dette sidste krav mener jeg, at selvom det ikke fremføres direkte som sådan, må føre tilbage til DRs organisation, hvor der reelt set ikke havde været klare linier mellem Radiorådets beføjelser og DRs programvirksomhed. TV 2 skulle altså, selvom der på lige fod med DR tilknyttes nogle krav til programmerne, have en større grad af selvstændighed. Der var derudover en forventning om, at stationens oprettelse ville føre en friere debat, hvilket kan have den betydning, at regeringen forventede, at med TV 2 ville der blive skabt en bredere scene for den politiske debat. Der var ligeledes en klar tilknytning til det erhvervspolitiske område, både i forhold til indførelsen af reklamefinansiering, samt i hensynet til produktionsselskaber udenfor DR.

Lovforslaget blev efterfølgende diskuteret i folketinget. Jeg vil her kort oprids de forskellige politiske partiers tanker om et TV 2. Dette oprids vil bygge på 1. behandlingen, da jeg ikke finder, at 2. behandlingen den 27. maj 1986 eller 3. behandlingen den 30. maj 1986 kommer med nye argumenter. Der var en udpræget enighed om, at et TV 2 var en god ide³⁵. De eneste der var decideret imod et TV 2 er venstresocialisterne, og som hellere vil have bedre TV end mere TV. De mente ikke, at konkurrencen ville sikre bedre alsidighed, kvalitet eller mangfoldighed. Derimod ville konkurrencen mellem to kanaler

³⁵ Meget af debatterne gik med, at de forskellige politikere beskyldte hinanden for at have skiftet holdning, samt at diskutere om regnestykket bag det økonomiske grundlag, var bygget på realistiske tal for reklamesalg og det formodede seertal. Jeg vil ikke gå ind i denne diskussion, da jeg ikke mener, at dette har større betydning for min problemstilling.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

give mere ens TV. Socialdemokratiet var positive overfor oprettelsen af et TV 2. De mente dog ikke, at et sådant skulle være reklamefinansieret, da dette ville føre til tv af svingende karakter, ligeledes mente de, at reklamefinansieringen ville være en glidebane, selvom denne blev indført med begrænsninger, så ville den ende med at få indflydelse på programmerne. Det var ligeledes tydeligt, at partiet stadig opfattede mediet som et kulturpolitisk redskab, da der blev lagt vægt på, at det danske sprog og den danske kultur skulle bevares, hvilket socialdemokratiet mente, skulle være den primære rolle for den nye kanal i samarbejde med DR. Samme holdning lagde SF for dagen, de fremhævede også fordelene ved et TV 2 som et skjold mod udenlandsk TV og så klart nogle fordele i oprettelsen af regionale stationer, hvorved lokalsamfundene ville blive serviceret. SF mente dog, at den nye station skulle licensfinansieres, da dette ville sikre den fuldstændige uafhængighed at kommercielle interesser og sørge for, at tv-mediet forblev et kulturpolitisk område og ikke blev et erhvervspolitisk.

Det radikale venstre stillede sig positive overfor lovforslaget. Det samme gør kristeligt folkeparti, som endda mente, at konkurrencen ville føre til en mere fair dækning af nyhedsområdet, da DR havde været for ensidige på det politiske område. Det konservative folkeparti fremhævede, at et monopolbrud på det danske tv-marked skulle ske for konkurrencens og alsidighedens skyld. Det udvidede tv-marked ville sikre en større nyhedsstrøm og flere informationer, hvilket ville være gavnligt for alsidigheden. De regionale stationer havde til hensigt at skabe større forståelse og kontakt mellem de forskellige regioner. Partiet så nogle fordele ved reklamefinansieringen, da den for det første ville sikre, at licensbetalingen ikke steg for den enkelte borger og dernæst ville give det danske erhvervsliv rimelige vilkår i konkurrencen med udenlandske stationer efter indførelsen af satellit-tv. Dette ville sikre danske arbejdspladser. Venstre fremførte, at det vigtige for dem først og fremmest var at få brudt DRs monopol og dermed skabe et alternativ til DR. Dette ville også have fordele for DR, da konkurrencen ubetinget ifølge partiet ville føre til en kvalitetsforbedring. Derudover ville et TV 2 højne objektiviteten og alsidigheden, som partiet mente, DR havde manglet især i forhold til *TV-Avisens* dækning. Derfor skulle TV 2 også have en selvstændig nyhedssektion. Centrumdemokraternes mediepolitiske ordfører var ikke til stede under debatterne, men en stedfortræder (Brusvang) fremførte, at partiet kunne støtte lovforslaget om oprettelse af et TV 2, og for dem var det vigtigt, at DRs monopol blev brudt. Fremskridtspartiet gik et skridt videre end de andre partier, de fremførte et ønske om fuldstændig reklamefinansiering og gerne helt fjernelse af licensen. [Folketingstidende 1985/1986: 10330 – 10392] Disse forhandlinger førte ikke til nogle deciderede ændringer i forhold til lovforslaget, der blev vedtaget den 4. juni 1986 med en stemmes vedtagelse. Den blev oprettet efter en enterprisemodel og skulle finansieres ved en model bestående af delvis licens- og delvis reklamefinansiering

De to ovenstående afsnit viser nogle helt klare forskelle partierne i mellem. Der danner sig to blokke, hvor de venstreorienterede partier i høj grad anså tv-mediet ud fra en

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

kulturpolitisk vinkel. Der var ligeledes her et stærkt antiparti mod reklamefinansieringen, da de var overbevidste om, at programvirksomheden og annoncørernes målsætninger ikke vil kunne blive holdt adskilt. De borgerlige partier (i hvert fald de konservative og Venstre) anså derimod langt hen af vejen mediet som et erhvervspolitisk redskab. Der var her også en mistillid overfor DR og deres nyhedsdækning, som de ikke mente, var alsidig og objektiv. Der var en tiltro til, at et TV 2 ville sikre disse partier en mere fair dækning – både da udbuddet vil blive større og da DRs monopol vil blive brudt. At TV 2 blev vedtaget med en stemmes flertal havde ifølge Preben Sepstrup den konsekvens, at TV 2 af mange blev opfattet som borgerlig, mens DR blev opfattet som socialdemokratisk. Hvilket ikke var en gunstig situation for nogle af de to kanaler [Sepstrup 1994: 221] Den socialdemokratiske tilknytning må ligeledes hænge sammen med oprettelsen af tv som overordnet socialdemokratisk projekt, mens TV 2s borgerlige tilknytning må hænge sammen med, at det var de borgerlige, der havde regeringsmagten, da TV 2 blev oprettet, og det var ligeledes ud fra et borgerligt forslag og med borgerlige stemmer, at dette forslag blev vedtaget. Derudover lå der ligeledes fra de borgerliges side selv en forventning om, måske ikke ligefrem en forfordeling i forhold til at "optræde" i TV 2s programmer, så en større eksponering end de mente, de havde fået hos DR.

Preben Sepstrup ser både en international og en særlig dansk forklaring på, at monopolbruddet skete i 1986/1988, og at TV 2 blev oprettet som delvist reklamefinansieret. Han beskriver udviklingen i det danske og det vesteuropæiske tv-system med følgende begreber:

Internationalisering, kommercialisering, privatisering, brud på de nationale monopoler og koncentration i den private tv-industri [Sepstrup 1994: 34]

Han ser endvidere en af årsagsforklaringerne som det vesteuropæiske ideologiske skifte, hvor en del landes regeringer skiftede fra socialdemokratisk styre til mere nyliberalistiske og konservative regeringer, [Sepstrup 1994: 34] som også lå bag den nye opfattelse af kulturpolitikken i Danmark efter 1982. Der var ligeledes nogle specifikt danske årsager til det danske monopolbrud. Ifølge Preben Sepstrup passede monopolbruddet godt sammen med strømningerne i samfundet, hvor både befolkningen, erhvervslivet og størstedelen af politikerne ønskede at bryde monopolet. Dette skete dog ud fra forskellige forudsætninger, som også folketingsdebatterne viste. [Sepstrup 1994: 30]

3.2.1 Opsamling

Det danske monopolbrud fulgte med oprettelsen af TV 2 nogle generelle tendenser i samfundet, der både gjorde sig gældende nationalt og internationalt. Den politiske diskussion drejede sig ikke om de programmæssige og indholdsmæssige krav til de to stationer, ej heller blev public service begrebet og dets tilknytning til de to stationer diskuteret. Selv om en del af partierne havde en forventning om, at den nye kanal ville

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

give bedre og mere fri debat end DRs programpolitik havde leveret, så stilledes der ikke nye krav til stationen. Heri mener jeg lå en tiltro til, at hvis bare en anden udbyder kom ind på markedet, så blev der bedre tv end det som DR ville kunne levere. Derudover indeholdt debatterne heller ikke overvejelser om, hvilken rolle DR skulle spille i det nye mediesystem, hvilket umiddelbart må tolkes som om de to stationer blev sidestillet – også i hensynet til public service forpligtelserne.

Selve den politiske diskussion handlede i høj grad om reklamefinansieringen. Der var på den ene politiske fløj en frygt for, at annoncørerne ville få indflydelse på programmerne, hvilket regeringen mente at have taget højde for ved organisatorisk at adskille de to dele. Derudover var der en stærk erhvervspolitisk målsætning med at oprette den nye station. Oprettelsen af de regionale stationer under TV 2 faldt i god tråd med de krav, der blev stillet i forbindelse med mediekommisionens nedsættelse. At der dannede sig to politiske to politiske fløje i diskussionerne om TV 2 havde den bivirkning, at de to kanaler kom til at fremstå med hver deres politiske profil, uden at denne bundende i deres reelle programudbud, hvilket ikke kan have været hensigtsmæssigt for nogle af de to kanaler.

3.3 Dansk public service tv efter monopolbruddet

Tv 2s oprettelse blev som skrevet vedtaget i 1986 og sendte sit første program den 1. oktober 1988. Selvom DR havde oplevet en smule konkurrence - i første omgang svensk og tysk tv, som en del af danskerne op gennem 1980'erne kunne se, og fra midten af 1980'erne også fra lokal tv-stationer og siden også fra satellitkanaler, såsom blandt andet TV 3, der sendte første gang 31. december 1987, så var det først med oprettelsen af TV 2, at DR for alvor oplevede konkurrence på det danske tv-marked. TV 2 blev hurtigt den største danske tv-kanal målt i seertal og dermed også en afgørende faktor på det danske reklamemarked. [Søndergaard 2006: 44]

3.3.1 Organisation

TV 2 blev oprettet som en selvejende institution, hvilket justitsministeren har klarlagt reelt betød, at stationen var en offentlig virksomhed på linie med andre offentlige virksomheder. [Sepstrup 1994: 202, 245] Dette må dermed betyde, at den sidestilledes med DR og, at de derfor ejermæssigt set skulle opfattes på samme måde, selv om DR i loven blev fastlagt som en selvstændig offentlig virksomhed, og TV 2 kaldes en selvejende. TV 2 blev oprettet med særlig forpligtelse overfor regionalstationerne hvilket betød, at de skulle drive otte regionalstationer. Derudover blev stationen oprettet efter en enterprisemodel, hvor TV 2 selv kun skulle producere nyheds - og aktualitetsprogrammer, mens resten af programvirksomheden blev produceret af uafhængige produktionsselskaber. [Søndergaard 2006: 44 - 45] Denne opbygning gjorde, at TV 2s organisation kom til at fremstå mere simpel og let end DRs. Ligeledes havde det nogle økonomiske fordele, da TV 2 kun skulle

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

oprette fire afdelinger, Nyheds – og aktualitetsafdelingen, faktaafdelingen og fiktionsafdelingen, hvor de to sidste skulle købe deres programmer fra eksterne produktionsselskaber og dermed ikke producere noget selv. Dette betød, at TV 2 kunne have et mindre antal medarbejdere end DR, samt ikke skulle opbygge en produktionsafdeling på samme måde, som DR havde gjort. [Søndergaard 2006: 47] Derudover skulle TV 2 finansieres ved hjælp af delvis licensfinansiering, som skulle udgøre 30 %, og delvis reklamefinansiering, der skulle udgøre de 70 %. DR skulle fortsat være fuldstændigt licensfinansieret. [Sepstrup 1994: 224]

TV 2s øverste ledelse var en bestyrelse, i TV 2-loven fra 1986 står der, at denne skulle bestå af fem medlemmer, der blev udpeget af ministeren for kulturelle anliggender. Medlemmerne skulle udpeges efter deres mediemæssige, kulturelle og ledelsesmæssige indsigt. [Lovtidende A 1986: § 15 l] Antallet af medlemmerne havde ændret sig i 1994, hvor bestyrelsen bestod af otte medlemmer og ministeren skulle udpege de fem af dem. Bestyrelsens beføjelser var dog i både 1988 og 1994 at fastsætte de almindelige retningslinier for TV 2s drift, og derudover skulle de blandt andet også ansætte den administrerende direktør. Den administrerende direktør havde så ansvaret for den daglige ledelse og det daglige programansvar samt ansættelse af personale. [Sepstrup 1994: 203, 248] Søndergaard ser denne sammensætning af bestyrelsen, som en klar forbedring i forhold til de tidligere tiders radoråd og mener, at dette indikerer, at politikerne ønskede at give TV 2 videre rammer, end DR tidligere havde haft. [Søndergaard 2006: 45]

Det gamle radoråd i DR blev også udskiftet med en mindre bestyrelse. Dette skete på opfordring af mediekommissionen, som anså det som vigtigt, at de to landsdækkende stationer fik samme krav og vilkår tilknyttet sig. Både Sepstrup og Søndergaard lægger vægt på, at der i DR-loven er opsat de samme udvælgelseskriterier til bestyrelsen, som hos TV 2. [Sepstrup 1994: 204] og [Søndergaard 2006: 45] Denne formulering har jeg dog ikke kunnet finde i DR-loven fra 1987, hverken i § 8, som omhandler sammensætningen af DRs bestyrelse eller i de andre paragrafer i loven. Den eneste paragraf, der nævner det konkrete medlems evner er, § 8, stk 3., hvor der står

Medlemmer af folketinget kan ikke være medlemmer af bestyrelsen.
[Lovtidende A 1987: § 8, stk. 3]

Hvorvidt udvælgelsen af DRs bestyrelse, så er sket ud fra de samme kriterier som TV 2s, kan jeg ikke umiddelbart afgøre. Dette krav er dog ikke nedskrevet i lovgivningen. Det kan dog være nedskrevet et andet sted, Sepstrup og Søndergaard fremlægger dog begge, at kravet er en del af lovgivningen. Hvis ikke dette krav er nedskrevet noget sted, kan DRs bestyrelse komme til at fremstå som mere politisk orienteret end TV 2s, da der ikke er krav til en mediemæssig, kulturel eller på anden måde faglig baggrund. DRs bestyrelse skal ud fra 1987-loven sammensættes af 1 medlem (formanden), der udpeges af ministeren for kulturelle anliggender og 9 medlemmer, der skal udpeges af folketinget. Af disse 9 medlemmer udpeger ministeren en næstformand. Derudover vælger

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

medarbejderne hos DR 1 medlem. [Lovtidende A 1987: § 8] I denne sammensætning af medlemmerne ligger også en forskel fra TV 2, da folketingets medlemmer udpeger de 9 ud af bestyrelsens 11 medlemmer. Hos TV 2 er det kun ministeren, der kan udpege medlemmer. Selv om muligheden for at folketingets medlemmer får indflydelse umiddelbart kan virke mere demokratisk, så er der også fare for, at dette kan føre partipolitiske diskussioner med sig i DRs bestyrelse, som måske ikke er til programvirksomhedens bedste. Jeg kan dermed ikke umiddelbart se den store forskel på det tidligere radoråds sammensætning og den i 1987 nye bestyrelses sammensætning. Søndergaard fremhæver dog også, at både DRs og TV 2s bestyrelser stadig var politisk udpeget, hvorved den politiske indflydelse ikke forsvandt fuldstændigt. [Søndergaard 2006: 45]

3.3.2 Det lovmæssige grundlag

Som skrevet tidligere, så hænger public service begrebet og den danske broadcasting lovgivning sammen. Både TV 2 og DR var blevet oprettet som public service stationer. Mediekommissionen havde foreslået, at de to stationer fik tilknyttet de samme forpligtelser. Dette afsnit vil derfor se på, hvilke krav, der knytter sig til de to stationer, og disse krav vil afslutningsvis blive sammenlignet.

3.3.2.1 Lovgivning fra 1986 (TV 2)

Lov om ændring af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed m.v. (TV 2) af 4. juni 1986 (herefter kaldet tv 2-loven) muliggjorde oprettelsen af denne anden tv station. Lovgivningen beskriver TV 2s formål således

§ 15 k. TV 2 er en selvejende institution, der gennem selvstændig programvirksomhed har til formål at tilvejebringe og sprede landsdækkende og regionale fjernsynsprogrammer. Ved programlægningen skal der lægges afgørende vægt på kvalitet, alsidighed og mangfoldighed. Ved programlægningen i de regionale TV 2-virksomheder, jfr. § 15 n, skal der endvidere lægges vægt på tilknytning til regionen. [Lovtidende A 1986: § 15 k.]

TV 2 har hermed både et ansvar overfor et landsdækkende publikum og overfor et regionalt publikum. Ligeledes fremhæves de tre begreber *kvalitet*, *alsidighed* og *mangfoldighed*. Det bliver ikke nærmere konkretiseret, hvad disse tre begreber indeholder, ej heller klarlægges det, hvordan *lægges afgørende vægt på* skal forstås. Dette bliver altså overladt til et fortolkningsspørgsmål.

De tre begreber *kvalitet*, *alsidighed* og *mangfoldighed* er alle subjektive, idet det den ene anser som kvalitet, alsidighed, og mangfoldighed ikke nødvendigvis er det samme som det, den anden anser som kvalitet og mangfoldighed. Da det som skrevet tidligere, er den administrerende direktør, der har det daglige programansvar, må det være hans forståelse af de tre begreber, der er den gældende. Ligeledes er det op til direktionen at

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

fortolke, hvornår kravet om at lægge *afgørende vægt på*, er opfyldt. Det bliver dermed op til TV 2 selv at afgøre, om de opfylder de lovmæssige krav.

I § 15 l. stk. 5 fremgår det, at den pågældende minister skal fremlægge vedtægter³⁶ for TV 2s virksomhed udfra et forslag fremlagt af TV 2s centrale bestyrelse. I forhold til formålet med stationen står der således

§ 3. stk. 2. TV 2 har i sin landsdækkende virksomhed til opgave at udsende fjernsynsprogrammer, der omfatter nyheds- og aktualitetsstof, oplysning, underholdning, kunst og kultur, idet der tilstræbes kvalitet og professionalisme. Det skal tilstræbes, at mindst halvdelen af programudbudet består af dansk/nordisk produktion. TV 2 har et særligt ansvar for at gengive, kommentere og beskrive den udvikling og kultur, der præger landets forskellige dele. I sin formidling af nyheds- og aktualitetsstof skal TV 2 altid tilstræbe saglighed og upartiskhed. Det samlede programudbud skal sammensættes under hensyn til ønsket om alsidighed og mangfoldighed. Programmer rettet mod mindre målgrupper skal indgå som et naturligt led i TV 2's sendevirksomhed.

Stk. 3 De regionale virksomheder er i deres formidling af nyheds- og aktualitetsstof samt i deres samlede programudbud med de modifikationer, der følger af deres kortere sendetid, forpligtet af de samme hensyn som nævnt i § 3, stk. 2. De skal i øvrigt i deres programlægning lægge vægt på tilknytningen til regionen og i den sammenhæng være opmærksom på ønskeligheden af produktion af regionalt stof af landsdækkende interesse. [Lovtidende A 1987b: § 3]

Denne paragraf er en udvidelse af § 15 i 1986-lovgivningen, da den kommer med yderligere krav til den type programmer, som TV 2 er forpligtet til at sende, nemlig at programmerne skal leve op til *kvalitet, professionalisme, saglighed, upartiskhed og alsidighed og mangfoldighed*. Selvom enkelte af disse begreber er gengangere fra § 15k, så er der heller ikke her en yderligere forklaring af, hvorledes begreberne skal forstås, eller hvornår begrebet skal anses for opfyldt. Vedtægtens § 3 giver dog, i forhold til 1986-lovgivningen, et yderligere krav til programmerne, idet der stilles krav om både at dokumentere kulturen og sende programmer om denne, der vedrører de forskellige befolkningsgrupper samt de forskellige landsdele. Dette kan ligeledes ses i sammenhæng med § 3 stk. 3, der beskriver de regionale stationers forpligtelser og formål, den tilskynder ud over den regionale tilknytning også til *produktion af regionalt stof af landsdækkende interesse*. Her er dog heller ingen krav til omfanget eller hvilke emner eller programtyper, der skal lægges vægt på.

Valget af at bruge alsidighedsforpligtelsen i forbindelse med TV 2 begrundes i bemærkningen til loven således:

Regeringen finder det nødvendigt, at der skabes et alternativ, der giver seerne en reel valgmulighed mellem to konkurrerende danske tv-tilbud

³⁶ Den 5. februar 1990 fremlagdes den anden vedtægtsbekendtgørelse for TV 2. Ifølge Sepstrup er den del af vedtægterne, der handler om TV 2s formål ikke blevet ændret, ej heller vil den blive ændret i forhold til den vedtægt, der i 1994 var under udarbejdelse. [Sepstrup 1994: 394]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

med alsidighedsforpligtelse. Der vil herved efter regeringens opfattelse skabes det bedste grundlag for at fremme alsidighed, kvalitet og fri debat. [Sepstrup 1994: 195]

Ligeledes fremhæves det, at disse to danske kanaler vil sikre et varieret programudbud, der blandt andet vil indeholde "smalle" programmer og programmer af folkeoplysende art. [Sepstrup: 1994: 190] Der bliver derved i begrundelsen for to kanaler med samme formål lagt vægt på, at dette samlede tv-udbud vil sikre både mere forskelligartet information både til gavn for minoritetsgrupper og samfundsudviklingen, hvorledes dette så end skal forstås.

3.3.2.2 Lovgivningen fra 1987 (DR)

DRs formålsparagraf formuleredes således i lovændringen fra 1987

§ 6. Danmarks Radio er en selvstændig offentlig institution, der er forpligtet over for hele befolkningen til at udsende radiofoni- og fjernsynsprogrammer omfattende nyhedsformidling, oplysning, underholdning og kunst. Der skal ved programlægningen lægges afgørende vægt på hensynet til informations- og ytringsfriheden. Der skal i programudbudet tilstræbes kvalitet, alsidighed og mangfoldighed. Ved informationsformidlingen skal der lægges vægt på saglighed og upartiskhed. [Lovtidende A 1987a: § 6]

En sammenligning mellem loven fra 1973 og dette lovtillæg fra 1987 viser, at der i 1987-lovgivningen umiddelbart stilles flere krav til programlægningen. Både i den gamle og i den nye lov nævnes alsidighed i forbindelse med programlægningen, mens begreberne *kvalitet* og *mangfoldighed* er nye. Ligeledes er det lovmæssige krav om *saglighed* og *upartiskhed* i forhold til informationsformidlingen nyt. Med den historiske situation og diskussion i radorådet om forståelsen af alsidighedsbegrebet, mener jeg, at udvidelsen af programkravet med *mangfoldighed* kan opfattes som et forsøg på at klarlægge kravet endnu mere.

Sepstrup ser revideringen af lovgivningen fra 1987 som en direkte konsekvens af oprettelsen af et TV 2 samt den konkurrencesituation, dette skabte. [Sepstrup 1994: 196] Dette skal dog også ses i sammenhæng med mediekommissionens anbefaling af, at de to landsdækkende kanaler fik tilknyttet de samme lovgivningsmæssige krav. Dog blev lovgivningen vedtaget den 10. juni 1987, altså før de reelle konsekvenser af monopolbruddet var tydelige. Ændringerne i de krav og forpligtelser, der opstilledes i 1987, kan altså ikke ses som et forsøg på at ændre og tilpasse de politiske krav til DR som en tilpasning til den nye virkelighed med konkurrence, men loven må i højere grad opfattes som et værn mod de konsekvenser, der frygtedes. Derfor kan de nye krav til programlægningen også ses som udtryk for en frygt om, at konkurrencesituationen ville medføre dårligere programmer, hvilket gjorde det nødvendigt at indføre flere betingelser, som DR skulle leve op til.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Public service bliver ikke brugt i selve lovgivningen, hverken om DR eller TV 2. Dog bruges begrebet i bemærkningerne til DR-lovforslaget. Som bemærkning til DRs formålsparagraf står der:

For Danmarks Radios vedkommende forudsættes der, at institutionen fortsat skal varetage opgaven som "public service" virksomhed, det vil sige en samfundsforpligtet institution, hvortil der stilles særlige krav om kvalitet i de enkelte programmer, alsidighed i programudbudet og mangfoldighed i programlægningen. Særlig hensyntagen til minoritetsbehov må iagttages. Derudover forudsættes det, at Danmarks Radio fortsat skal varetage væsentlige kulturpolitiske funktioner i relation til musik, teater og kulturliv i øvrigt. Endvidere kan Danmarks Radios virksomhed som hidtil omfatte undervisningsprogrammer. [Sepstrup 1994: 198]

Jeg mener dermed, at citatet sætter lighedstegn mellem public service begrebet og det at være samfundsforpligtet. Dette betyder, at DR skal leve op til nogle krav, der stilles til institutionens programmer; nemlig kvalitet, alsidighed og mangfoldighed. Hertil skal lægges et særligt hensyn til minoriteter og kulturpolitiske funktioner. Disse begreber (alsidighed, kvalitet og mangfoldighed) og det særlige hensyn til minoriteter og en kulturpolitisk funktion må dermed være den offentlige danske forståelse af public service. I forhold til at stationen skal være samfundsforpligtet uddybes forståelsen af dette ikke yderligere, dette underbygger dog, som også begrebsafklaringen viste, at public service er tæt knyttet til samfundet.

3.3.2.3 Sammenligning af de lovmæssige krav til DR og TV 2

De opstillede krav og forpligtelser til DR og TV 2 ser umiddelbart ens ud. Der er tydelige ligheder mellem kravene til de to stationers programlægninger, samt deres formål. Kravet om at *tilstræbe kvalitet, alsidighed og mangfoldighed* er enslydende for de to stationer, samtidig med at der hverken bliver uddybet for DR eller TV 2, hvorledes begreberne skal forstås, og forståelsen af dem lægges i hænderne på de to stationers respektive ledelser. Kravene til DRs programlægning stemmer overens med de af kultur- og kommunikationsministeren opstillede krav i TV 2s vedtægter.

Både Henrik Søndergaard og Preben Sepstrup skriver da også, at der kun er små formuleringsforskelle mellem lovgrundlaget for de to stationers formål. [Sepstrup 1994: 199] [Søndergaard 1995: 11] Sepstrup gør også opmærksom på, at der i bemærkningen til DR-lovens § 6 står,

Med hensyn til programforpligtelserne bemærkes, at det i overensstemmelse med Mediekommisionens anbefalinger forudsættes, at de landsdækkende kanaler i princippet er undergivet de samme overordnede forpligtelser for programvirksomheden. Dette indebærer, at der ved programlægningen skal lægges vægt på kvalitet, alsidighed og mangfoldighed. [Sepstrup 1994: 197]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Endvidere skriver både Lene Høyrup³⁷ og Sepstrup, at disse ens krav ikke udelukker forskellige programprofiler, men derimod skal der stræbes efter sådanne forskellige programprofiler. [Høyrup 1993: 32] [Sepstrup 1994: 198] Dette skal ses i sammenhæng med formålet for oprettelsen af TV 2, der begrundes med en nødvendighed af at skabe et øget dansk tv udbud, der skal virke som modvægt mod den øgede mængde af udenlandsk tv samt vigtigst at skabe konkurrence til DR. I 1986 begrundes dette med, at denne konkurrence vil skabe

det bedste grundlag for at fremme alsidighed, kvalitet og fri debat.
[Sepstrup 1994: 195]

I 1992 begrundes det med, at det vil

øge mulighederne for en mere varieret programflade bl.a. indeholdende mere specielle programmer, der kun formodes at have en mindre målgruppe, samt programmer af folkeoplysende værdi.[Høyrup 1993: 61]

Det virker åbenlyst, at formålet med oprettelsen af TV 2 har været at skabe et andet programudbud (af den ene eller anden grund) end det, som DR havde sendt. Dette ønske om et programmæssigt alternativ til DR kom også til udtryk i den politiske debat og TV 2s oprettelse.

Selvom lovgivningen principielt opstiller samme krav til DR og TV 2, er der dog forskel på den måde de to stationer omtales. Public service begrebet nævnes i forbindelse med DR og begrundes ud fra stationens samfundsforpligtigelse. Hverken samfundsforpligtigelse eller public service nævnes i forbindelse med TV 2 selv om stationen principielt er pålagt de samme forpligtelser. Dette får den betydning, at DR i den politiske offentlighed/bevidsthed bliver tættere knyttet til public service begrebet end TV 2.

3.3.4 DRs og TV2 s programpolitik.

I 1992 lavede DRs medieforskningsafdeling³⁸ en undersøgelse af forskelle og ligheder mellem DR s og TV2 s programmer, som jeg mener giver et godt billede af de to stationers forskellige programprofiler. Derfor vil dette afsnit starte med en gennemgang af denne undersøgelses vigtigste punkter. Undersøgelsen byggede videre på en undersøgelse fra 1990, hvor konklusionen var, at der var flere ligheder end forskelle på de to kanaler. Der var dog den forskel, at TV 2 i offentligheden fremstod mere popularitetssøgende og kommerciel end DR, der derimod fremstod som mere seriøs. De forskelle, der var i 1990 mellem de to stationer var dog, at DR havde flere børneprogrammer, flere fakta programmer og mere dansk fiktion. Derudover var der forskel i stil, tempo og henvendelsesform. [Nielsen & Svendsen 1992: 19 – 20]

³⁷ Det er ikke helt tydeligt i bogen *Radio – og fjernsynsloven med bemærkninger*, hvornår Høyrup involverer sine egne betragtninger, og hvornår hun henviser til bemærkninger til lovgivningen.

³⁸ DR oprettede i 1973 en forskningsafdeling. Denne afdeling indgik efter 1988 et samarbejde med TV2, der ikke havde sin egen forskningsafdeling. [Sepstrup 1994: 128, 252]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

De samme tendenser gjorde sig gældende for undersøgelsen i 1992. Her uddybes undersøgelsen således, at det bliver tydeligt, at begge kanaler levede op til de lovmæssige krav om forskellige programkategorier, der var dog forskel på, hvorledes de to kanaler udfyldte disse programkategorier. Overordnet set bestod begge kanalers programudbud af 1/3 fakta, 1/3 fiktion og 1/4 underholdning, beskrives af Erik Nordahl Svendsen og Niels-Aage Nielsen³⁹, der har lavet undersøgelsen, som den traditionelle fordeling af en public service sendeflade. Der var dog den forskel, at DR sendte flest danske faktaprogrammer, mens TV 2 sendte flest udenlandske faktaprogrammer. DR sendte mest dansk dramatik, mens TV 2 sendte mest udenlandsk. Her sendte TV 2 hovedsagligt amerikanske spillefilm og andre amerikanske fiktionsprogrammer (for eksempel serier). Ved underholdningsprogrammerne satsede TV 2 på få, internationalt gennemprøvede formater (såsom Lykkehjulet), mens DR i højere grad satsede på et bredere udbud af underholdningsformater. Nielsen og Svendsen begrundede denne forskel i forhold til underholdningen med, at TV 2 skulle sikre deres reklameindtægter og derfor ikke kunne tage så mange chancer, som DR kunne tillade sig. Derudover fremhæver rapporten også, at DR købte de fleste af sine udenlandske programmer i England, hos de nordiske lande samt andre europæiske lande, mens TV 2 køber sine i resten af verden – og størstedelen i USA. Dette bevirkede, at DR fik en mere public service minded profil i sine udenlandske programmer.

Konklusionen på rapporten blev, at TV 2's reklamefinansiering ikke havde rykket meget på den traditionelle public service programsammensætning, samt at TV 2 havde flere lighedspunkter i programfladen med DR end de rent kommercielle stationer (såsom TV 3), hvis programflade hovedsagligt bestod af underholdning i form af udenlandske serier og film. [Nielsen & Svendsen 1992: 20 - 42]

Umiddelbart tyder denne rapport altså ikke på, at der er de store forskelle mellem de to stationers programflade ved at se på hvor mange procent af programfladen der bestod af Nyheder, hvor meget af Underholdning og så videre. Forskellen kom dog til udtryk, når de enkelte programmer blev sammenlignet, hvilket også reelt er den forskel, seerne umiddelbart ville kunne opfatte. Dette mener jeg også er de vigtigste forskelle i forhold til det reelle programudbud, samt i forhold til det politiske ønske om, at TV 2 skulle skabe anderledes TV.

Rapporten tager ikke stilling til, hvorvidt TV 2 og DR stadig blev opfattet forskelligt i 1992. Der er dog meget, der tyder på at dette også gjorde sig gældende efter 1991. Preben Sepstrup skriver således, at opfattelsen af DR og TV 2 i 1993 - 1994, var

³⁹ Erik Nordahl Svendsen og Niels-Aage Nielsen var henholdsvis Forskningsleder og medieforsker tilknyttet medieforskningsafdelingen hos DR.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

(...) at befolkningen tydeligvis oplever nogle forskelle mellem TV 2 og DR, der går på, at DR (fortsat) er den seriøse, oplysende kanal, og TV 2 den mere underholdende kanal – forhold der naturligvis kan have mere at gøre med stilforskelle, tempo henvendelsesformer end med reelle indholdsforskelle, og som den slags undersøgelser ikke kan opfange⁴⁰ [Sepstrup 1994: 290]

Dette tyder altså på, at de tanker, der blev fremført i rapporten fra 1992 også havde betydning i 1993 – 1994. Jeg mener derfor også, at de to kanaler blev opfattet på to forskellige måder og som med to forskellige programprofiler.

Sepstrup fremfører derudover, at den dominerende tankegang hos offentligheden i starten af 1990'erne var, at DR havde nogle særlige forpligtelser og krav, som kanalen skulle leve op til. Dette havde den betydning, at TV 2s valg af programmer og indhold i programmer blev debatteret og dermed kritiseredes mindre, og den kritik der var, havde et andet udgangspunkt. Kritikken blev nemlig ikke givet ud fra, hvorvidt TV 2 levede op til public service begrebet, hvilket DRs programmer gjorde. [Sepstrup 1994: 199 – 200] Det kan diskuteres om dette overhovedet havde nogen betydning, hvis denne forskel var almen kendt. Det har dog den betydning, at der reelt blev oprettet to public service begreber, hvor DR skulle leve op til det ene public service begreb, mens TV 2 skulle leve op til det andet, der havde noget lavere krav til public service opfyldelsen.

Sepstrup mener også, at der hos beslutningstagerne var en reel forskel i måden at betragte de to stationer på. I forhold til den politiske bevidsthed mener han, at der mellem linierne i bemærkningerne til lovgivningen lå en forventning om, at DR spillede en anden rolle end TV 2. Han skriver, at der i starten af 1990'erne var en forventning om, at DR opfyldte sin rolle bedre end TV 2, altså må DR skulle have været mere alsidig, mere mangfoldig og have en højere kvalitetsbevidsthed for at opfylde sin rolle. [Sepstrup 1994: 200] Jeg mener, at dette, samt at de to kanaler blev opfattet forskelligt hos offentligheden, må have haft betydning for i hvert fald bedømmelsen af de to kanalers programpolitik, da der reelt blev stillet nogle forskellige forventninger til de kanalers programmer, samt de krav, de blev bedømt ud fra. Sepstrup forklarer forskellen i den politiske offentligheds opfattelse af de to stationer med, at TV 2 havde det implicite formål at tiltrække seer, hvorved der kunne sælges reklametid, som var nødvendig for stationens fortsatte overlevelse. Dette gjorde ifølge Sepstrup, at politikerne havde et løsere forhold til, hvorvidt public servicekravene blev overholdt. [Sepstrup 1994: 210 – 214] Herved mener jeg, at hensynet til reklamefinansieringen fra politisk hold blev sat over public service bestemmelserne.

Henrik Søndergaard mener, at TV 2s seertalsmæssige succes skal findes i, at deres programudbud hos størstedelen af seerne blev opfattet som mere populært og

⁴⁰ Sepstrup bygger disse udtalelser på en række imageundersøgelser af de to stationer.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

underholdningspræget end DR. TV 2 sendte både flere underholdende programmer og samtidig var de enkelte programmer også udformet på en anden måde end DRs, hvilket gjorde, at de havde en mere bred appel [Søndergaard 2006: 46], som også rapporten fra 1992 om de to kanalers ligheder og forskelle viste. Disse forskelle mellem TV 2 og DRs programudbud skulle først og fremmest ses ud fra, at TV 2 fra begyndelsen var nødt til at satse på et seergrundlag, der kunne skaffe salg af reklametid, mens DR ikke på samme måde havde dette krav. [Søndergaard 2006: 54 - 55] Dette mener jeg hænger sammen med, at DRs licensfinansiering ikke var direkte berørt af brugen og de manglende seere. Jeg mener dog ikke, at denne argumentation ville kunne holde i længden, da licensens legitimeringsgrundlag ville forsvinde, hvis DR ikke kunne tiltrække sig seerne. Søndergaard fremhæver dog også, at DR fra midten af 1990'erne blev opmærksom på dette problem og derfor løbende fra 1994 ændrede sin programpolitik. [Søndergaard 2006: 55]

Repræsentanter fra henholdsvis DR og TV 2 kom i 1992 med deres bud på TV 2s seertalsmæssige succes. Dette skete i et interview med Ingolf Gabold, som var TV-direktør hos DR og Jørgen Steen Nielsen, der var programchef hos TV 2. Interviewet blev bragt i artiklen *Dansk TV efter monopolbruddet*, der blev skrevet af Poul Erik Nielsen, der på daværende tidspunkt var kandidatstuderende ved Institut for Informations- og medievidenskab ved Aarhus Universitet. Interviewet handlede om de to kanalers syn på sig selv, hinanden og konkurrencen mellem dem. Det står ikke umiddelbart klart, om Gabold og Nielsen blev interviewet på samme tid og sted. Det virker dog umiddelbart ikke sådan, da svarerne fra de to chefer ikke blev kommenteret af modparten. Indholdet i interviewet skal ses i lyset af, at både Ingolf Gabold og Jørgen Steen Nielsen havde en interesse i at stille henholdsvis DR og TV 2 i det bedste lys, hvilket selvfølgelig skal tages med i overvejelserne, når artiklen *Dansk TV efter monopolbruddet* læses. Jeg mener dog, at artiklen giver et billede af TV 2s og DRs egen syn på programpolitikken i starten af 1990'erne, hvorfor jeg også vælger at anvende den.

I artiklen beskrives både DRs og TV 2s syn på årsagen til TV 2s succes. Ingolf Gabold som repræsentant for DR mente, at årsagen til denne succes skulle findes i, at TV 2 var mere seervenlige i deres måde at planlægge programmerne på, idet de lagde den samme type af programmer på samme tid hver dag og havde mange afsnit af samme program, hvorimod DR havde en tendens til at stoppe også populære programmer, når medarbejderne bag programmerne ikke fandt dem interessante at lave mere. TV 2 mente derimod, at deres succes skulle findes i den generelle utilfredshed, der havde været og stadig var med DRs programmer [Nielsen 1992: 10 -11] ligesom

at TV 2 i højere grad end DR har kunnet finde det, som man med et bredt udtryk kan kalde tidsånden. [Nielsen 1992: 11]

TV2 fremførte altså selv, at årsagen til deres succes skulle findes i, at de ikke var så gammeldags som DR i deres tilgang til programmer, mens DRs udtalelser må forstås

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

således, at de langt hen ad vejen mente, at TV 2s sendeflade var mere ensartet end DRs. Gabold kom dog ikke med nogen udtalelser om denne ensartethed så skal opfattes som noget positivt eller ej, andet end at bredden af seerne foretrækker denne.

Ingolf Gabold og Jørgen Steen Nielsen fremførte i artiklen også nogle mere generelle tanker om de to stationers programpolitik. Jørgens Steen Nielsen udtrykte, at konkurrencen havde betydet, at DR havde valgt en mere populistisk programretning end tidligere. Ingolf Gabold beskrev DRs situation på den måde, at deres smalle programmer ikke var smalle nok til at den tiltænkte målgruppe ville beskæftige sig med dem, mens deres brede programmer ikke ville være brede nok til at tiltrække alle, da DR i forsøget på at ændre sin programpolitik havde fået en mainstreamtilrettelæggelse, som var endt med ikke at tilfredsstille nogen. Han udtrykte dog også i artiklen nogle tanker om, hvor han mente DRs programpolitik skulle bevæge sig hen. Han sagde følgende

Jeg har den kommercielle holdning, at seerne skal ha', hvad de vil ha', men vi skal samtidig i Danmarks TV [DR forstås] prøve at give seerne noget, som de ikke troede de ville ha'. [Nielsen 1992: 15]

Det sidste udsagn begrundedes med, at DR havde en pligt til at udvikle samfundet. [Nielsen 1992: 15] Ingolf Gabold lagde altså vægt på, at DR både havde et ansvar overfor seerne for at sende det, som interesserede dem, men samtidig havde en forpligtelse overfor samfundet, der ligger i god tråd med den opgave, som DR havde i 1960'erne og 1970'erne, og som der også blev lagt vægt på ved indførelsen af dansk fjernsyn.

For TV 2s vedkommende fremførtes forholdet til og kravet om reklamefinansieringen, som, om ikke en hæmsko, så i hvert fald et forhold, som de ikke kunne se bort fra i forhold til programpolitikken. Jørgen Steen Nielsen fremførte som repræsentant for TV 2, at der var grænser for, hvor eksperimenterende TV 2 kunne være både i forhold til programlægningen samt i forhold til programmerne, da de skulle sælge reklametid. Han sagde ligeledes i interviewet, at faktisk var DR ikke TV 2s nærmeste konkurrent, det var i højere grad TV 3, der var det, da de to kanaler konkurrerede om de samme reklamekroner. Konkurrencen mellem DR og TV 2 handlede mere om prestige. [Nielsen 1992:12 - 14]

Som det fremgår tidligere i specialet, så skal de to stationer lovgivningsmæssigt leve op til de samme krav. Ved sammenligning af de overordnede programkategorier var der dog heller ikke megen forskel på den procentvise fordeling af programkategorierne hos de to kanaler, der var til gengæld nogle klare forskelle på de to kanalers programmers udformning og indhold. Derudover var der en klar forskel i den måde de to kanaler blev opfattet både af seerne og politikerne. Her var en klar forestilling om, at DR skulle leve op til sine public service forpligtelser og dermed var mere public service end TV 2. Dertil kommer også en forskel i måden, hvorpå de to kanaler ser hinandens og egen programpolitik. Her tyder det på, at den reelle forskel mellem de to kanaler kan føres

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

tilbage til reklamefinansieringen, hvilket betyder, at TV 2 reelt set måtte tilrettelægge programfladen således, at de tiltrak seerne og dermed kunne sælge reklametid. Dette blev gjort ved hjælp af genkendelige formater. Derimod fremlagdes DRs programpolitikken således, at den både skulle tage hensyn til seernes programønsker men også skulle være med til at udvikle samfundet ved at sende programmer, som seerne ikke vidste de ønskede. De to stationers repræsentanter lagde også selv op til, at de reelt havde to forskellige formål med deres broadcasting.

3.3.4 DR og TV 2s egen opfattelse af deres rolle som public service station

TV 2s første direktør Jørgen Schleimann fremlagde sine tanker om stationens programpolitik i artiklen *Sådan vil TV 2 forvalte kravet om kvalitet, alsidighed og mangfoldighed*, der blev bragt i Information i forbindelse med TV 2s første udsendelse den 1. oktober 1988. Jeg mener, at denne artikel først og fremmest skal ses som et imagefremstød for den nye kanal, da han kom med en begrundelse for kanalens oprettelse, dens berettigelse samt med en konkretisering af forholdet mellem stationens reklamefinansiering og stationens public service forpligtelse.

Jørgen Schleimann fremførte, at TV 2s programvirksomhed skulle tage udgangspunkt i den gældende lovgivning, og det fremhæves ligeledes i artiklen, at den politiske årsag til oprettelsen var at skabe en reel konkurrencesituation, da konkurrencen ville fremme alsidighed, kvalitet og den frie debat. Han lagde stærkt vægt på, at de to stationer DR og TV 2 særskilt skulle opfylde kravene om *alsidighed, kvalitet og mangfoldighed*, som var de tre krav til programpolitikken. [Schleimann 1988] Han fremførte altså i 1988, at det ikke var DRs og TV 2s samlede programproduktion, der skulle lægge til grund for alsidighedsforpligtelsen. Denne afstandstagen mener jeg dog også var vigtig for TV 2, da han dermed fik lagt en afstand til DR således, at TV 2 ikke var forpligtet til at udfylde de huller eller programtyper, hvor DR ikke stod så stærkt, men kunne danne stationens egen programpolitik ud fra egne ønsker. TV 2 havde således frihed til at forme sig, som den ville (indenfor lovens grænser selvfølgelig) og skulle ikke indordne sig efter hverken DRs nuværende eller fremtidige programvalg. Schleimann fremhævede de tre krav *alsidighed, kvalitet og mangfoldighed*, som det, der skulle opfyldes for, at stationen havde levet op til sine public service forpligtelser. Selvom han fyldte flere ord på disse begreber, så anser jeg dem ikke for at fremstå klarere, eller give et mere tydeligt billede af, hvad de reelt betyder, og på hvilken måde TV 2 ville opfylde dem⁴¹.

⁴¹ Schleimann mente, at kvalitetsbegrebet skulle forstås ud fra, den målgruppe og genre som det pågældende program er rettet mod. Derudover beskrives kvalitet som originale programmer, der havde høj kvalitet i produktionen, hvilket Schleimann beskrev som godt håndværk. Han

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

TV 2s hybridform mellem public service og kommercielle kanaler fremhævedes som årsagen til, at programlægningen og programvalgene ikke lå lige for, som han mente, de gjorde hos DR. TV 2 var dog først og fremmest en public service kanal, og derfor ville kravet til public service altid ifølge artiklen gå forud for hensynet til annoncørerne.

Henrik Søndergaard mener, at den faktiske udvikling mellem de to landsdækkende stationer betød, at TV2 revurderede deres tilgang til public service og i højere grad i løbet af 1990'erne begyndte at opfatte kravene om mangfoldighed og alsidighed, som om disse skulle opfyldes på baggrund af de to stationers samlede programudbud; DR skulle derfor ifølge TV 2, sende smalle programmer til minoritetsgrupper, mens TV 2 skulle sende programmer rettet mod den store del af befolkningen. Denne fordeling skulle ifølge TV 2 begrundes med stationens reklamefinansiering, samt at det var TV 2s opgave at konkurrere mod internationale kommercielle stationer modsat DR, der skulle "kun" virke som konkurrent til TV2. [Søndergaard 1995: 33] Dermed mener jeg, at stationen gik væk fra forståelsen af, at public service forpligtelsen til hver en tid skulle stå over hensynet til annoncørerne. Ligeledes lægger Søndergaard op til, at det var det samlede programudbud, der skulle lægge til grund for public service opfattelsen. Jeg mener, at denne holdningsændring hos TV 2 kan skyldes, at kanalen ved oprettelsen skulle ud og profilere sig, både i forhold til seerne samt i forhold til politikerne, som en ny og stærk kanal. Efter nogen tid kunne stationen så se nogle fordele i, at alsidighedsforpligtelsen blev delt mellem de to kanaler.

Før TV 2 begyndte at sende, så DR sin rolle i en konkurrencesituation, som en slags basisinstitution, hvor de andre stationer skulle betragtes som tilbud, der skulle tilfredsstille de mere smalle og specielle ønsker, og DRs programudbud skulle så være grundforsyningen. Rollen som grundforsyning af programmer krævede dog høje seerandele, hvilket ifølge Søndergaard førte til, at DR måtte revurdere deres rolle i det samlede tv-udbud. I 1994 mente DR derfor, at deres programudbud skulle afstemmes efter de andre kanaler, hvorved de ville kompensere og supplere for det kommercielle tv-systems mangler. Dette skulle dog stadig ske ud fra principper om programmer med dannelse, oplysning og underholdning, og DR ønskede stadigt at sende både brede programmer og mere smalle programmer til de få. [Søndergaard 1994: 36] Disse principper må siges at ligge i forlængelse af tidligere tiders opfattelse af broadcastingens rolle.

fremhævede ligeledes professionalisme som en kvalitet i forhold kvalitetsforståelsen, men kom ikke med nogen nærmere forklaring af denne. Hans alsidigheds- og mangfoldighedsforståelse var langt sværere at gå til. Han skrev, at disse som oftest sidestilledes, men at dette i princippet ikke kunne lade sig gøre, da de var forskellige. Han mente, at alsidighedsbegrebet var *skelende, selektiv og stiller krav*, derimod var mangfoldighed *bredt favnende, varieret og ukritisk i forhold til det givne stof område*. [Schleimann 1988]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Både TV2 og DR ændrede deres umiddelbare holdning til public service og konkurrencen. De to kanaler er dog ikke helt enige om, hvorledes dette skal foregå. TV 2 mente, at DR skulle servicere de få med smalle programmer, mens de selv skulle sende programmer til de mange. Samme opfattelse havde DR ikke. Selv om de gik væk fra holdningen om, at de skulle være grundforsyningen til danskernes medieforbrug, så gik de ikke så langt som til at opfatte sig selv, som en kanal, der kun sendte til de få. I så fald mener jeg også, at licensfinansieringens legitimeringsgrundlag ville forsvinde, da DR ikke længere ville kunne blive opfattet som hele Danmarks kanal.

3.5 Opsamling

Der var nogle strukturelle forskelle mellem DR og TV 2, selvom de blev oprettet med de samme forpligtelser til programmerne, der betød at de to stationer reelt fik forskellige arbejdsvilkår. Ud over at TV 2 skulle oprette otte regionalstationer samt delvist finansieres ved salg af reklametid, så var den overordnede organisation for det første anderledes. For det første var den overordnede organisation anderledes. TV 2 skulle kun oprette fire programafdelinger, hvor de to af dem ikke selv skulle producere programmer. Derimod var DRs opbygning historisk set tungere, havde også tilknyttet en radiodel, ligesom de skulle producere en stor del af deres programmer selv.

For det andet virkede TV 2 heller ikke så politisk styret som DR. Jeg har ikke fundet bevis for, at DR-loven fra 1987 skulle stille krav til DRs nye bestyrelses sammensætning, som gjorde, at denne ville blive mindre politiseret end det tidligere Radioråd havde været. Denne forskel mellem de to kanaler kan hænge sammen med den forskel, der ligger i både offentlighedens samt de politiske magthaveres forestilling om, at DR var mere public service end TV 2. Dermed ikke sagt, at public service begrebet må fordre mere politisk styring, men da public service begrebet var tæt knyttet til samfundet, og da det pågældende public service medie derfor skal spille en rolle i samfundet, kan dette fra politisk hold være blevet opfattet således, at en højere grad af politisk styring var nødvendig. Det er dog også nødvendigt at tage med i overvejelserne, at de politiske magthavere historisk set havde haft magt over dette kontrolorgan, og at det derfor umiddelbart ikke virker sandsynligt, at de fra den ene dag til den anden fuldstændigt ville fralægge sig denne magt.

TV 2 fik fra starten stor seertilslutning, hvilket til dels begrundes med stationens programvalg. TV 2 sendte umiddelbart fra begyndelsen en anden type af programmer end DR havde gjort. Først og fremmest var de på grund af reklamefinansieringen nødt til at tage hensyn til seertallene på en anden måde end DR havde været nødt til, hvilket kan have været årsagen til, at deres programmer havde en anden udformning, end DRs

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

tidligere havde haft. Dette kan dog også skyldes en umiddelbar lyst til at lave anderledes programmer. Der var dog ikke en umiddelbar forskel i de programkategorier, de to stationer sendte, forskellen lå derimod i stilen hos og indholdet i programmerne.

Dette afsnit viser også tydeligt, at der fra politisk hold var andre forventninger til TV 2 og opfyldelsen af public service kravene. DR skulle så at sige være mere public service end TV 2. Der blev reelt oprettet to public service forståelser, hvor det ene var gældende for DR, mens TV 2 skulle leve på til det andet. Da public service begrebet i forvejen var tæt knyttet til DR, kan dette have betydet, at det umiddelbart har været sværere for dem at ændre deres programpolitik i samme retning, som TV 2s. Dette er nødvendigvis heller ikke meningen med de to kanaler, men i takt med, at TV 2 blev mere og mere populær og DR mistede seere, ændrede DR dog også sin programprofil. Dette lykkedes dog ikke i første omgang.

Der var en øget fokus på seertal i slutningen af 1980'erne og i starten af 1990'erne. Denne var nødvendig for TV 2 for at de kunne sælge reklametid. Hos DR skyldtes dette fokus konkurrencen og sammenligningen med TV 2, jeg mener, skal ses i sammenhæng med den ændring i kulturpolitikken, der allerede var påbegyndt i midten af 1980'erne, hvor der kom et øget fokus på at kunne klare sig i en konkurrencesituation. DR forsøgte at ændre deres programpolitik, men endte i en situation, hvor de hverken levede op til kravet om at sende programmer til de mange eller til de få.

3.4 DR, TV 2 og public service

Ud fra den historiske udvikling, som de foregående afsnit har gennemgået, vil dette afsnit opsummere DRs og TV 2 s rolle i forhold til public servicebegrebet. De tre krav, der efter monopolbruddet blev knyttet til TV 2s og DRs public serviceforpligtelse, var *alsidighed, mangfoldighed og kvalitet*. Det var disse krav, de to stationer skulle leve op til. Kravet om alsidighed stammer tilbage fra den første radiospredningslovgivning fra 1926, mens kravene om mangfoldighed og kvalitet var nye. Derudover var der også et krav til stationerne om at lave kulturelle og oplysende programmer. Disse krav blev i 1973 udvidet med nyhedsformidling og underholdning. Det var disse kriterier, som public servicebegrebet traditionelt er blevet forbundet med, og denne opfattelse fortsatte op gennem 1980'erne og 1990'erne

De to stationer fik principielt knyttet de samme krav til sig, og der var kun få formuleringsforskelle i formålsbeskrivelserne til de to stationer. DR blev dog i bemærkningerne til 1987-lovforslaget knyttet til public servicebegrebet, en tilknytning, der blev begrundet med en tilknytning til samfundet. Denne tilknytning til samfundet og til

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

public service begrebet laves dog ikke til TV 2. Dette må have den betydning, at DR fra politisk hold blev opfattet som mere public service.

Da fjernsynsvirksomheden blev underlagt kulturministeriet i 1960, fik fjernsynet klart en kulturpolitisk rolle i forhold til oprettelsen af velfærdsstaten. Det var igennem opfyldelse af public serviceforpligtelserne, at denne rolle skulle udføres. Der var også i denne periode lighedstegn mellem DRs programudbud og public service forpligtelserne, hvilket var naturligt, da DR var den eneste danske kanal på daværende tidspunkt.

Det er tydeligt, at TV 2 og DR ikke blev betragtet ens i forhold til public service diskussionen i slutningen af 1980'erne og 1990'erne. Der var klart både i offentligheden og hos politikerne en forventning om, at DR i højere grad levede op til public service kravene. Offentligheden forventede ligeledes mere seriøse programmer fra DR, mens TV 2s programmer forventedes at have en mere underholdende eller folkelig karakter. Derudover virker det umiddelbart til, at politikerne forventede en højere grad af alsidighed, mere mangfoldighed og havde et højere kvalitetskrav i forhold til DRs programudbud. Dette skyldes efter min mening ikke kun, at TV 2 skulle ramme et bredt publikum for at tiltrække annoncører, der var villige til at købe reklametid. Dette skyldtes også, at DRs programudbud og programpolitik før monopolbruddet blev betragtet som lig med public service og der lå derfor en latent forventning om, at det der blev sendt på DR var public service.

Både TV 2 og DR ændrede deres public service opfattelse i begyndelsen af 1990'erne. Tidspunktet skyldtes først og fremmest, at konkurrencen på tv-området igennem nogle år havde været i gang. De to stationer havde da levet side om side i nogle år og havde set, hvorledes tv-mediet udviklede sig. DR var allerede i løbet af 1980'erne begyndt at videreudvikle sit public service begreb, hvilket hang sammen med samfundsudviklingen, hvor kulturpolitikken blev præget af deregulering, og der i langt højere grad var en forventning om, at DR skulle klare sig selv. Denne samfundsudvikling var med til, at DR ændrede sit syn på public service forpligtelsen. DR havde haft fokus på den kulturpolitiske og samfundsmæssige rolle i forhold til indførslen af velfærdsstaten, og nu ændredes dette fokus således, at programmerne kom i centrum. Dette kan også skyldes, at DRs rolle i forhold til velfærdsstaten var blevet udfyldt. DR havde i 1994 udviklet sit målgruppefokus, således at der skulle sendes til både de mange og til de få, hvilket var en ændring i forhold til tidligere, hvor seerne var blevet opfattet som én almenhed, og hvor der ikke skulle laves specielle programmer til specielle grupper i befolkningen. Ved at ændre sit syn på målgruppen levede DR således både op til den lovmæssige forpligtelse om at sende programmer tiltænkt minoritetsgrupper, mens stationen samtidig sikrede legitimeringsgrundlaget for licensfinansieringen ved at sende programmer tiltænkt de mange. Dermed levede de både op til public service forpligtelserne om at sende til minoriteterne og sikrede, at der var legitimitetsgrundlag for licensfinansieringen.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

TV 2 ændrede også sit syn på public service fra 1988 og til midten af 1990'erne. I 1988 havde TV 2 en interesse i at profilere sig som ny og stærk station, der både kunne være reklamefinansieret og have public service forpligtelser. De havde ligeledes en interesse i, at profilere sig udenfor DR, således at de ikke kom til at ligge i skyggen af denne kanal. I løbet af 1990'erne begyndte TV 2 at fremhæve reklamefinansieringen, som, om ikke det primære mål, så det der reelt satte begrænsninger for programpolitikken. Derfor skulle de ikke være så meget public service som DR. TV 2 så derfor en interesse i, at det var de to kanalers samlede programudbud, der i langt højere grad skulle leve op til public service kravene. DR så også nogle fordele ved dette. Der var dog ikke helt enighed om på hvilke vilkår, dette skulle ske.

Det er altså tydeligt, at der reelt blev tilknyttet et public service begreb til DR, mens TV 2 fik et andet public service begreb tilknyttet. Spørgsmålet bliver så om det faktisk var muligt at sammenligne de to stationer som public service stationer, når de nu reelt ikke skulle leve op til de samme krav.

4. Public service begrebets overordnede udvikling

Public service begrebet blev i begrebsafklaringen knyttet til det samfundsmæssige formål med den offentlige broadcasting institution, og kapitlet *Dansk public service tvs udvikling* viste blandt andet, hvorledes opfattelsen af tv-mediet ændredes. Både Trine Syvertsen⁴² og Henrik Søndergaard⁴³ henviser til en semantisk gennemgang af begrebet, der beskriver den udvikling, som den overordnede forståelse af public service begrebet har været igennem. Jeg mener dog, at denne gennemgang af ændringen i den sproglige forståelse af begrebet, også giver et billede af den praktiske udvikling, som begrebet har været igennem, også. Dette kapitel vil se på denne udvikling, da det giver et billede på hvad public service begrebet har betydet og hvilken betydning dette fik i konkurrence-situationen.

Public service begrebet blev oprindeligt opfattet som et *teknisk-økonomisk* begreb og skal ses som et led i en udvikling, hvor virksomheder, der tidligere havde været privatejede, nu blev underlagt offentlig regulering, da man mente, at disse virksomheder (for eksempel vandforsyning, skoler og hospitaler) af den ene eller anden grund skulle være alment tilgængelig og derfor var det uhensigtsmæssigt (eller umuligt) at organisere disse ud fra markedskræfterne. Kravene til public service begrebet var her, at modtagelsen af broadcasting skulle være alment tilgængelig mod betaling af en enhedspris for alle borgere (licensfinansiering), og derudover skulle signalet være af god teknisk kvalitet. [Syvertsen 1990: 183 – 184]

I den næste fase og forståelse af begrebet, skulle public service forstås som *broadcasting i offentlighedens tjeneste*. Her var programindholdets formål og de bagvedliggende værdier i fokus. Seerne blev opfattet som samfundsborgere, og programudbuddet skulle sættes sammen ud fra hensyn til almenhedens⁴⁴ bedste. Syvertsen mener ikke, at den enkeltes særinteresser havde nogen form for betydning eller plads i forhold til programlægningen her. Formålet med de offentlige medier var, at de skulle viderebringe de informationer og de kundskaber, som var nødvendige for samfundets virke, og dette betød, at den enkelte institutions programudbud kom til at virke som et udtryk for samfundets gode smag, da medieinstitutionen, ifølge det opstillede formål, skulle formidle den kultur og den information, som var til samfundets og almenhedens bedste. [Syvertsen

⁴² Trine Syvertsen er professor ved Institutt for medier og Kommunikasjon, Oslo Universitet. Hun forsker blandt andet i public service broadcasting og mediepolitik.

[<http://home.chello.no/~trine.syvertsen/>]

⁴³ Jeg vil benytte Syvertsens gennemgang af udviklingen, da Søndergaard bygger sin brug på denne, dog vil den blive krydret med konkrete eksempler på den danske udvikling fra Søndergaard.

⁴⁴ Almenheden må ses som alle borgerne i et samfund som én samlet enhed.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

1990: 184] Henrik Søndergaard begrunder dette fokusskifte fra at være et teknisk-økonomisk begreb til at være i offentlighedens tjeneste, med, at i takt med, at broadcasting kom ud til flere, blev en egentlig programpolitik nødvendig. Det var først i denne forbindelse, at det blev muligt at tale om en egentlig public service filosofi, hvor broadcastings formål blev at tjene samfundet. Det danske traditionelle⁴⁵ public service begreb blev på tv-området udviklet i 1960'erne og 1970'erne og byggede på samme grundlag som velfærdsstaten, hvilket også ses ud fra det formål, som TVet fik i forbindelse med oprettelsen af det første kulturministerium, hvor udsendelserne, som skrevet tidligere, skulle bidrage til at højne borgernes kulturelle viden og dannelse, og som førte til den formynderiske programpolitik, DR i 1960'erne og 1970'erne førte, hvor et mindretal (eliten) bestemte, hvad der var godt og rigtigt at udsende til det store uoplyste flertal (masserne). Søndergaard mener dermed, at det faktisk ikke var de programpolitiske mål, der var i centrum hos DR i 1960'erne og 1970'erne, ej heller et ønske om at sende de bedste programmer, men derimod mere de samfundsmæssige målsætninger med broadcasting, der på daværende tidspunkt havde betydning. [Søndergaard 1995: 31]

Det sidste udviklingslag beskriver Syvertsen som *broadcasting i publikums tjeneste*. Medierne skulle nu tjene den enkelte forbrugers interesse, og publikum skulle ikke længere opfattes som én gruppe af samfundsborgere, men som individuelle *kunder*. Denne forståelse af broadcasting som i publikums tjeneste forklares ikke meget, hvilket jeg mener, skal forklares med, at hun ikke mener, at denne forståelse af begrebets rolle er fuldt accepteret i 1990, hvor teksten er udgivet. Hun mener dog, at der er tegn på, at udviklingen går denne vej. [Syvertsen 1990: 184] Henrik Søndergaard beskæftiger sig i 1995 også med *broadcasting i publikums tjeneste*, hvilket tyder på, at denne opfattelse ikke var blevet forkastet i 1995. Han beskriver også ændringen i synet på seerne, som Søndergaard betegner som et klart brud med den formynderiske programpolitik. Han begrunder dette med to ting; for det første blev programpolitikken i højere grad nu tilrettelagt efter seernes præferencer, og programmer i sig selv kommer til at spille en afgørende rolle. For det andet blev ideen om at reformere samfundet gennem mediet opgivet. Selvom public service mediernes samfundsmæssige rolle ikke længere var at reformere samfundet, så ser Søndergaard stadig en samfundsmæssig betydning for mediet. Institutionen skal nu være

et forum for samfundets ideal med sig selv, et sted hvor mange forskellige holdninger, meninger og kulturer kan komme til udtryk og brydes med hinanden. Hvor den traditionelle public service-filosofi byggede på idealet om en national enhedskultur, hviler den nye på et ideal om pluralisme, om kulturel mangfoldighed og forskellighed. [Søndergaard 1995: 31]

⁴⁵ Søndergaard bruger både betegnelsen klassisk [Søndergaard 1995: 28] og traditionel [Søndergaard 1995: 28] om denne del af public service begrebets udvikling. Han definerer ikke, om eller hvad forskellen mellem disse to er, derfor må jeg konkludere, at de to betegnelser dækker over det samme.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Hvis en af de primære opgaver for public service medierne var at afspejle og dermed udvikle sig i takt med det omkringliggende samfund, må det ovenstående citat opfattes som at der sker en udvikling fra den oprindelige opfattelse af samfundet som en enhedskultur til at det nu opfattes som et pluralistisk og multikulturelt samfund, hvilket ifølge Søndergaard skulle ses som en del af den generelle samfundsudvikling. Spørgsmålet bliver så, om denne udvikling har fundet sted i samfundet, og om hvad der kommer først – samfundets ændring til et pluralistisk samfund eller mediets ændring til at udtrykke en pluralistisk og mangfoldig samfundskultur.

Selvom både Syvertsen og Søndergaard beskriver denne gennemgang som først og fremmest en sproglig udvikling af begrebet, så er den konkrete udvikling over tid mere interessant i dette speciales kontekst. Søndergaard lægger dog også op til, at den sproglige udvikling hang sammen med en samfundsmæssig og mediemæssig udvikling. Jeg mener, at grundlæggende passer disse tre trin godt sammen med den udvikling, jeg har beskrevet i det foregående kapitel. Det første trin beskriver den opfattelse af public service, som herskede fra broadcastingens start og frem til 1960'erne. Her beskrives det som et teknisk begreb og en løsning på et praktisk problem, nemlig fordelingen af de få sendefrekvenser, hvilket også lå bag oprettelsen af Danmarks Radio i 1926. Ligeledes var der ved oprettelsen af fjernsynsmediet i 1950'erne mest fokus på den tekniske og økonomiske side.

Det næste trin fra 1960'erne og frem til monopolbruddet beskriver, hvorledes tanker om programpolitikken begyndte at spille en rolle og hvilken rolle, dette fik. Dette passer også sammen med den danske udvikling, hvor TV'et blev tillagt en rolle og funktion i forhold til samfundet. Det sidste beskrevne udviklingstrin, der sker omkring monopolbruddet, handler om en ændring af formålet med offentligt tv og skiftet i synet på og forholdet til seeren. Programvirksomheden kom til at spille en mere fremtrædende rolle.

Denne udvikling skal ikke forstås således, at det ene udviklingslag fra den ene dag til den anden overtager det forrige lags betydning, jeg forstår det derimod således, at den nye begrebsforståelse bygger ovenpå den bestående. Dette betyder dermed, at begrebet gik fra at være et rent teknisk-finansielt begreb til både at indeholde disse tekniske og finansielle betragtninger, men også nogle samfundsmæssige betragtninger og så over tid i langt højere grad blev begrebet opfattet som et samfundsmæssigt begreb. Skiftet fra 2 til 3. fase virker dog ikke så simpelt som det første skifte, da disse to udviklingslag begge handler om tv'ets rolle i samfundet samt synet på seeren. Mediet skulle gå fra at blive betragtet som et formidlingsapparat, der skulle formidle samfundets kunst og kultur til, at tv'et nu skulle opfattes som kunst og kultur i sig selv. Derudover skiftede synet på seerne også. De skulle ikke længere betragtes som en samlet almenhed, der skulle uddannes og opdrages, men nu som opfattes som individuelle kunder, der alle skulle have deres egne

behov og interesser dækket. Derved kommer fase to og fase tre til at virke modstridende. At Søndergaard og Syvertsen ikke beskæftiger sig med, at disse to opfattelser er modstridende mener jeg, kan skyldes, at de skrev deres tekster, mens denne udvikling stod på, hvilket dermed betyder, at de ikke kunne se, hvilke konsekvenser, dette skifte reelt havde for public service medierne.

4.1 Public service i krise?

Som det fremgår af den ovenstående udvikling, så ændrer opfattelsen af public service sig i takt med ændringen af den rolle, som begrebet skal spille i samfundet. Forskellige medieforskere og mediedebattører – både i Danmark og i udlandet - så og for nogles vedkommende stadig ser, enhver ændring hos public service institutionerne eller de vilkår, der er opstillet for disse, som et tegn på krise⁴⁶.

Ideen om at public service skulle være i krise opstod omkring 1980. Sepstrup mener, at årsagen til, at ideen opstod på dette tidspunkt skyldes, at samfundet gennemgik en markant udvikling fra starten af 1960'erne (hvor den klassiske public service opstod) til slutningen af 1970'erne, samtidig med at stationens holdning til og formidling af programmerne ikke ændrede sig i takt med dette. [Sepstrup 1994: 94] Søndergaard ser dog også årsagen til, at krisediskussionen opstod på daværende tidspunkt var, at det overordnede public service begreb havde mistet sin oprindelige betydning⁴⁷, hvilket betød, at der nu var usikkerhed om, hvorledes begrebet skulle forstås og hvilken rolle, det skulle spille i dette nye og konkurrenceorienterede mediesystem. Han mener ligeledes, at de offentlige medier samt personer tilknyttet dette, havde interesse i at opretholde mediet i en krisediskurs, da påståede krise kunne bruges som et mediepolitisk redskab, da den skabte usikkerhed om de offentlige mediers fremtid og var med til at tegne et billede af en skrøbelig institution, der krævede politisk velvilje og beskyttelse. [Søndergaard 1996b: 176]

Henrik Søndergaard opstillede i 1995 tre forskellige tendenser, han mener, sammenfatter public service mediernes krise

- 1) En *økonomisk krise*, som skyldtes nedgangen i de offentlige mediers indtægter og stigende omkostninger, fordi konkurrencen pressede priserne på programmer og rettigheder mv. i vejret.

⁴⁶ Henrik Søndergaard, der har skrevet dette, klarlægger ikke hvem disse forskellige medieforskere og debattører er, men han undtager dog ud over sig selv, og så Scannell og Sepstrup fra denne generalisering, da de alle har beskæftiget sig med de offentlige mediers evne med at overleve konkurrencen fra andre medier, samtidig med, at de pågældende medier har udviklet sig, men Søndergaard mener ikke, at denne specifikke forskning har sat sig spor i den øvrige debat. [Søndergaard 1996b: 175]

⁴⁷ Hvad Søndergaard mener med *public service begrebets oprindelige betydning* er ikke tydeligt, men jeg forstår det således, at han med dette mener det som ligger i forståelsen af broadcasting i offentlighedens tjeneste. Derved er det overgangen til en anden forståelse af public service, der er årsagen til denne usikkerhed.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

- 2) En *legitimationskrise*, som opstod, fordi de kommercielle medier udhulede det oprindelige seergrundlag for public service-medierne, hvorved berettigelse til og rimeligheden af licensfinansieringen anfægtedes
- 3) En *identitetskrise*, som hang sammen med, at public service-medierne havde været tvunget til at redefinere deres opgave i en mediemæssig og kulturel situation, som gjorde dette mildt sagt vanskeligt. [Søndergaard 1995: 8]

Jeg mener, at det står klart, at årsagen til disse tre krisetendenser blev affødt af den nye konkurrencesituation og på den ene eller anden måde handler om public service mediernes evne til at tilpasse sig og finde sin plads i denne nye konkurrencesituation. Jeg mener ikke, at det er muligt at behandle de tre krisetyper, der her er opstillet adskilt. Legitimationskrisen og identitetskrisen stammer samme sted fra, da mediet nu skal finde et nyt grundlag at arbejde ud fra, da identiteten som samfundsformidler og opdragende institution ikke længere kan bruges. Den oprindelige opfattelse af identitetsgrundlaget var tæt knyttet til oprettelsen af velfærdsstaten. Velfærdsstaten var integreret i det danske samfund i starten af 1990'erne, hvorfor DRs rolle var udfyldt. Når DR finder et nyt identitetsgrundlag, som samtidig bliver accepteret som et sådan grundlag af det omkringliggende samfund, vil legitimationskrisen også være overstået, idet DR så igen spiller en rolle i forhold til samfundets udvikling. Dette ville måske også have betydning for økonomien, da der så ville være (større) politisk velvilje for at lade indtægterne stige. Jeg mener ikke, at TV 2 på samme måde kan opfattes som værende i krise for det første, da stationen blev oprettet i en konkurrencesituation og med det formål at skabe konkurrence til DR. Jeg mener derfor, at denne opfattelse må være tæt knyttet til de "gamle" public service stationer (der har fungeret som monopoler), da det var disse der skulle finde et nyt identitetsgrundlag og et nyt legitimitetsgrundlag.

Preben Sepstrup opfattede som skrevet også mediet som i krise. I 1994 skrev han, at denne krise dog ikke skulle opfattes som en negativ krise⁴⁸. At krisen ikke var negativ blev begrundet med, at da public service mediet skulle tilpasse sig det omkringliggende samfunds udvikling måtte begrebet være flydende og udvikle sig i takt med samfundets udvikling, og disse ændringer blev så af nogle tolket som en reaktion på en krisesituation. Den negative krise ville først opstå, når denne tilpasning ikke skete. [Sepstrup 1994: 94 – 95] Jeg opfatter det således, at Sepstrup her bruger ordet krise som et andet udtryk for udvikling og tilpasning. Sepstrup ser ligeledes, at der automatisk sker en sammenblanding af public service, og stationen (i dette tilfælde DR) hvilket vil sige, at når public service beskrives som værende i krise, er det ikke sikkert, at krisen omfatter public service som princip, men i højere grad at krisen omfatter det indhold, den enkelte broadcastingstation fortolker begrebet til at være. [Sepstrup 1994: 94]

⁴⁸ Dette må være grunden til, at Søndergaard fritager Sepstrup fra gruppen af forskere, der opfattede public service begrebet som i krise.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Jeg tolker dette som, at det som sådan ikke er public service begrebet eller ideen om public service broadcasting, der er i krise, men mere det programindhold eller de gamle public service stationers tanker om, hvad public service skal/burde være, der er i krise. Ses dette i sammenhæng med, at begrebet skulle ændre sig i takt med samfundet og med tanke på forrige afsnit, der beskrev, hvorledes hele ideen med public service ændrede sig og i tiden efter monopolbruddet sidst i 1980'erne og først i 1990'erne stod mellem to modsatrettede forståelser, så var den påståede krise måske mere et udtryk for et skifte i forståelsen af public service begrebet, der betød, at public service medierne først i 1990'erne ikke havde fundet deres plads i en konkurrencesituation endnu.

4.2 Opsamling

Der var en klar sammenhæng mellem forståelsen af public service begrebet og den udvikling, DR gennemgik i tiden omkring og efter monopolbruddet i 1988. TV 2 var ikke igennem den samme udvikling, da stationen blev oprettet med et andet formål – nemlig at skabe konkurrence. Dette betød dermed, at DR i slutningen af 1980'erne og i starten af 1990'erne stod mellem to modsatrettede forståelser af hvorledes begrebet skulle opfattes og indeholde. Det skulle gå fra at være rettet mod kulturpolitikken og dermed være et samfundsmæssigt begreb til at være et begreb rettet mod seeren og dennes interesser.

Opfattelsen af public service begrebet som i krise skal derfor også ses i denne kontekst, hvilket jeg dermed forstår således, at begrebet ikke var i krise men derimod midt i en udviklingsproces, hvor de gamle public service medier skulle finde deres plads, både i forhold til deres nye rolle og derudover også side om side med de nye både kommercielle og public service medier.

5. Public service

I indledningen til specialet er bragt et citat af Henrik Søndergaard. Her beskriver han Public service som et temmelig flydende begreb, der kan forstås på forskellige måder. Samtidigt beskrives det som et stærkt værdiladet begreb, der skal forstås ud fra det historiske grundlag, det bygger på og den måde, det har udviklet sig på. [Søndergaard 1995: 5] Han fremhæver altså to aspekter ved begrebet og den måde, det skal forstås på: For det første nødvendigheden af at gøre det klart, hvilket grundlag og tankegang begrebet bygger på. I specialets sammenhæng vil det betyde den tankegang, der ligger bag både oprettelsen af institutionen DR og den måde, formålet med DRs broadcasting har ændret sig. Det har altså betydning for begrebet, at kanaludbuddet udvides, således at seerne ikke på samme måde kan betragtes som en almenhed, men betragtes som forskellig målgrupper. Ligeledes har det en betydning, at public service broadcastingvirksomhed går fra ubetinget at blive betragtet som kulturpolitisk område med et formål i forhold til opdragelse af borgeren ud fra et demokratisk og samfundsmæssigt formål til nu og så at blive betragtet som et erhvervspolitisk aspekt. Det foregående kapitel viste, hvorledes denne udvikling havde betydning for begrebet. Dette kapitel vil derfor koncentrere sig om hvilke karakteristika og krav, den danske forskningen stillede til begrebet i slutningen af 1980'erne og starten af 1990'erne. Dette mener jeg vil give et billede af, hvilke krav og forpligtelser, der kan stilles til public service begrebet i et konkurrenceorienteret mediesystem.

For det andet beskrives begrebet i citatet også som stærkt værdiladet, hvilket må betyde, at der indbygget i begrebet ligger en eller flere forventninger til begrebet og til den måde som den pågældende public service institution skal opfylde sin rolle på. Derved gives der, i hvert fald mellem linierne, en begrundelse for overhovedet at bruge tid på en begrebsforståelse. Debatten om public service broadcasting ville uden denne begrebsforståelse blive tom og intetsigende, hvis der ikke på den ene eller anden måde er en fast mening eller et fast princip bag.

Trine Syvertsen skriver, at public service har stået som et stærkt argument i mediedebatten både hos politikere og hos forskningen og derfor er blevet brugt som legitimeringsgrund for de offentlige broadcasting stationer, uden at der er blevet taget stilling til, hvilken betydning begrebet egentlig har haft, andet end at det stod for noget positivt. Dette har ifølge Syvertsen betydet, at de såkaldte public service kanaler har fordele i debatten om retten til broadcastingressourcer samt historisk set haft mere politisk velvilje. Det er derfor ifølge hende et vigtigt forskningsfelt at få klarlagt. [Syvertsen 1990: 185] Dette viser altså, hvordan der reelt ikke har været en stillingtagen til hvad public service kanalernes fordele har været, andet end at det er et positivt aspekt. Jeg mener, at den politiske diskussion i forbindelse med oprettelsen af TV 2 viste, at public service som

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

begreb har en positiv aura omkring sig. Den officielle grund til oprettelsen af den anden danske public service station var netop, at de to kanaler skulle virke som et forsvar mod det øgede udbud af udenlandsk (kommerciel) tv. Derudover blev der under behandlinger af lovforslaget i folketinget ikke diskuteret, hvilke aspekter af public service begrebet, der var værd at beholde og dyrke i forhold til den nye kanal, men i stedet blev det økonomiske grundlag diskuteret grundigt.

Både Preben Sepstrup og Henrik Søndergaard tager et vist forbehold overfor at lave en definition af public service begrebet. Sepstrup skriver følgende om public service i værket *Tv i et kulturhistorisk perspektiv 1954 – 1994*:

Begrebet er vigtigt, men behandlingen af det er ikke et formål i sig selv i sammenhængen her, men et redskab i forhold til beskrivelsen af tv-mediets udvikling. [Sepstrup 1994: 93]

Dette virker mærkværdigt, da han beskriver hele værkets formål som værende at belyse den udvikling, som det danske tv-medie har gennemgået. [Sepstrup 1994: 22] Sepstrup anvender dog også selv begrebet i forbindelse med dansk tv og dets udvikling, og han opstiller selv fem punkter, som han mener, skal være til stede for, at en station kan betragtes som en public service station⁴⁹.

Henrik Søndergaard stiller sig ligeledes tøvende overfor at opstille en definition af public service. Han skriver således i værket *Public service i dansk fjernsyn*:

På sin vis er det derfor ikke en egentlig forskningsmæssig opgave at definere, hvad public service betyder. I sidste ende er det et medie- og kulturpolitiske valg, hvad man vil forstå ved det, og forskningen kan i den forbindelse ikke gøre meget andet end at undersøge nogle af de rammer, som et sådant begreb hører til under, og pege på mulige konsekvenser af de forskellige opfattelser. [Søndergaard 1995: 5]

Umiddelbart er det mærkeligt at fremsætte den holdning, at forståelsen af public service ikke er en forskningsopgave, når man som medieforsker skriver et værk med titlen *Public service i dansk fjernsyn*, hvor formålet er at finde frem til en forståelse af public service i et konkurrenceorienteret mediesystem. [Søndergaard 1995: 1] Han skriver dog også i 1996 i teksten *Nordisk forskning i public service*, at det er vigtigt som forsker at gøre sig klart hvilken betydning, den pågældende tillægger public service, idet det har betydning for ens analyse og vurdering af public service medierne og dermed for ens forskning. [Søndergaard 1996a: 20 – 21]

Hvorfor både Sepstrup og Søndergaard tager visse forbehold overfor at lave en definition af public service som begreb⁵⁰, kan jeg ikke endegyldigt svare på, men det kan skyldes, at der er tale om et diffust begreb, som mange har en holdning til, og at det, som i hvert fald Søndergaard argumenterer for, i højere grad opfattes som en politisk opgave. Det bruges

⁴⁹ Disse punkter vil blive behandlet i senere i dette kapitel

⁵⁰ De anvender begge begrebet, og begge opstiller ligeledes nogle principper, som den enkelte station eller det enkelte mediesystem skal lægge op til.

dog af og i forskningen hvorfor jeg mener, at der her også må lægges en holdning til begrebet. Både Sepstrup og Søndergaard skriver dette i tiden efter det danske monopolbrud, og begrebet er ikke, sådan som jeg opfatter det, blevet mindre diffust af at blive brugt i et konkurrenceorienteret duopol. Jeg mener derfor også stadigt, at det er en vigtig forskningsmæssig opgave. Trine Syvertsen kommer i *Kringkasting i 1990'erne: Hvem er mest public service?* med et eksempel, der understøtter vigtigheden af, at finde en definition eller dele af en sådan, der går ud over den enkelte station og ud over det enkelte lands skiftende lovgivende magt. Hun beskriver en mediekonference, hvor forskellige typer af tv-stationer deltog; BBC som offentlig station, ITV, Channel Four og Sky Channel som kommercielle stationer (alle tre med forskellige programprofiler og målgrupper), og lokale tv-stationer. De erklærede sig alle som den største og eneste britiske public service station ud fra hver deres form for argumentation⁵¹. Dette eksempel, mener jeg klart udtrykker vigtigheden af, at begrebet public service tillægges nogle karakteristika, ellers mister det som begreb sin betydning, bliver til et tomt begreb og vil som følge heraf, kunne opfattes som et udtryk for alt. Det næste afsnits fokus på forskningens forståelse af begrebet i forhold til en konkurrencesituation skal derfor netop opstille disse karakteristika og krav for, at begrebet ikke ender som et tomt begreb.

5.1 Forskningens forståelse af public service begrebet

Bagerst i antologien *Nordisk forskning om public service* er bragt en oversigt over den danske medieforskning (med særligt henblik på TV og public service). Denne gennemgang har lagt til for min udvælgelse af forskningen. Både Henrik Søndergaard, Preben Sepstrup og Karen Siune fremhæves. [Hultén, Søndergaard & Calsson 1996: 257 – 260] Denne forskningsgennemgang medtager selvfølgelig også andre medieforskere, men disse har ikke på samme måde en generel fremstilling af public service begrebet i en konkurrencesituation. Jeg vælger ligeledes at inkludere to norske medieforskere, Trine Syvertsen og Sissel Lund. Trine Syvertsen fremhæves af både Sepstrup og Søndergaard

⁵¹ Konferencen foregik i London i 1989 og handlede om broadcasting i 1990'erne. Debatten udviklede sig således, at en repræsentant fra BBC lagde ud med at sige, at de var den eneste public service station i England, da de ubetinget lavede de bedste programmer, da de andre britiske kanaler alle skulle tage hensyn til andre forhold såsom seertal og salg af reklametid. Dette ville en repræsentant fra et af de produktionsselskaber, der indgik i ITVs netværk, ikke finde sig i. Han mente, at ITV var ligeså meget public service, da reklame og driften indenfor ITV var stærkt reguleret. Desuden mente han også, at ITV på programsiden var fuldt på højde med BBCs kvalitet og det var jo programmerne, der i sidste ende måtte betyde noget. Her brød en repræsentant for Channel Four ind, det måtte bestemte være dem, der var public service, da de var folkets virkelige tjener, og de to gamle kanaler var udtryk for de fire m'er (Middle-class, Middle-ground, Middle-aged Men), hvorimod Channel four selv var frisk og folkelig (i ordets positive betydning). Dette mente en repræsentant for Sky Channel dog ikke, da både BBC og ITV var styret af en magtsyg kulturelite, og *Channel Four var Channel Snore*. Derimod var Sky trofast mod seernes ønsker på grund af deres publikumsmålninger, der sikrede, at de altid vidste, hvad seerne vil have. Her stoppede det dog ikke, da repræsentanter fra de lokale medier blandede sig i debatten, da de mente, at de var public service, da de var: (...) *uafhængige, nære, lokale medierne*. [Syvertsen 1990: 186]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

og har det erklærede mål med sin tekst at forsøge at komme med et bud på, hvad public service begrebet kan indeholde [Syvertsen 1990: 185]. Sissel Lunds tekst bliver anvendt, da den behandler de såkaldte public service regnskaber i Europa og dermed må tænkes at opstille nogle kriterier, der går ud over en national sammenhæng.

Preben Sepstrup opstillede i 1994 fem søjler, som han mente opsummerede de principper public service institutionen skulle leve op til. De samme principper opstillede han allerede i bogen *Dansk TV i '90erne* fra 1989⁵². Her bliver de dog ikke gennemgået så grundigt som i 1994. [Sepstrup 1989: 48 – 51] De fem søjler skal overordnet ses som en 'kontrakt' om rettigheder og pligter, hvilket er grundlaget for public service. Han skriver, at søjlernes hovedoverskrift ikke har ændret sig over tid, men fortolkningen og de krav, der stilles til de enkelte søjler for, at public service kravet kan opfattes om opfyldt, har ændret sig.

Første grundsøjle er et mål. *Public service virksomheden skal udbyde en alsidig programflade* [Sepstrup 1994: 96]. Sepstrup mener, at alsidighedsbegrebet har ændret sig efter 1985⁵³, således at der nu ud over et krav til forskellige typer af programmer, også stilles krav om, at programmerne er forskellige på forskellige tidspunkter og til forskellige målgrupper.

Anden grundsøjle er også et mål. *En væsentlig del af public servicevirksomhedens programudbud skal være nationalt produceret* [Sepstrup 1994: 97]. Her er det præciseringen af, at en væsentlig del af programudbuddet skal være *nationalt* produceret, der er nyt i forhold til forståelsen af public service efter monopolbruddet, da der før 1985 mere eller mindre var lighedstegn mellem national produktion og DRs egenproduktion, og han mener derfor, at denne anden søjle fik stor betydning efter 1985.

Tredje Søjle er ligeledes et mål. *Public service virksomheden skal støtte den nationale produktion af kulturelle goder i bred betydning* [Sepstrup 1994: 98]. Begrebet *kulturelle goder* har ændret betydning fra en snæver betydning i 1961 til en noget bredere betydning over tid. Denne ændring hænger sammen med både tidens kulturpolitik og med hvilken rolle, fjernsynsmediet har skullet spille.

Fjerde grundsøjle er et middel. *Public service virksomhedens radio – og tv signaler skal i en god kvalitet være tilgængelig til den samme pris for alle borgere uanset bopæl indenfor*

⁵² De fire principper er 1. Institutionerne skal være uafhængige af statsmagt, af økonomiske interesser samt af skiftende politiske flertal for at kunne opfylde programforpligtelserne. 2. Stationernes hovedforpligtelse er at forsyne alle grupper i samfundet med et alsidigt programudbud, der skal være tilgængeligt i hele landet til samme pris. 3. Derudover skal en væsentlig del af programmerne være af national oprindelse. 4. Stationen har ligeledes forpligtelse til at støtte den nationale produktion af kulturelle goder, der opfyldes blandt andet gennem opkøb og brug af nationale kunstnere og værker. [Sepstrup 1989: 48 – 51]

⁵³ Jeg mener ikke, at 1985 skal tages bogstaveligt som året hvor ændringen af alsidighedsbegrebet sker. Ændringen er sket i forbindelse med, at TV 2 kommer på banen og begynder at sende. Årstallet 1985 som skelsår skyldes hans opdeling i bogen, hvor han deler tv'ets udvikling op i tre dele: 1954 – 1961, 1961 – 1985 og 1985 – 1994. Han lader derefter disse årstal være styrende for den udvikling, som han beskriver og under hver periode, behandler han de samme emner konsekvent. Dette betyder, at det ikke bliver selve udviklingen i tidsperioden, der bliver det afgørende.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

landets grænser [Sepstrup 1994: 98] Sepstrup skriver, at denne søjle præciserer, at public service er (og skal behandles som værende) et offentligt gode⁵⁴. Den har dermed som sådan ikke ændret sig over tid, da dette krav var gældende både før og efter bruddet på DRs broadcastingmonopol.

Femte grund søjle er ligeledes et middel. *Public service virksomheden skal være uafhængig af private, statslige og bestemte politiske interesser* [Sepstrup 1994: 99] Her konkretiserer Sepstrup, at en public service virksomhed må være underlagt en vis form for politisk kontrol, da den er underlagt nogle lovgivningsmæssige bestemmelser, dog mener Sepstrup, at formuleringen *bestemte politiske interesser* gør det klart, at virksomheden kan være underlagt politiske kontrol uden at komme til at tjene eller udtrykke bestemte politiske interesser. [Sepstrup 1994: 96 – 99]

Henrik Søndergaard fremhæver ligesom Sepstrup *alsidighed* i forhold til public service begrebet. Selvom alsidighedsbegrebet har været en del af den danske radiolovgivning siden 1926, så må Søndergaards forståelse af alsidighedsbegrebet tidsmæssigt være knyttet til tiden efter monopolbruddet, da den er skrevet i 1995, og der er intet, der tyder på, at det peger tilbage i tid. Søndergaard fremhæver selv, at alsidighed kan bruges på flere forskellige måder, og at det ofte bliver brugt uden, at der tages stilling til, på hvilken måde eller hvilket område, det egentlig bliver benyttet om. Han opstiller tre forskellige perspektiver, der overordnet omhandler samme emner, som de principper Sepstrup opstiller for alsidighedsbegrebet efter monopolbruddet, de uddybes dog her. De tre principper er:

- Modtagerperspektiv: forskellige modtagergrupper skal tilgodeses og forskellige behov og interesser skal tilfredsstilles.
- Programperspektiv: et givent emne skal belyses fra flere sider - ideelt set alle sider. Dette vil medføre en afbalanceret og nuanceret, men også dybdegående og analytisk behandling af det pågældende emne
- Programfladeperspektiv: dette kan betyde to ting, enten at der skal være variation i det samlede programudbud, eller at alle kulturer og grupper i samfundet bliver repræsenteret i sendefalden. [Søndergaard 1995: 47 – 48]

Søndergaard præciserer, at alle disse tre opfattelser i et moderne public service system må betragtes som lige vigtige, og derfor skal alle tre tilgodeses. [Søndergaard 1995: 48] Alsidigheden skal altså i en konkurrencesituation gælde både i forhold til modtagergrupper, der alle skal tilgodeses ud fra deres egne præmisser, i forhold til programfladen og dens udbud af programmer og i forhold til de emner, der behandles i de forskellige programmer og hvordan disse behandles, hvilket er den samme tolkning, som Sepstrup fremlægger i søjle et.

⁵⁴ Han skriver at det er tredje søjle, der præciserer public service en et offentligt gode. For at dette skal give noget mening, må det dog være den fjerde søjle, der er tale om. Dette taler sammenhængen dog også for, da han skriver dette i sammenhæng med legitimering af licensbetaling. [Sepstrup 1994: 98]

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

I forhold til Sepstrups tre mål og to midler, mener jeg, at de 2 midler må opfattes som de rettigheder, der skal være til stede, for at institutionen kan udfylde sin rolle, mens de tre mål må skulle forstås som de pligter, institutionen skal opfylde. Uafhængigheden samt god kvalitet og tilgængelighed i forhold til radio/tv-signalet bliver derved noget, der skal sikres udenfor institutionen selv (gennem lovgivning eller lignende). Dette skal altså være til stede, for at institutionen kan udfylde sin rolle optimalt. Alsidighed, udsendelse af national programproduktion og støtte til (anden) national kulturel produktion bliver derved til de pligter, institutionen selv skal leve op til.

I 1993 havde Sepstrup en artikel med i *Public Service Broadcasting in a Multichannel Environment*. Antologiens formål var at give et billede af, hvorledes public service skal forstås ud fra behandling af public service i de vestlige demokratier (Vesteuropa, USA og Canada), Sepstrups artikel omhandler Skandinavien, med Danmark som eksempel. Han skriver her, at de skandinaviske public service medier har en speciel rolle og et specielt ansvar overfor hvert deres land, da de alle repræsenterer forholdsvis små lande, med hvert sit sprog og unikke kultur, som ønskedes opretholdt, hvilket jeg mener til dels også var det princip, der lå bag det danske officielle ønske om at sikre det danske tv mod rent udenlandske programmer, og som førte til oprettelsen af det danske TV 2. Sepstrup opstiller i denne artikel fire forpligtelser, som public service institutionen skal leve op til. [Sepstrup 1993: 93] Disse fire stemmer overens med fire af hans fem grundsøjler, dog tager han ikke stilling til spørgsmålet om uafhængighed, som udgør femte grundsøjle. Dette er der umiddelbart ingen forklaring på, dog kan dette skyldes, at han i denne artikel forudsætter, at uafhængigheden på den ene eller anden måde skal ses som et grundlæggende vilkår for begrebet, og at det derfor ligger implicit i begrebet. Når begrebet er så diffust som det er, hvilket han selv lægger vægt på, er det dog mærkværdigt, at han nærmest samtidig⁵⁵ opstiller to modeller for forståelsen, der ikke er fuldstændig ens, hvilket ikke hjælper på forståelsen af public service begrebet. Han klarlægger heller ikke på hvilken grundlag, han bygger sine modeller på. Han henviser til Graham Murdock i *TV i kulturhistorisk perspektiv*, men det gør ikke klart for læseren om, hele modellen er Graham Murdocks, tilpasset til danske forhold eller Sepstrups fortolkning af Murdock. I *Scandinavian public service broadcasting: The case of Denmark* skriver han, at gennemgangen er opstillet som et sammenkog af de skandinaviske broadcasting lovgivninger. Om dette er årsagen til, at forholdet omkring uafhængighed ikke behandles i denne gennemgang, er dog ikke klarlagt.

Henrik Søndergaard mener at public service begrebet overordnet bygger på principper om institutionens organisation, finansiering og programpolitik. Han skriver endvidere, at grundforståelsen af public service er, at der en almenhed (public) (som oftest nationalt

⁵⁵ Der er tale om udgivelsesårene 1993 og 1994.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

afgrænset), der skal tjenes i offentligt øjemed (service). Hvorledes denne service i praksis skal udføres, og hvornår den kan opfattes som udført, konkretiserer han ikke. Produktet skal dog som minimum have interesse for hele samfundet. Søndergaard mener dog, at i takt med at tidligere stabile instanser (nation, kirke, folket og demokrati) har ændret betydning og dermed ikke længere betyder det samme for størstedelen af samfundet, gør, at det bliver sværere at begrunde public service ud fra et samfundsmæssigt grundlag. [Søndergaard 1995: 8]

Han opstiller fire kriterier, der skal opfyldes for, at de offentlige broadcasting stationer lever op til deres rolle overfor samfundet. Det er også gennem disse kriterier, han mener, at forskellen mellem public service stationen og de kommercielle stationer skal findes. [Søndergaard 1995: 12] Disse kriterier er først og fremmest rettet mod programpolitikken, hvilket tyder på, at programpolitikken i 1995, som er udgivelsesåret for teksten, indtog en central placering. Ifølge afsnittet om public service begrebets overordnede udvikling, så passer dette med, at begrebet fra broadcastingens start blev opfattet som et organisatorisk og finansielt, over at være et kulturpolitisk begreb til at være i publikums tjeneste. At det organisatoriske og finansielle aspekt hos public service opstod samtidig med oprettelsen af de første public service medier kan ligeledes gøre, at Søndergaard mener, at disse krav ligger implicit i begrebet og derfor ikke behøver at være en del af det begreb, han opstiller i 1995.

Han skriver selv, at de fire kriterier bygger på en analyse af det bagvedliggende lovgrundlag, en analyse af mediernes egen programpolitik⁵⁶, samt en analyse af de samfundsmæssige og kulturelle idealer om mediernes rolle. De fire er: Stationerne skal have *en omfattende programmæssig dækning*. Denne dækning skal omfatte både information, uddannelse og underholdning, og programmerne skal være baseret på en holdning til høj kvalitet, popularitet og til bredden. Ligeledes skal der være en *prioritering af mangfoldighed og pluralisme*. Herved vil forskelligartede befolkningsgrupper og – interesser komme til udtryk for at sikre at forskellige seergrupper bliver betjent. Stationen skal have en *central kulturpolitisk placering*. Dette vil resultere i, at institutionen bliver opfattet som en del af kulturområdet og IKKE som en del af erhvervslivet. Denne centrale placering skal varetages gennem fokus på national programproduktion, forvaltningen af den nationale kulturarv, samt dækning og støtte til den nationale kultur. Sidst har institutionen en *central politisk rolle*. Dette opfyldes ved en dækning af det politiske liv og de sociale forhold. [Søndergaard 1995: 10, 12-13]

I forhold til Sepstrups forståelse og gennemgang af public service begrebet, så opstiller Søndergaard ikke forhold, der skal stilles til rådighed af staten for, at stationen kan varetage sin rolle. Derudover er kravene til programpolitikken umiddelbart de samme hos

⁵⁶ Som han anser for public servicemediernes egen måde at løse deres opgave på.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

både Søndergaard og Sepstrup. Søndergaard tager dog også stilling til, hvilken rolle public service stationen skal spille i forhold til samfundet. Den skal være en del af kulturpolitikken – endda have en central placering. Derudover skal den dække de politiske og sociale forhold, hvorved den opfylder en samfundsmæssig opgave. Under kravet til, at stationerne skal have en omfattende programmæssig dækning, står der, at programudbudet blandt andet skal baseres på høj kvalitet. Dette kan dog tolkes på forskellige måder. Søndergaard opstiller følgende forståelse af kvalitetsbegrebet

Public service-medierne har kvalitet, *når* alle dele af befolkningen i løbet af en vis periode finder programmer, som de synes om, og *når* udbudet samtidig er sammensat, så alle de grundlæggende public service-funktioner dækkes. [Søndergaard 1995: 54]

Der er altså ikke tale om et absolut begreb, han mener derimod, at kvalitetskravet skal måles ud fra nogle parametre om, hvorvidt kanalen i løbet af en periode sender noget af interesse for alle dens potentielle seere, seernes vurdering samt programudbudets alsidighed. Han mener derfor, at kvaliteten skal måles ud fra det enkeltes programs egne præmisser. [Søndergaard 1995: 53 - 54]

Sepstrup opstiller ligeledes en måde at forstå kvalitetsbegrebet på. Han har fire *kvalitetsdimensioner*, som han mener en public service kanals kvalitet kan måles ud fra. Han skriver dog, at disse skal ses med forbehold, da han ikke er sikker på, at der ikke kan opstilles bedre/flere kriterier, hvorfor disse bare skal ses som et diskussionsoplæg i forhold til at finde frem til en forståelse af kvalitetsbegrebet. [Sepstrup 1994: 218] Han må dog mene, at disse fire kvalitetsdimensioner, som jeg vender tilbage til om lidt, har en vis betydning for kvaliteten, ellers giver det ikke mening, at han bruger plads på at opstille lige netop disse fire dimensioner. De fire kvalitetsdimensioner er

1. Opfyldelse af public service forpligtelserne.
2. Brugernes tilfredshed med udbudet
3. Fagpersoners vurdering af programmerne
4. Succes

Sepstrup fremhæver den sidste dimension, som den sværeste at konkretisere. Seertal eller seerandel som målestok for succes mener Sepstrup ikke kan bruges isoleret set, hvilket skete efter monopolbruddet, hvor der kom øget fokus på seertal og sammenligning mellem DRs og TV 2 s seertal. Sepstrup mener, at det er vigtigere at se på, om programmerne bliver set af den målgruppe, som de er tiltænkt samt bliver opfattet positivt af samme målgruppe, i stedet for at se på, om de rammer den samlede befolkning. Han opsummerer, at succes som kriterium kan indeholde en sammenholdning af målgruppens interesse for og vurdering af programmet samtidig med, at det kan indeholde et krav om godt håndværk og en høj grad af behovstilfredsstillelse. [Sepstrup 1994: 217 - 218] Succes som måleenhed for graden af kvalitet skal altså i denne udlægning langt hen ad vejen ses som en afvejning af de andre tre kvalitetsdimensioner. Både Søndergaard og Sepstrup opstiller altså et kvalitetsbegreb, der er knyttet til det enkelte program og til de enkelte målgruppers forventninger til disse programmer. Dette syn på kvalitet passer sammen

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

med Søndergaards generelle opfattelse af public servicebegrebet, hvor det er den enkelte seers præferencer samt ønsker, der er i centrum.

Både Trine Syvertsen og Henrik Søndergaard henviser til *British Research Unit*, som i 1988 opstillede 8 principper, der skulle beskrive mediesystemet i England i midtfirserne. Det specielle ved denne gennemgang er, at i stedet for at public service begrebet og lovgivningens krav blev knyttet til én institution skulle det gælde for det samlede nationale mediesystem bestående af både kommercielle og offentlige stationer. [Søndergaard 1995: 15 – 16] Syvertsen pointerer, at denne forestilling ikke var alment accepteret i England [Syvertsen 1990: 186], men jeg mener dog, at denne tankegang belyser, hvorledes monopolbruddet i Danmark kunne være grebet an, og den giver dermed et andet syn på public service forståelsen, da denne ikke længere knyttes til en enkelt institution. Dette ville i det danske system betyde, at DR og TV 2 samlet set skulle leve op til public service principperne og ikke hver for sig. De otte principper fra *British Research Unit* er:

1. Universiel national geografisk dækning
2. Programmer for enhver smag eller interesse
3. Program for minoriteter
4. Loyalitet mod samfund og den nationale identitet
5. Uafhængighed af stat og andre
6. Én broadcastingsinstitution skal være licensfinansieret.
7. Konkurrence på kvalitet og ikke på seertal
8. Den offentlige regulering indrettes mod at frigøre frem for at indskrænkning af programskabernes virksomhed. [Syvertsen 1990: 185]

Selvom denne opstilling er lavet ud fra en analyse af det britiske mediesystem, så anser Søndergaard den også som anvendelig til en beskrivelse af det danske mediesystem efter monopolbruddet, da den kommer med nogle generelle overvejelser og samtidig bringer en public service definition, der tager stilling til en mediestruktur med mere end én (offentlig) tv-station. Samtidig anser han denne forståelse som det mest ambitiøse forsøg på at komme med en moderne definition af public service begrebet. Udover at indeholde de klassiske public service tanker om, at programmerne skal dække alle borgere – både indholdsmæssigt og geografisk og at station har et ansvar overfor samfundet, så mener Søndergaard, at disse public service overvejelser er særligt tilpasset et konkurrenceorienteret mediesystem. Han fremhæver, at for at public service institutionen kan opretholde og styrke kravene om alsidighed, mangfoldighed og kvalitet (som er essentielle i public service broadcasting) i et konkurrenceorienteret mediesystem, må de forskellige stationer ikke konkurrere om de samme ressourcer (f.eks. licensen og seerne), hvilket nødvendiggør, at public service begrebet bliver udvidet og kommer til at omfatte hele mediesystemet. [Søndergaard 1995: 15 – 16] Søndergaard ser det altså som en nødvendighed at behandle det samlede tv-udbud ud fra public service principperne for, at de offentligt styrede medier kan overleve. De første fem punkter i denne opstilling falder i

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

god tråd med den gængse opfattelse samt den opfattelse, som både Sepstrup og Søndergaard selv tidligere kommer frem til. Disse fem punkter får selvfølgelig en noget andet betydning, da det nu er det samlede tv-udbud, der skal leve op til blandt andet kravet om programmer for enhver smag eller interesse. Jeg mener, at de tre sidste punkter mere er rettet mod den nye mediesituation, hvor public service institutionen ikke længere har monopol på broadcasting. Det er også her, Søndergaards pointe om ikke at konkurrere om de samme ressourcer kommer til udtryk, hvilket især lægger i punkt 6 og 7. Grundlæggende må denne forståelse af public service begrebet bygge på en forståelse af, at de som sådan ikke er medieinstitutionerne, der skal konkurrere, men programmerne, og denne konkurrence skal handle om kvalitet.

Både Syvertsen og Søndergaard fremlægger altså her, at public service begrebet skal tilknyttes hele mediesystemet og ikke kun være tilknyttet en enkelt station. Dette har også betydning i forhold til Søndergaards forståelse af alsidighedsbegrebet, da han mener, at begrebet skal gælde både for det samlede broadcastingsystem, som han kalder for den eksterne alsidighed, hvor graden af alsidighed skal måles ud fra det samlede udbud af programmer hos hele mediesystemet. Derudover skal alsidigheden også ses i forhold til den enkelte kanals tv udbud, som han kalder den interne alsidighed. [Søndergaard 1995: 49] Herudover ser han to principper mere, som han mener også skal tages i betragtning, når programudbuddet behandles. Han deler begrebet op i en vertikal og en horisontal alsidighed. Den vertikale alsidighed omhandler udbuddet af forskellige programmer og programtyper over en længere periode (f.eks. over en måned). Det er så inden for denne givne periode, at alsidighedsbegrebet skal opfyldes. Den horisontale alsidighed er udbuddet på ét bestemt givent tidspunkt (f.eks. én bestemt lørdag aften fra kl. 20.00 – 22.00). Både den vertikale og den horisontale alsidighed skal undersøges ud fra det samlede programudbud, det omhandler altså *den eksterne alsidighed*. Han fremhæver denne forskel på den vertikale og horisontale alsidighed, da han mener, at et konkurrenceorienteret mediesystem umiddelbart godt kan føre til vertikal alsidighed (mange forskellige typer af programmer), men samtidig ikke fremme den horisontale alsidighed, hvorved det reelle valg hos seeren forsvinder, da de samme typer af programmer sendes på samme tidspunkt på alle kanaler. [Søndergaard 1995: 49 - 50] Jeg mener, at disse opfattelser af alsidighedsbegrebet forudsætter, at public service mediet både lovgivningsmæssigt og i offentligheden bliver betragtet i forhold til det samlede mediesystem. Det forudsætter også, at de to (eller flere) kanaler ikke bliver målt på seertal og derefter sammenlignet, da en sådansammenligning ikke vil fremme hverken den eksterne eller den horisontale alsidighed.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Karen Siune⁵⁷ skrev i 1990 teksten *Public service broadcasting - hvad er det og hvad kan det bruges til?*, der havde det erklærede mål at beskrive, hvorledes public service har udviklet sig ud fra disse to spørgsmål

Hvad er der tilbage af den oprindelige filosofi bag public service? Og hvad er forklaringen på eventuelle ændringer? [Siune 1990: 166]

Jeg mener ikke, at hun direkte giver noget svar på disse spørgsmål. Hun opstiller dog forskellige public service forståelser i forsøget på at vise nye public service begrebsforståelser. Karen Siune mener, at public service grundlæggende skal ses som de forpligtelser, radio og tv er pålagt gennem et sæt normative forskrifter. Siune mener, at disse forskrifter i sin tid er blevet pålagt de offentlige medier, da man mente, at broadcasting generelt set havde store muligheder for at påvirke seerne. En magt som Julius Bomholt jo også anerkendte ved oprettelsen af dansk tv, og som han fremførte som én af grundene til at indføre tv i DRs regi. Siune opstiller fire elementer, hun mener, normalt er til stede ved public service medier. For det første er der tale om en offentlig institution, som i princippet er uafhængig af politiske magthavere eller af kommercielle kilder⁵⁸. For det andet skal stationen yde en service til alle mod betaling i form af licensbetaling. For det tredje skal stationen tilbyde en balanceret programlægning på tværs af forskellige genre og for det fjerde sikre, at det politiske indhold er balanceret og upartisk. [Siune 1990: 163, 165 - 166] Siune sætter altså licensbetalingen op som en betingelse for, at der kan sendes til alle og gør derved licensfinansieringen til en del af public service begrebet. At hun i det fjerde punkt fremhæver det politiske indhold som den del af det samlede indhold, der skal være balanceret og upartisk, kan hænge sammen med hendes egen forskning indenfor folketingsvalg og folkeafstemninger og brugen af medier i denne situation, hvilket kan have skærpet hende i vægtningen af dette punkt. I forhold til Sepstrups og Søndergaards begrebsafklaringer stilles der her ikke på samme måde krav til programpolitikken. Hun skriver dog, at programmerne skal være fra forskellige genre, og at det politiske indhold skal være upartiske og balanceret, ellers opstiller hun ikke nogle krav.

I forhold til hendes problemstilling om hvad der er tilbage af det oprindelige public service begreb mener Siune, at der er kommet nye og flere definitioner af public service begrebet. Hun henviser til to forskellige nye definitioner, den ene af samfundsforskeren Jean-Claude Burgelmann og den anden af Jay Blumer. Burgelman opstillede i 1986 seks kriterier, der beskriver public service broadcastings karakteristika i forhold til belgisk radio/tv. Public service broadcasting sikrer

1. eksistensen af gratis programmer til den brede befolkning,

⁵⁷ Karen Siune var Dr. Scient. pol. ved Århus universitet med interesse indenfor medier og politik. [<http://person.au.dk/da/siune@cfa>]

⁵⁸ Hun mener dog, at uafhængigheden reelt kun er i princippet, da der f.eks. i det danske tilfælde er restriktioner på sendetilladelser, hvilket dog gælder både de offentlige og de kommercielle stationer, ligesom der er politisk kontrol med DRs budgetter.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

2. at programudbudet har en mission at opfylde i forhold til kulturelle og andre minoritetsgrupper,
3. at den har en medvirkende rolle i forhold til forbedringen af den almindelige kultur og uddannelse,
4. at radio/tv stiller muligheden for at ytre sig til rådighed,
5. en statsuafhængig nyheds og informationservice,
6. en national egenproduktion, der skal holde niveauet af importerede programmer nede.

Siune fremhæver det sjette punkt som nyt i forhold til den klassiske tilgang til public service, hun klarlægger ikke, hvad denne klassiske tilgang skal forstås som, men jeg antager, at det må være de fire punkter, hun selv opstiller. Hun fremhæver, at dette sjette punkt skal anses som et industri- og handelspolitisk aspekt, og at det derved også viser den tilpasning, som public service begrebet har haft til samfundet. [Siune 1990: 167] Det må derfor være kravet om, at det er nationalt produceret, der er det vigtige her, og egenproduktion må derfor ikke skulle opfattes som den produktion, der foregår internt i institutionen.

Dette er nyt i forhold til hendes egne fire punkter, og denne form for national produktion bliver også nævnt i forbindelse med de første vedtægter for TV 2, hvor der i § 3, stk. 2 står, at halvdelen af programudbuddet skal tilstræbes at være dansk/nordisk. [Lovtidende A 1987b: § 3] Sepstrup ser som skrevet tidligere, at de skandinaviske public service har en speciel rolle i forhold til vedligeholdelsen af det enkelte lands sprog og kultur. Dette tyder på en kulturpolitisk årsag til et krav om egenproduktion, programmerne skulle i hvert fald udtrykke det specifikke lands kultur og særegenhed og være på det pågældende sprog. Søndergaard fremhæver netop i sin gennemgang også, at institutionen skal have en fremtrædende kulturpolitisk rolle, for at undgå at blive betragtet, som en del af erhvervspolitikken (som industri- og handelspolitik må betragtes som). Om public service skal ses som et rent erhvervspolitisk, et rent kulturpolitisk eller en sammenblanding, kan ikke umiddelbart afgøres, men at to medieforskere er uenig på et sådant punkt er med til at vise, at der ikke er enighed om, hvordan public servicebegrebet skal forstås. Ønsket om national egenproduktion er dog under alle omstændigheder ikke nyt, kun begrundelsen for egenproduktion har ændret sig ved at lade erhvervspolitikken være i fokus.

Jeg mener dog, at der er en modsætning mellem hendes egen opstilling af punkter og Burgelmanns punkter, idet hun i første omgang skriver, at institutionen skal tilbyde en ydelse (programmer) mod licensbetaling, mens Burgelman skriver, at denne ydelse skal være gratis. Der tages derved i Burgelmanns gennemgang ikke stilling til på hvilken måde, broadcasting skal finansieres, og Siune tager heller ikke selv stilling til denne forskel.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Jay Blumlers⁵⁹ tilgang til public service beskrives af Siune således

(...) der skal være tale om et tilfredsstillende signal/tilfredsstillende transmission af programmer, der skal lægge lige meget vægt på udbredelse, kvalitet og popularitet, og hvor forpligtelsen til underholdning betones på linie med information og uddannelse. Blumlers definition indeholder bemærkninger om ansvar overfor lyttere/seere udtrykt gennem "professionelle værdier". [Siune 1990: 167]

Disse professionelle værdier samt at programkategorien *underholdning* skal vægtes på lige fod med *Information* og *Uddannelse*, ser Siune som nye dele af public service begrebet, hvilket hun mener, er i tråd med den generelle samfundsudvikling. [Siune 1990: 168] Underholdning blev skrevet ind i den danske lovgivning i forbindelse med lovændringen i 1973 [Lovtidende A 1973: § 7], spørgsmålet er så, om hun mener, at underholdning som programkategori skal anses som nyt i forhold til public service begrebet, da det jo ikke kan siges at være nyt Danmark i 1990 i forhold til den konkrete udvikling, da DR siden 1973 (og siden 1988 også TV 2) har været lovgivningsmæssigt forpligtet til at sende underholdning på lige fod med de andre programkategorier. De professionelle værdier, som der skrives om i forbindelse med Siunes fortolkning af Blumers tilgang, konkretiseres ikke. Jeg mener, at de skal ses i sammenhæng med den tilknytning, som Siune selv ser mellem den sociale ansvarsteori⁶⁰ og public service [Siune 1990: 164], da Siune selv i 1982 beskrev, hvorledes den sociale ansvarsteori var underlagt og styret af en professionel ansvarsfølelse [Siune 1982: 22]. Derudover ses dette også ved,

⁵⁹ Hun skriver *med flere* [Siune 1990: 167], det bliver dog ikke præciseret, hvem disse flere er eller på hvilken måde de har indflydelse på denne public service forståelse. Jeg vælger derfor kun at kalde den for Jay Blumers opfattelse.

⁶⁰ Den sociale ansvarsteori er taget efter Fred S. Siebert, Theodore Peterson og Wilbur Schramms *Four Theories of the press*, der i 1956 opstillede fire presseteorier. Disse handlede om alle typer af medier, men da forfatterne havde størst erfaring med det skrevne medie, var det den største inspirationskilde. Hovedspørgsmålet i værket var, hvorfor forskellige typer af medier reagerede, som de gjorde. Forfatternes konklusion på dette var, at det enkelte medie altid ville antage form og farve efter hvilken social og politik struktur, det opererede under. De fire teorier, der opstilledes, var; *Autoritær presseteori*, som havde sit afsæt i Renæssancen, hvor holdningen var, at mediet skulle bruges til at udtrykke sandheden, og sandheden skulle formidles af de få vise, der var nær magtcentrummet. *Den liberale presseteori* som opstod som en reaktion på den autoritære presseteori og på baggrund af et ændret menneskesyn, hvor mediet tidligere var blevet betragtet som et afhængigt væsen, så ændredes dette således at mennesket blev betragtet som et rationelt tænkende væsen. Mediet skulle nu betragtes som folkets redskab mod magthavere, hvilket nødvendiggjorde, at mediet kunne agere frit og ikke var underlagt magthavere. *Den sociale ansvarsteori* opstod i forlængelse af den liberale presseteori, da omstændigheder i det 20. århundrede gjorde, at massemedierne måtte udvise en form for socialt ansvar. Ejere af medierne havde fået for megen magt, og derfor skulle alle sikres lige adgang til medierne for at den enkelte borger ville kunne udfylde sin rolle i det demokratiske samfund. *Den sovjet kommunistiske presseteori* opstod i de kommunistiske lande som en forlængelse af den autoritære medieteori. Her havde medierne til opgave at fortælle sandheden, som den kommunistiske parti så den. [Siebert, Peterson & Schramm 1974] Den sociale ansvarsteori skal altså ses som en naturlig opstået del af medierne og ikke som et lovmæssigt krav eller noget, der er blevet pålagt medierne udefra. Det er opstået som en naturlig reaktion på den mediemæssige udvikling – ejerne af medierne havde fået for megen magt i forhold til folket og derfor begyndte medierne (forstået som journalister og lignede) at føle et ansvar for, at alle borgere kom til orde. Derved bliver teorien ligeledes afhængig af den enkeltes ansvarsfølelse overfor samfundet.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

at massemedierne har et socialt ansvar overfor borgerne (se noten) således, at den sociale ansvarsteori netop kommer til at bygge på en ansvarsfølelse fra institutionens side rettet mod publikum. Om de professionelle værdier, der nævnes i Blumers begrebsforståelse, så skal ses som et udtryk for det samme, som det der udtrykkes i den professionelle ansvarsfølelse, der ligger i den sociale ansvarsteori er ikke umiddelbart til at afgøre, og det uddybes ikke. At Siune har valgt at bruge netop Blumer (uden forbehold) tyder dog på, at hun mener, der er sammenhæng mellem hendes opfattelse og Blumers definition. Hvis den sociale ansvarsteori og public service dermed skal opfattes som to sider af samme sag, hvilket Siune må mene, da hun skriver følgende

Den sociale ansvarsteori er på mange måder "mor" til public service filosofien, men i andre henseender er den samtidig barn af samme.

[Siune 1990: 164]

Hun mener dermed, at der indbygget i public service begrebet er et ansvar fra institutionens side rettet mod borgerne. Umiddelbart kan dette virke som det samme som udtrykkes ved, at institutionen har et samfundsmæssigt ansvar. Jeg forstår dog Siunes professionelle værdier således, at ansvaret her er placeret hos institutionen selv og derved ikke nødvendigvis er lovgivningsmæssigt bestemt. Broadcastinginstitutionen vil derfor altid have et ansvar overfor seeren, der går ud over at være et kulturpolitisk eller erhvervspolitisk redskab. I forhold til hendes problemstilling om, hvad der er tilbage af det oprindelige public service begreb, kan disse værdier være en del af svaret, da jeg mener, dette aspekt må være hævet over udviklingen og være noget grundlæggende ved begrebet. Karen Siune svarer dog stadig ikke på, hvad der så er forsvundet ved begrebet, som må indeholde mere end de professionelle værdier, hvilket også kommer til udtryk i de andre public service forståelser, hun opstiller. I forhold til både Sepstrups og Søndergaards tilgange til public service, så anvendes der hverken i Siunes egen klassiske gennemgang, hos Burgelmans eller hos Blumers gennemgang begreberne *alsidighed* og *mangfoldighed*.

Sissel Lund har en anden tilgang til public service, da hun beskæftiger sig med de public service regnskaber, hvori de europæiske public service stationer forsøger at definere og dokumentere deres public service-virksomhed gennem målbare enheder. Lund begrundet fremkomsten af disse regnskaber med de monopolbrud, der fandt sted i de europæiske lande. Før disse monopolbrud var det ikke nødvendigt for stationerne at legitimere deres position, da de var de eneste på markedet. Derfor var det heller ikke nødvendigt at begrunde, hvad public service var eller betød. Efter monopolbruddene og konkurrencen fra de kommercielle selskaber, der overlevede på at sælge sig selv og fortælle seerne, at det var deres programmer, seerne ville have, måtte public service institutionerne begynde at begrunde vigtigheden og berettigelsen af public service medierne⁶¹. I forhold til public service regnskaberne er de enkelte virksomheder nødt til at opstille en definition af deres forståelse af *public service* for at kunne opstille nogle målbare evalueringskriterier. Lund

⁶¹ DR lavede sit første public service regnskab 1994, mens TV 2 lavede sit første i 1998.

henviser til en undersøgelse⁶² af den europæiske måde at opgøre public service virksomheden på, og Lund ser dog nogle fællestræk ved de mål, de forskellige public service virksomheder har opstillet i forhold til deres public service regnskaber, nemlig; alment tilgængelighed, alsidighed, høj kvalitet (hos programmer), tilfredsstillelse af behov hos store/små seer- og lyttergrupper, støtte til demokratiet og den nationale kultur. [Lund 1996: 216 - 217] Dette tyder på, at der er nogle generelle karakteristika og en ide, som rækker ud over de kriterier, der knyttes til den enkelte institutions historie og landets udvikling. Kriterierne om alment tilgængelighed, alsidighed, mangfoldighed (i forhold til seere og programmerne), kvalitet, tilknytning til demokratiet og en betydning i forhold til den nationale kultur kan altså opstilles som vigtige for public service begrebet, hvilket også er de begreber, der fremhæves hos de andre forskere med undtagelse af Karen Siune.

5.2 Opsamling

Umiddelbart kan det i forhold til de ovenstående opstillinger og forsøg på begrebsafklaringer virke, som om det er muligt at blive ved med at opstille krav af forskellig art til public service. I forhold til, at begrebet af Henrik Søndergaard beskrives som både flydende men samtidig stærkt værdiladet, må der dog være nogle karakteristika, som kan anses om ikke som sikre krav, så indikatorer for, at der er tale om public service medier. Jeg har derfor fundet frem til, at kravene grundlæggende kan inddeles i tre forskellige kategorier:

1. Samfundsmæssig tilknytning, der drejer sig om, hvilken betydning mediet skal tillægges i forhold til samfundet samt ligeledes, hvorledes samfundet opfatter mediet.
2. Uafhængighed, der både har betydning i forhold til det økonomiske og politiske system
3. Krav til programudbud.

Derfor vil jeg i det følgende samle op i forhold til disse tre kategorier for at give et bud på hvilken betydning, disse tre forhold blev tillagt i perioden 1985 – 1996.

I begrebsafklaringen fandt jeg frem til, at der skulle være en forbindelse mellem samfundet og mediet for, at det kunne betragtes som et public service medie. Umiddelbart

⁶² Hun var selv en del af undersøgelsen, der bestod af en forespørgsel til de europæiske public service stationer, om de blev evalueret i forhold til deres forpligtelser som public service station og i så fald, hvorledes denne blev lavet. Her blev det klart, at den almindeligste form for evaluering tog udgangspunkt i de lovmæssige krav, der er opstillet for de enkelte virksomheder, virksomhederne laver derefter en form for dokumentation af opfyldelsen af disse krav. Derudover lavede mange stationer såkaldte *performance indicators* (publikumsvurdering af forskellige programmer), dette skete dog ud fra forskellige kriterier fra virksomhed til virksomhed, der gjorde det svært at sammenligne på tværs af landegrænser, hvilket var den oprindelige undersøgelses mål. [Lund 1996: 217]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

er der en generel enighed hos forskerne om, at denne samfundsmæssige tilknytning skal være der på den ene eller anden måde. I forhold til perioden 1985 – 1996 ser diskussionen umiddelbart ud til at gå på, hvorvidt mediet skal ses i en erhvervspolitisk eller en kulturpolitisk kontekst. Henrik Søndergaard og Karen Siune fremlægger her to vidt forskellige holdninger til dette. Set i en historisk kontekst, så foregik denne diskussion også i forbindelse med oprettelsen af TV 2, som højrefløjen i dansk politik ville oprette som reklamefinansieret medie set ud fra en erhvervspolitisk vinkel, mens venstrefløjen holdt fast i, at broadcasting skulle ses ud fra den kulturpolitiske kontekst, der kan føres tilbage til Bomholts tanker omkring indførslen af dansk tv og den politik, der lå til grund for oprettelsen af det danske kulturministerium. Her havde mediet en opdragende og oplysende rolle i forhold til det omkringliggende samfund.

Uafhængighed nævnes af blandt andet Sepstrup i forbindelse med hans femte grundstøje, hvor han skriver, at institutionen skal være uafhængig af private, statslige og bestemte politiske interesser. Jeg mener dog ikke, dette er nyt i forhold til opfattelsen af public service begrebet. I forbindelse med oprettelsen af DR blev der lagt vægt på, at den skulle oprettes udenfor staten, således det ikke umiddelbart var muligt at udsætte institutionerne for politisk pression. Med indførslen af reklamefinansieret tv blev der med oprettelsen af TV 2 lagt vægt på, at organisationen blev oprettet således, at annoncørerne ikke kunne få indflydelse på programlægningen. Dette tyder altså på, at denne uafhængighed var et grundlæggende træk ved public service begrebet.

Umiddelbart er det svært at finde en klar forståelse af, hvad kravene til programudbuddet i forhold til public service begrebet reelt er. Både alsidighed og kvalitet kan forstås på mange forskellige måder og handle om mange forskellige ting. Dette gælder også i forhold til lovgivningen, hvor debatten om især forståelsen af alsidighedsbegrebet har været stor og haft betydning for DRs historie. Både *Kvalitet* og *Alsidighed* blev indført i lovgivningen som løsning på et forventet problem, og alsidighedsbegrebet skyldes endda måske en slåfejl. Dette betyder, at indførslen af de to begreber ikke umiddelbart skyldes mere overordnede eller grundlæggende holdninger til forståelsen eller hvilken betydning, disse begreber reelt ville have på programpolitikken. Derudover kan den reelle forskel mellem de to begreber, i hvert fald i forhold til Søndergaards udlægning af kvalitetsbegrebet, være svært at finde. Det er dog tydeligt, at begreberne har udviklet sig i forbindelse med konkurrencens indtog. Både Sepstrup og Søndergaard opstiller flere forskellige forståelser af begreberne. Alsidigheden skal nu gælde både i forhold til indholdet i programmer, programfladen samt i forhold til modtagergrupperne. Alsidighedsbegrebet kan ligeledes forstås på forskellige måder, han opstiller blandt andet både en vertikal og en horisontal alsidighedsforståelse, og ligeledes stiller han krav til intern og ekstern alsidighed. Disse forståelser af alsidighed viser dog tilbage til hans opfattelse af, at public service skal gælde hele mediesystemet, da de begge drejer sig om at sikre, at der i konkurrencesituationen er reel alsidighed.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

I forhold til Sissel Lunds opstilling af de krav, der lægger bag de europæiske public service begreber, så passer disse godt sammen med de ovenstående tre principper om samfundsmæssig tilknytning og krav til programudbuddet. Hun har dog ikke nedskrevet nogle tanker om uafhængighed, hvilket kan skyldes, at de opstillede krav alle skal kunne måles, og uafhængighed lader sig ikke umiddelbart måle. Det kan dog også skyldes, at dette er et grundlæggende krav ved begrebet, og derfor behøver stationen ikke at klarlægge dette punkt. Public service institutionen skal støtte demokratiet og den nationale kultur. For at dette kan lade sig gøre, skal mediet være alment tilgængeligt. Støtten til demokratiet og den nationale kultur skal sikres gennem programudbuddet og dette skal være af høj kvalitet, alsidighed og tilfredsstillende store og små grupper i samfundet. Det vil altså sige, at public service stationerne lægger vægt på, at deres modtagergruppe er forskellig og skal serviceres på forskellige måder. Sammenlignes dette med Per Jauerts public service model, som den blev opstillet i begrebsafklaringen, så er dette et klart brud med den klassiske public service model, da seerne her blev opfattet som en samlet gruppe, en almenhed. Denne udvikling mener jeg dog passer godt sammen med den udvikling, der blev beskrevet i kapitlet *public service begrebets overordnede udvikling*, hvor public service medierne gik fra at skulle være i offentlighedens tjeneste og skulle tjene samfundet til i langt højere grad at være i publikums tjeneste og skulle tjene seerne som individuelle kunder. Dette ses også, da Jauert i sin gennemgang ikke opstillede nogle deciderede programmæssige krav men i stedet havde krav til både organisation og til et nationalt hensyn.

I forhold til at finde en forståelse af public service begrebet, der er dækkende for et konkurrenceorienteret mediesystem, så mener jeg, at de eneste, der reelt tager stilling til på hvilken måde, public service skal agere i denne konkurrencesituation, er den begrebsafklaring, som Syvertsen og Søndergaard opstiller efter engelsk forbillede, hvor det er det samlede programudbud, der skal leve op til public service kravene. Denne lægger vægt på, at public service stationernes overlevelse er afhængig af, at den ikke konkurrerer med andre om de samme ressourcer. Dette betyder altså i den danske situation, at TV 2 og DR ikke begge kan være licensfinansieret, hvis stationerne skal overleve, ligesom at de ikke kan konkurrere på baggrund af seertal, hvis de skal leve op til kravene om alsidighed, mangfoldighed og kvalitet. Ved at se på det samlede udbud af programmer, ville det også være nemmere at leve op til kravene om programmer til alle og for enhver smag.

Den koordinering, der er nødvendig for, at stationen kan leve op til både den vertikale og horisontale alsidighed ville ligeledes også kunne sikres på denne måde. Derved ville seerne også være mere i fokus, da fokus ikke blev på hvilken institution eller station, den enkelte person foretrak (som skulle sikre stationens legitimitetsgrundlag), men på hvilket program den enkelte ønskede at se. I praksis mener jeg dog kun, at denne opfattelse ville

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

kunne virke ved at lade én station være licensfinansieret og én være reklamefinansieret. Dette kunne ikke lykkes med mere end en reklamefinansieret station i samme system, da disse i så fald også ville konkurrere om de samme ressourcer. Dette tager modellen dog ikke hensyn til. Jeg mener dog stadig, at denne model giver et godt billede på, hvorledes det danske monopolbrud kunne have været grebet an. Hvis denne model var blevet valgt, mener jeg, at den danske public service broadcasting ville have fået bedre vilkår end den fik, da den ikke ville skulle ud og konkurrere på nogle vilkår, som den ikke havde nogle forudsætninger om at leve op til, da det jo ikke er meningen, at de smalle programmer, som denne type broadcasting skulle være med til at sikre, skal trække store seertal.

6. Valgkamp 1987 og 1994

Dette kapitel vil være en gennemgang af de valgudsendelser, der var på DR i 1987 og 1994 samt på TV 2 i 1994. Analysen vil dreje sig om de deciderede valgudsendelser, der blev bragt på de to stationer i forbindelse de pågældende folketingsvalg. *TV-Avisens* og *Nyhedernes* udsendelser er fravalgt, da jeg ikke mener, at det er muligt at udskille det stof, som specifikt omhandlede valgkampen fra de indslag, som de to stationer også ville have sendt til hverdag. For eksempel om et indslag med en specifik politiker, der ikke direkte udtalte sig som valgkampen skulle betragtes som en del af valgkampen eller ej. Derudover fravælger jeg også journalistiske underholdningsprogrammer, såsom TV 2s *Eleva2eren*, da dette er en anden type af program med en blanding af journalistik og underholdning, som dog ikke er speciel for lige netop dette program. Kapitlet vil derfor koncentrere sig om de programmer, der var direkte affødt af valgkampene. Dette kapitel vil begynde med en kort gennemgang af nyhedsmediets udvikling i Danmark 1965 – 1996. Efter analysen af de tre valgkampe, vil forskellene blive diskuteret og vurderet ud fra gennemgangen af nyhedsmediets udvikling.

Min vægtning af de fremhævede elementer ved valgkampudsendelserne skal ses ud fra, at jeg har gennemset disse udsendelser med viden om, hvorledes fremtidige valgkampsdækninger blev udformet, hvilket har haft betydning for, hvad jeg har bidt mærke i og fremhævet.

6.1 Nyhedsudsendelsernes udvikling i dansk fjernsyn 1964 – 1996

Dette afsnit vil se på den udvikling, som nyhedsmediet har gennemgået fra den første *TV-Avisen* den 15. oktober 1965 og frem til oprettelsen af DR2 i 1996. Fokus vil være på årene omkring TV 2s oprettelse i 1988, da afsnittet skal virke som forståelsesramme for den udvikling, som valgkampsdækningen har gennemgået. Selv om jeg vælger ikke direkte at analysere *TV-Avisens* og *Nyhedernes* dækning, så mener jeg alligevel, at den overordnede udvikling af nyhedsmediet har haft indflydelse på valgkampsdækningen, da disse blev planlagt af nyheds- og aktualitetsafdelingerne. Afsnittet vil bygge på kapitlet *TV-Nyheder* i *Dansk TV's Historie* fra 2006, som er skrevet af Stig Hjarvard. Han har ligeledes skrevet bogen *TV-nyheder i Konkurrence* fra 1999. Afsnittene i *TV-Nyheder i konkurrence*, der omhandler de danske tv-nyheders udvikling frem til midten af 1990'erne og *TV-Nyheder* er næsten enslydende, og jeg vælger derfor hovedsagligt at benytte det nyeste værk fra 2006, da det må tænkes at have medtaget de nyeste overvejelser. Dette afsnit afsluttes med en gennemgang af de normer og regler, der har været for valgudsendelser i TV.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Den første *TV-avis* blev sendt i 1965. Årsagen til, at der gik 14 år fra DRs første tv-udsendelse til de første nyheder på tv, skyldtes, at DR indtil da var underlagt en aftale, som stammede tilbage fra radioens oprettelse i 1926, hvor den trykte presse på grund af den nye konkurrence havde fået lavet en aftale, der gjorde, at Radioen (og dermed også TV), ikke måtte producere nyheder. Radioen sendte *Pressens Radioavis*, hvor den journalistiske del frem til 1939 havde været underlagt *dansk presses telegram udvalg* og i 1939 – 1964 blev den journalistiske del styret af *Telegramudvalget* i samarbejde med radorådet. Det journalistiske arbejde lå altså udenfor DR-regi. Der havde dog i perioden mellem 1951 – 1964 været programmer med journalistisk indhold i fjernsynet, dog ikke deciderede nyhedsudsendelser.

TV-Avisen så i de første år den politiske og økonomiske udvikling som deres kerneområder. Dette betød, at den politiske og økonomiske redaktion (kaldet POLØK) fik en særstatus, og deres indslag var sikret en plads i de daglige udsendelser. Derudover var de første år af *TV-Avisens* levetid ikke præget af decideret kritisk journalistik med det formål at sætte dagsordenen, ej heller var den præget af opsøgende journalistik. I sidste halvdel af 1960'erne og i 1970'erne kom det 'officielle' Danmark (f. eks folketinget og store organisationer som LO) til at sætte dagsordenen i forhold til, hvad der blev sendt og behandlet i *TV-Avisen*. Hans-Jørgen Jensen, der var den første chef på *TV-Avisen* og som senere blev generaldirektør formulerede det således i 1973

Fra *TV-Avisens* start har afdelingens medarbejdere og ledelse set det som en hovedopgave at orientere om den politiske proces – såvel nationalt som internationalt og de økonomiske vilkårs omskifteligheder (...) Det har været en forudsætning at det journalistiske dækkende og relevante måtte gå forud for kravet om billeddækning. [Hjarvard 2006: 110]

I dette citat mener jeg, der lægger to overvejelser i forbindelse med *TV-Avisens* rolle. For det første var dens primære opgave at formidle den politiske og økonomiske proces. For det andet skulle de journalistiske krav og principper gå forud for hensynet til fjernsynsmediet. Hjarvard mener da også, at udgangspunktet for *TV-Avisen* ikke var, hvad der egnede sig til at blive formidlet gennem TV. Det var heller ikke, hvad seeren ønskede eller havde interesse for, der var i centrum. *TV-Avisens* rolle var derimod på pædagogisk vis at oplyse og forklare seeren om politiske og økonomiske spørgsmål. Det var derfor heller ikke *TV-Avisens* medarbejdernes rolle at fortolke virkeligheden, de skulle kun formidle den. [Hjarvard 2006: 105 – 112]

I slutningen af 1970'erne og starten af 1980'erne ændrede *TV-Avisens* journalistiske syn. Fokuset skiftede fra politikere og andre beslutningstagere til såkaldte almindelige mennesker. Denne nye linie blev kaldt for konsekvensjournalistik. Her blev de såkaldte almindelige menneskers/seernes formodede forståelsesramme taget med i overvejelserne, når formidlingen af nyhederne skulle planlægges. Her var ligeledes en øget opmærksomhed på, hvad Tv-mediet kunne bruges til at udtrykke. Som skrevet tidligere var DR allerede først i 1980'erne klar over, at et monopolbrud nærmede sig. Der

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

var dog ikke internt i DR enighed om, hvilken linie *TV-Avisen* skulle anlægge overfor den formodede konkurrence. Lasse Jensen, der var programchef for Tv-aktualitetsafdelingen fra 1982 – 1987, og som også var med til at indføre konsekvensjournalistikken, fremførte i 1983, da der på *TV-Avisen* skulle være en bevidsthed om

at vi ikke bare 'bare' laver journalistik, vi laver *fjernsyn*. [Hjarvard 2006: 122]

Han fremførte samtidig, at *TV-Avisen* ikke kun skulle vise politiske og økonomiske nyheder, men også skulle kunne vise sportsresultater, kriminalhistorier og historier om almindelige mennesker. Jensen fik dog ikke opbakning til denne linie og derfor blev Ole Sippel⁶³ i 1987 udnævnt til programchef for Tv-aktualitetsafdelingen, og han skulle dermed føre *TV-Avisen* ind i konkurrencens tidsalder. Han var ikke tilhænger af Jensens mere folkelige nyheder, den såkaldte konsekvensjournalistik og var fortaler for, hvad Hjarvard kalder en mere klassiske form for tv-journalistik. [Hjarvard 2006: 119 – 122]

Da TV 2 begyndte at sende 1. oktober blev deres nyhedsudsendelse *Nyhederne* generelt godt modtaget i offentligheden. Stig Hjarvard fremfører, at der politisk set havde været store forventninger til dette monopolbrud. DE borgerlige politikere forventede blandt andet, at TV 2s nyheder ville udjævne noget af den særbehandling og dermed mere tv-tid, som de pågældende partier mente, socialdemokratiet havde haft hos DR og *TV-Avisen*. [Hjarvard 2006: 123] Jeg mener, at denne forventning også kan ses i nogle af de borgerlige politikeres udtalelser i forbindelse med folketingsdebatten om oprettelsen af TV 2, hvor DRs dækning blandt andet blev kaldt ensidig. TV 2 skulle derfor med sin nyhedsdækning sikre mere fri debat. Denne holdning til både til DR og TV 2 nyhedsdækning var også med til at underbygge den tese, som Sepstrup opstiller om, at DR blev opfattet som socialdemokratisk, mens TV 2 blev opfattet som borgerlig. Dette mener jeg kan bevirke, at begge stationer kommer til at fremstå utroværdige i deres politiske dækning, hvilket ikke kan være hensigtsmæssigt både i forhold til deres nyhedsopdækning, ej heller i forhold til opfyldelsen af deres public service forpligtelser og kravet om at være uafhængig af blandt andet politiske kræfter. Det skal dog tilføjes, at jeg ikke finder belæg for, at de to stationers reelle dækning forfordeler nogle af de politiske fløje eller partier.

Nyhederne lagde en anden journalistisk linie end *TV-Avisen*. Ulla Terkelsen, der var den første nyhedschef hos TV 2, udtalte det således

Der er nogle begivenheder, der egner sig bedre til at blive registreret som tv-nyheder end andre. Vi valgte at satse på billedrige oplevelseshistorier frem for det der revisor-fjernsyn med en masse tal og tunge emner fra kommuner og amter, som slet ikke er til at forklare i fjernsynet alligevel. [Hjarvard 2006: 124]

Umiddelbart lagde TV 2 altså vægt på, hvilke nyheder, der egnede sig bedst til tv-mediet. Hjarvard beskriver ligeledes deres journalistiske indgangsvinkel således, at TV 2 havde et

⁶³ Ole Sippel havde været udenrigspolitisk journalist siden 1968, og han var programchef for Tv-aktualitetsafdelingen fra 1987 til 1993 [Hjarvard 2006: 144]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

mere lokalt og et mere menneskeligt udgangspunkt. Han mener, at dette valg blev truffet både af lyst, da der var et ønske om at lave anderledes nyheder end DR, men også af nød, da stationen var placeret i Odense og derfor umiddelbart var langt væk fra beslutningstagerne⁶⁴. Jens Gaardbo⁶⁵ opstillede i 1997 fem principper, som var kendetegnede for TV 2

- Væsentlig og Nærhed
- Vi tager udgangspunkt i individet
- Vi laver det omvendte OBS-fjernsyn
- Vi stræber efter den skæve og overraskende vinkel
- Vi er danskernes (og ikke myndighedernes) nyhedsmedie [Hjarvard 2006: 125]

Hjarvard uddyber i sær det omvendte OBS-fjernsyn og nærhedskriteriet. Det omvendte OBS begreb var med til at profilere TV 2 i forhold til DR. TV 2 havde den holdning, at *TV-Avisen var Oplysning til borgeren om samfundet*⁶⁶, *Nyhederne* var derimod *Oplysning til samfundet om borgeren*. Dette betød, at de ville formidle, hvad der skete blandt de "almindelige" danskerne og med ikke kun formidle den politiske offentlighed til borgeren. Nærhedskriteriet fremhæves også, både da det også lå i det omvendte OBS-fjernsyn, men derudover havde *Nyhederne* også en forpligtelse overfor de tilknyttede regioner, som gjorde at TV 2 kom til at fremstå mere nær ved borgeren. Hjarvard mener, at *Nyhederne* havde held med, at fremstå

på en gang folkelig og moderne, både provinsielt og dynamisk. [Hjarvard 2006: 126]

TV-Avisen fremstod derimod i starten af 1990'erne som

for københavnsk og ufolkelig, men også præget af gammeldags normer og et langsommere tempo. [Hjarvard 2006: 126]

6.1.1 Regler og normer for valgudsendinger i radio og TV

Udsendinger i Danmarks Radio i forbindelse med et folketingsvalg byggede i hvert fald frem til monopolbruddet på principperne om ytringsfrihed, alsidighedskravet og et lighedsprincip, der byggede på en landsretsdom fra 1957 og en højesteretsdom fra 1959. Disse drejede sig om, at alle opstillingsberettigede partier – og ikke kun de partier, der sad i folketinget inden valgkampens begyndelse, skulle have mulighed for at deltage på lige vilkår i DRs dækning af denne. [Jensen 1989: 138] og [Siune 1982: 80] Karen Siune skriver i 1982, at dette lighedsprincip, ud over at give alle opstillingsberettigede partier mulighed for at deltage i debatter og lignende skulle sikre, at alle partier fik lige taletid. [Siune 1982: 79] Dette lighedsprincip er opstillet ud fra en opfattelse af, at radio og siden hen fjernsyn var en af de primære kilder til den politiske kommunikation mellem vælgere og de politiske partier, hvorfor også alle måtte have lige adgang til disse medier ud fra en tanke om,

⁶⁴ Der blev dog oprettet en nyhedsredaktion i København og en på Christiansborg. [Hjarvard 2006: 124]

⁶⁵ fra 1988 journalist hos TV 2, og i 1997 – 2002 nyhedschef hos samme.

⁶⁶ Dette OBS begreb må vise tilbage til de rigtige OBS-programmer, der kørte og stadig kører hos DR med netop oplysninger til borgerne om samfundet.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

at dette var mest retfærdigt og gav lige mulighed til alle partier, der indgik i den demokratiske proces. [Siune 1987: 400]

Den reelle dækning af valgkampen og derved politikernes mulighed for at ytre sig i radio og tv, ændrede sig over tid. Den første valgudsending blev sendt i 1926, hvor hvert af de politiske partier fik tildelt tid i radioen til et radioforedrag. I 1947 blev den første politiske debat partierne imellem sendt i radioen, og denne var styret af folketingets formand. I 1957 blev de første valgudsendinger sendt i fjernsynet, disse bestod af 10 minutters valgforedrag fra hvert af de politiske partier og samt to debatter. Her deltog heller ikke journalistiske medarbejdere, mediet blev stillet til rådighed for politikerne, og derudover havde DR ingen indflydelse på indholdet. I 1970'erne blev paneldebatterne mellem partierne emnecentret, disse emner blev udvalgt af journalister fra DR og repræsentanter fra partierne. Derudover stillede DR også en ordstyrer til rådighed, dennes opgave var at sikre, at partierne holdte sig til de forudbestemte emner, og at alle fik lige taletid. [Siune 1982: 75 – 79]

I 1987 beskrev Siune, at de danske valgudsendinger konkret fordelte sig således, at hvert opstillingsberettigede parti fik tildelt hvert sin dag, hvor de kunne sende et præsentationsprogram af 10 – 15 minutters varighed, hvor partierne selv kunne vælge indholdet. Herefter var der debat mellem journalister fra DR og partiets ledere. Rækkefølgen af disse udsendinger blev fordelt således, at det største parti kunne vælge udsendelsesdag først og derefter valgte det andenstørste parti og så videre⁶⁷. En af de sidste dage inden valget, afholdte DR en afslutningsdebat, hvor alle de opstillingsberettigede partier kunne deltage. Her fik alle tildelt lige taletid. [Siune 1987: 400 – 401]

DR var altså i deres valgdækning i hvert fald frem til slutningen af 1980erne styret af nogle normer og regler, der var blevet opstillet gennem årene. Disse bygger på, at alle de politiske partier skulle have lige adgang til medierne, da dette ville sikre den demokratiske debat.

Det tyder ikke umiddelbart til, at der er opstillet nogle lignede normer for TV 2s dækning af valgkampe. I en artikel i *Politiken* fra 24. april 1988 er citeret et interview med administrerende direktør for TV 2 Jørgen Schleimann. Her udtrykker han TV 2s umiddelbare holdning til valgkampsdækning således

TV 2 vil under ingen omstændigheder bruge DRs matematiske model. Det er latterligt at tro, at en nøje afmålt tid til hvert parti er udtryk for en højere retfærdighed. På TV 2 får regeringspartierne mere sendetid end

⁶⁷ Samme system havde været gældende i radioen, hvor partierne også havde sendt præsentationsprogrammer, samt efterfølgende debatter, men for at gøre systemet mere retfærdigt, blev systemet ændret således, at det mindste parti i radioen fik lov til at vælge udsendelsesdag først i radioen. [Siune 1987: 401]

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

oppositionen. Der må være et sammenspil mellem politisk magt og vores dækning, og partilederdebatteerne i DR er en ørkenvandring. [Kjær: 1988]

Dette tyder altså på, at TV 2 ikke selv mener, at de vil være underlagt de samme normer som DR i forhold til deres dækning af fremtidige folketingsvalg. Dette skal dog ses i sammenhæng med, at Schleimann fremstillede dette millimeterdemokrati som DRs eget valg og ikke som en norm opstillet af samfundet., hvilket jeg mener, at DRs måde at dække valgkampen langt hen ad vejen skal ses som. Som en sidebemærkning stiller jeg mig ligeledes tvivlende overfor, hvorvidt en generaldirektør for DR ville være sluppet godt fra at fremføre en holdning om, at nogle partier (regeringspartierne) skulle forfordes frem for andre.

6.1.2 Opsamling

Jeg mener der er en klar sammenhæng mellem TV-Avisens udvikling og valgkampsdækningens udvikling. I takt med, at TV-Avisens journalistiske linie blev klarere fra 1970erne og 1980erne fik DR også mere journalistisk indflydelse på valgkampsdækningen. Der var op langt op i 1970erne partipolitisk indblanding i indholdet i debatterne, og DR stillede også ifølge Siune i 1987 mediet til rådighed for partiernes egne præsentationsprogrammer, noget der går helt tilbage til radioens barndom i 1926. DRs valgkampsdækning var altså i høj grad styret af nogle forventninger om, hvorledes denne blev grebet an samtidig med, at alle partier skulle have lige taletid – en forventning jeg mener i høj grad også skal ses i forbindelse med den politiske debat, der fra den første radiolov havde været af alsidighedsbegrebet og som kulminerede med Erhard Jakobsens ønske i 1970erne om at få indført et fairnessbegreb i stedet.

Umiddelbart er der intet, der tyder på, at TV 2 skulle opfylde de samme regler og leve op til samme normer som DR. Denne forskel mener jeg både skal ses ud fra, at TV 2 blev oprettet som en ny station i 1988 og derfor ikke havde været gennem samme historiske udvikling som DR, men også skal ses ud fra den formodning i offentligheden og hos politikerne om, at TV 2 ikke i samme grad skulle leve op til public service forpligtelserne som DR og derfor må formodes at have fået friere tøjler i forhold til valgkampsdækningen.

6.2 Valgkamp 1987

I 1987 bestod valgkampsdækningen op til folketingsvalget den 8. september af præsentationsprogrammer fra de enkelte partier efterfulgt af et spørgeprogram mellem politikere fra disse partier og journalister fra DR, samt en afslutningsdebat med en repræsentant fra de 16 opstillingsberettigede partier. Ligeledes var der den 8. september en speciel valgaftens dækning.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

De tre præsentationsprogrammer, jeg har valgt at se på, stammer fra Socialdemokratiet, Venstre og det Konservative folkeparti. Disse blev sendt henholdsvis 5. september, 3. september og 4. september⁶⁸. Præsentationsprogrammerne har de enkelte partier selv valgt indholdet i. Dette kommer klart til udtryk i forskelligheden i programmerne. Socialdemokratiets program var bygget op om en arbejderkultur, de havde ladet en ung kvinde cykle rundt i et typisk arbejderkvarter, mens Anne Linnets sang *Barndommens Gade*. Denne unge kvinde fortalte så hvorledes hun opfattede verden og hvad hun ønskede af verden. Derimod havde både Venstre og De konservative ladet deres respektive formænd henholdsvis udenrigsminister Uffe Ellemann Jensen og statsminister Poul Schlüter og være den gennemgående figur. De fortalte begge om deres egne partiers fortræffeligheder og regeringens fremgang de sidste 5 år.

Disse præsentationsprogrammer blev umiddelbart efterfulgt samme aften af et spørgeprogram, hvor det enkelte parti mødte frem med tre politikere⁶⁹, og DR stillede med en ordstyrer og to spørgere. Selve spørgerunden havde samme opbygning for alle de tre programmer, idet ordstyreren bød velkommen, hvorefter de to journalister fra DR kunne udspørge politikerne i 27 minutter, hvorefter partiet (alle tre partier havde valgt partiernes respektive formænd) kunne holde tale i tre minutter, hvor de selv kunne bestemme indhold. Ordstyrerens rolle (under Venstres spørgerunde blev denne rolle varetaget af Steen Bostrup, mens Poul Jørgensen havde rollen under de konservatives og Socialdemokratiets spørgerunde) var at præsentere journalisterne og politikerne, derudover var opgaven at holde styr på tiden, således de 27 minutters debat ikke blev overskredet. Journalisternes rolle (hos de konservative udspurgte Karen Jespersen og Mogens Rubinstein, Poul Smidt og Bent Stuckert udspurgte socialdemokratiet samt Venstre) var at stille spørgsmål til politikerne, når spørgsmålet var stillet fik politikerne lov til at tale ud. Hverken ordstyreren eller journalisterne brød ind. Dette gav nogle lange svar – blandt andet brugte Poul Schlüter over to minutter på et enkelt svar. Efter hvert program, kom et skilt frem på skærbilledet med kontaktinformationer til partier.

Afslutningsdebatten blev afholdt den 6. september, altså to aftner før selve valgaftenen. Her var hvert af de 16 opstillingsberettigede partier præsenteret med en repræsentant. Selve debatten var programsat til at vare fire timer og ti minutter og blev ligeledes sendt direkte i radioen⁷⁰. Ole Thisted var ordstyrer for DR. Han startede udsendelsen med at oplyse om vilkårene for denne, debatten startede med en runde, hvor hver

⁶⁸ Ud fra de normer og regler, der er opstillet om valgprogrammer, så har det største parti selv valgt hvilken dag, de ønskede at udsende deres præsentationsprogram samt den efterfølgende spørgerunde.

⁶⁹ Socialdemokratiet valgte at møde frem med Anker Jørgensen, Ritt Bjerregaard og Svend Auken, fra de konservative var det Poul Schlüter, Connie Hedegaard og Palle Simonsen og Venstre mødte op med Elsebeth Kock-Petersen, Ivar Hansen og Uffe Ellemann Jensen.

⁷⁰ Jeg har ikke de sidste ti minutter af debatten, da disse ikke er blevet optaget. Jeg mener dog, at de fire timer, der er på videobåndet giver et godt indtryk af debattens form og art.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

partirepræsentant kunne komme med et oplæg på tre minutters varighed. Herefter ville debatten mellem partierne starte, hvor hver deltager havde 15 minutters taletid, som blev styret elektronisk. Dette millimeterdemokrati, som Thisted selv kalder det i udsendelsen, begrundes af ham med, at valgforskere har udtalt, at denne type af udsendelser var med til at flytte stemmer. Derfor fandt DR dette system mest retfærdigt. Talerækken blev også styret elektronisk, således at politikerens skulle trykke på en knap, når personen ønskede ordet, og så måtte personen vente til det blev dens tur i talerækken.

De første 48 minutter af udsendelsen blev brugt til deltagernes oplæg, her var der trukket lod om rækkefølgen på talere. Herefter startede den såkaldte debat. Ordstyrerens rolle under debatten var at holde styr på, hvor lang tid den enkelte politiker havde tilbage af sin taletid. Derudover var hans opgave at give ordet til den næste på listen over de politikere, der ønskede ordet. Ordstyreren Ole Thisted afbrød ikke på noget tidspunkt den politiker, der havde ordet, hvilket vil sige, at når den enkelte politiker havde fået ordet, kunne han/hun tale så længe, den pågældende ønskede det – dog indenfor de 15 minutters samlede taletid, politikerens blev tildelt fra begyndelsen. Dette system havde blandt andet den konsekvens, at socialdemokraten Anker Jørgensen efter to timer og 58 minutter ikke havde mere taletid, hvilket betød, at han den sidste time og 12 minutter af afslutningsdebatten ikke kunne deltage, men måtte sidde og lytte til de andre. Efter tre og en halv time begyndte de andre politikere at falde for taletidsgrænsen en efter en.

Umiddelbart virker de enkelte indlæg under debatten lange, hvilket får den konsekvens, at debatten ikke kom til at virke som en debat, hvor deltagerne diskuterede med hinanden, men langt hen ad vejen, virkede disse indlæg som løsrevne kommentarer. Systemet med den elektroniske talerække havde også den konsekvens, at der kunne gå lang tid fra, at en politiker udtalte sig om et emne (og måske stillede et spørgsmål til en konkret politiker), før der blev svaret på disse udtalelser. Ole Thisted åbnede dog op fra muligheden for ved et konkret emne at tilsidesætte talerækken for enkelte korte kommentarer. Dette afprøvedes efter en time og to minutters debat, hvor Anker Jørgensen bragte et miljøspørgsmål op, og Uffe Ellemann fik lov til at svare udenfor talerækken, herefter svarede Anker Jørgensen tilbage. Derefter ønskede flere andre politikere at komme med en kort bemærkning, og Ole Thisted valgte derfor at tage en runde, hvor samtlige af politikerne fik lov til efter tur at komme med deres korte bemærkninger. Dette fortsætter frem til en time og 36 minutter. De korte bemærkninger blev ikke brugt derefter, og talerækken fortsattes.

Selve valgaften den 8. september startede valgudsendelsen kl. 21.00, som altså startede en time efter, at valgstederne rundt om i landet var lukket. DR sendte direkte fra Christiansborg. Allerede kl. 21 vistes den første prognose for valgets udfald. Værten henlede i forbindelse med visningen af denne prognose opmærksomheden på den nye

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

smarte grafik, som han kaldte den⁷¹. Når de enkelte kredse og valgsteder var blevet optalt vistes disse i grafisk form, mens resultatet samtidigt blev læst op. Indimellem blev der stillet om til forskellige journalister, der besøgte de forskellige partiers værelser rundt om på Christiansborg. I denne forbindelse virker det påfaldende med nutidens øjne, at de forskellige journalister ikke nævnes med navn – hverken i tale eller med grafik. Både små og store partier besøgte løbende, men med mest fokus på de konservative og socialdemokratiet, som de to store partier. Udover prognoser samt kredsresultater vistes der også forskellig grafik med forskelligt statistisk indhold for eksempel, hvilken aldersgruppe, der havde stemt på for eksempel SF og hvordan erhvervsfordelingen var hos de konservatives medlemmer. Dette kommenteres kort af Drude Dahlerup, der er indkaldt som ekspert i sin egenskab som cand. scient. polit. Valgets udvikling blev beskrevet løbende i løbet af aftenen. Efter at have sendt i 33 minutter vises et indslag om forløbet fra, at en stemme blev optalt til den fremkom på tv-skærmen. Dette indslag startede i Langå. Efter at alle valgkredse var talt op, mødtes partilederne til *partilederrunden*. Denne varede cirka en halv time. De to journalister udspurgte de enkelte ledere om valget, samt på hvilket grundlag, der kunne dannes flertal og regering. Under denne debat havde de to journalister en fremtrædende rolle, idet politikerne kun talte, når de blev udspurgt. Den enkelte politiker fik umiddelbart heller ikke lov til at svare på direkte eller indirekte henvisninger fra de andre politikere, medmindre den pågældende journalist gav dem lov til at svare. Efter denne partilederrunde og en kort afslutning fra DRs placering på Christiansborg vist de kredsresultater, som ikke var blevet vist i løbet af de regulære udsendelser, således at alle kredsresultater i løbet af aftenen var blevet vist.

6.2.1 Opsamling

Opbygningen af DRs valgkampsdækning i 1987 fulgte fuldstændigt den model, som Karen Siune opstillede samme år. Det er også tydeligt i alle udsendelserne, at DR ønsker at leve op til lighedsprincippet, samt gøre opmærksom på, at de gav alle partierne lige muligheder. Der var ligeledes en klar skelnen mellem DR som institution, de journalistiske spørgsmål og de politiske partier. Dette mener jeg kom til udtryk i afslutningsdebatten, hvor ordstyreren på ingen måde blandede sig i debattens forløb. Men mest tydeligt var det nok i spørgerunderne, hvor ordstyrerens rolle var klart defineret, han blandede sig på ingen måde i den politiske eller journalistiske debat.

6. 3 Valgkamp 1994

Selvom situationen var ændret i 1994, hvor der var to landsdækkende stationer, der dækkede valgkampen, så var valgprogrammerne af den samme art som i 1987. Det drejede sig om præsentations- og spørgeprogrammer til de enkelte partier samt debatprogrammer med deltagelse af de opstillingsberettigede partier. Dog har indholdet i

⁷¹ Samme henvisning bringes flere gange samme aften.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

de enkelte programmer ændret sig. Derudover havde både DR og TV 2 dækning af selve valgaften den 21. september.

DRs præsentationsprogrammer og de efterfølgende spørgerunder sendtes også i 1994. Formen for disse var dog blevet ændret. Partierne⁷² havde stadig selv mulighed for at vælge indholdet i præsentationsprogrammerne, dog måtte de kun være fem minutter lange. Efter hvert præsentationsprogram deltog hvert parti i et spørgeprogram (dette havde fået titlen *Svar nu*). Her vil jeg koncentrere mig om programmet med socialdemokratiet. Jeg havde ansøgt Statsbiblioteket om programmerne fra de Konservative og Venstre også, disse var dog ikke bevaret. Alt tyder dog også på, at strukturen var de samme i alle disse udsendelser. I socialdemokratiets *Svar Nu* program deltog en ordstyrer fra DR, Bent Stuckert, tre politikere fra socialdemokratiet, Poul Nyrup Rasmussen, Jytte Andersen og Frank Jensen, og to journalister fra DR, Morten Løkkegaard og Anja Westphall. Derudover deltog også et inviteret publikum, der i udsendelsen blev beskrevet som politisk interesserede. Debatten bestod af spørgsmål fra publikum samt spørgsmål fra de to journalister. Disse spørgsmål var inddelt i blokke, således at de første 4 minutter stillede publikum spørgsmål, og politikerne svarede, herefter 12 minutter, hvor journalisterne stillede spørgsmålene til politikerne så var det igen publikum i 10 minutter, og så journalisterne i 10 minutter, og publikum sluttede med 6 minutters spørgsmål og svar fra politikere. Ved denne opdeling mener jeg, der blev lavet et skarpt skel mellem publikums og DRs spørgsmål. Dette skel bevirkede, at DR ikke fik direkte ansvar for spørgsmålenes karakter fra publikum. Ud over, at publikum i studiet gav muligheden for anderledes og direkte spørgsmål fra folket mener jeg også, at debatten kom til at virke mere levende, da der var direkte respons (ved grin og så videre) på arten af spørgsmål fra journalister og publikum og svar fra politikerne. Ordstyrerens rolle var ud over sørge for, at tiden overholdes også at styre, hvornår og hvem i publikum, der spørger, og hvornår journalister havde taletid. Efter disse spørgsmål og svar, der varede 43 minutter, havde Poul Nyrup Rasmussen mulighed for at holde en tale på 2 minutter med valgfrit indhold. Programmet afsluttedes med et skærmbillede med Socialdemokratiets telefonnummer og en opfordring til at ringe.

TV 2s spørgeprogram til partiet hed *Her og Nu*, der også var et interviewprogram programsat udenfor valgperioden. Under valgkampen var gæsterne dog lederne fra de opstillingsberettigede partier. Her vil jeg også se på programmet med socialdemokratiet. Dette program havde en varighed på 17 minutter. Claus Hagen Pedersen var vært på programmet og Poul Nyrup Rasmussen deltog fra socialdemokratiet. Det var under udsendelsen muligt at ringe ind med spørgsmål. Claus Hagen Pedersen sagde om

⁷² Her vælges igen præsentationsprogrammerne fra Konservative, Venstre og Socialdemokratiet. Indholdet i de enkelte partiers præsentationsvideoer har ændret sig over tid. Dette er dog ikke dette speciales fokus, og dette vil derfor ikke blive berørt.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

udvælgelsesprocessen, at *så tager vi (TV 2) dem der er mest interessante*. Hermed mener jeg, at TV 2 blev aktiv i forhold til udvælgelsen af disse spørgsmål, ligesom de havde mulighed for at udvælge de spørgsmål, de syntes var mest interessante. Efter 5 minutters udsendelse med spørgsmål fra værten og svar fra gæsten kom det første telefonopkald igennem. Når spørgsmålet var blevet stillet, lukkedes telefonen ned, og Poul Nyrup Rasmussen svarede. Dette betød, at spørgeren ikke havde mulighed for at stille opfølgende spørgsmål. Når telefonen var igennem til studiet drejede begge personer deres stole således, at de sad med front til kamera, og når spørgsmålet så var stillet drejedes stolene tilbage, således at de sad med front mod hinanden igen. Under udsendelsen kom tre seere igennem.

I forhold til debatprogrammerne, hvor mere end et parti deltog, havde både DR og TV 2 en afslutningsdebat med deltagelse af alle de opstillingsberettigede partier, disse to udsendelser sendtes med en dags mellemrum. DR sendte sit program to aftner før valget den 19. september 1994, og TV 2 sendte sit aftenen før valget den 20. september 1994. Derudover havde TV 2 debatprogrammet *Højlunds forsamlingshus*, der også sendte uden for valgkampen, men havde under valgkampen politikere og direkte politiske emner og valgkampen som emne.

Højlunds forsamlingshus sendtes den 18. september 1994 kl. 22.20 – 23.25. Der havde siden valgkampens start den 29/8 været tre *Højlunds forsamlingshus* udsendelser med skiftende politiske deltagere⁷³. Den 18. september var Marianne Jelved fra det Radikale venstre, Jan Sjursen fra Kristeligt folkeparti og Uffe Ellemann fra Venstre deltagere. Niels Højlund, som var værten, havde rollen som ordstyrer. Han stillede åbningsspørgsmålet, først til det publikum, der var til stede og derefter til politikerne. Denne rolle fastholdte han under hele debatten, da han både stillede spørgsmål til publikum og til politikerne. Derudover havde publikum også mulighed for direkte at stille spørgsmål til politikerne. Udover spørgsmål fra publikum og fra værten, så havde politikerne også mulighed for at stille spørgsmål til hinanden indbyrdes. Højlund brugte sin værtsrolle til at afbryde politikerne, når han mente, de havde snakket længe nok, eller han ønskede at bringe et nyt emne eller spørgsmål ind i debatten. Dette betød, at denne debat umiddelbart kom til at fremstå levende, samt at mange forskellige emner blev diskuteret.

DRs *Afslutningsdebatten* blev sendt den 19. september 1994 fra kl. 20.00 til kl. 23.00 – dog med afbrydelse af *TV-Avisen* kl. 21.00 – 21.30. Debatten foregik i et studie og blev samsendt med radioen. Bent Stuckert, der var ordstyrer, begyndte udsendelsen med at opstille betingelserne for debatten. Han fortalte, at debatten ville begynde med et oplæg fra alle politikere på et minut, hvorefter den reelle debat ville begynde. Han understregede

⁷³ De to andre udsendelser blev sendt henholdsvis den 6. september kl. 20.15 – 21.25 og den 13. september også kl. 20.15 – 21.25.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

ligeledes, at ordningen med et fast antal minutters taletid (det såkaldte millimeterdemokrati, som han kaldte det) var lagt væk. Denne beslutning begrundedes med, at debatten således ville blive mere livlig og mere sammenhængende. Han fortalte ligeledes, at debatten tre gange ville blive afbrudt af uddybende spørgsmål fra to journalister. Talerækken ville blive styret ved håndsoprækning, dette blev begrundet med, at det skulle være emnerne og ikke talerækken, der skulle styre debatten. Alle de opstillingsberettigede partier deltog. 18 minutter inde i udsendelsen og efter runden med 1 minuts oplæg, begyndte debatten. Det første spørgsmål fra journalisterne kom efter 45 minutter og varede i et kvarter. Det andet spørgsmål kom efter 1 time og 40 minutter og varer 7 minutter og det sidste spørgsmål kom efter 2 timer og 11 minutter. Disse blokke med spørgsmål fra journalisterne udformede sig til en diskussion mellem journalisterne og politikerne. Efter den sidste blok med spørgsmål fra journalisterne, blev debatten afsluttet med afsluttende bemærkninger fra politikerne, denne runde blev styret af journalisterne.

TV 2s afsluttende debat *Det sidste ord* blev sendt den 20. september fra kl. 20.00 – 22.00, hvilket var aftenen før valgdagen. Debatten blev afholdt på Nationalmuseet. Jens Gaardbo var vært denne aften. Han begyndte udsendelsen med et oplæg, hvor han opstillede mulige regeringsdannelser. Han stillede efterfølgende spørgsmålet om mulige regeringsdannelser videre til Det Radikale Venstres Marianne Jelved. Jens Gaardbo stillede efter hendes svar lignende spørgsmål til resten af debattens politikere. Herefter var der en kort runde med kommentarer. Jens Gaardbo havde rollen som ordstyrer og talerækken blev styret ved håndsoprækning. Gaardbo styrede emnerne, som han enten valgte eller tog op fra en af politikernes indlæg. Han brugte også muligheden for at suspendere talerækken, således en eller flere politikere havde mulighed for at knytte en kommentar til et givent emne. Når han syntes et svar havde varet længe nok, afbrød han den pågældende politiker ved hjælp af en klokke. Det virker umiddelbart til, at denne fremgangsmåde var blevet aftalt på forhånd, da denne fremgangsmåde blev fulgt uden spørgsmål fra politikerne til denne fremgangsmåde.⁷⁴

DRs *Valgaften* begyndte den 21. september kl. 19.55 og fortsatte til klokken 00.00, eller rettere til valgresultatet var kommet, og partilederrunden var forbi. DR havde indrettet et valgstudie på Christiansborg. Her styrede to værter aftenen, den ene informerede om de forskellige indslag, mens den anden, Hans Bischoff, gennemgik valgresultaterne og anden grafik, som de kom ind. De foreløbige valgresultater blev fra begyndelsen delt op i venstre- og højrefløj. Ud over grafikken og valgresultaterne, så stilledes der indimellem om til forskellige journalister, der besøgte de forskellige partiers tilholdssteder rundt om på Christiansborg. Herudover var der indslag med journalister rundt om i byen, blandt andet fra valgstedet på Københavns rådhus, samt fra en bar, også i København, her spurgtes

⁷⁴ Uffe Ellemann-Jensen fra Venstre brokkede sig dog tre gange over talerækken, da han mente, at han var blevet snydt i forhold til talerækken.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

almindelige borgere om, hvem de troede, der ville vinde valget. Derudover blev der løbende under udsendelsen stillet om til en større arbejdsplads i Herning, hvor DR havde lavet et mindre studie. Her blev de lokale medborgere og lokale politikere interviewet. De forskellige journalister nævntes ved navn. Udover disse indslag, så havde DR også oprettet et lille hjørne, hvor en journalist talte med forskellige politikere om valget, der var ligeledes udtalelser fra en valgforsker, samt fra en gruppe ældre politikere, der kommenterede på det foreløbige valgresultat og de mulige regeringsdannelser. Aftenen afsluttes med en partilederdebat, der sendtes i samarbejde med TV 2.

TV 2s valgaften begyndte kl. 20.00 og var programsat til at afslutte 00.00. Line Baun Danielsen og Kaare R. Schou styrede valgaftenen fra et studie i Odense, hvor TV 2 også har og havde hovedsæde. Line Baun Danielsen bød velkommen og fortalte, at TV 2s valgaften blev transmitteret via satellit til danskere i udlandet, blandt andet til de danske soldater i Kosovo. Ud over de to værter i Odense havde TV 2 også en del værter på Christiansborg, der blandt andet besøgte de forskellige partiværelser og interviewede politikerne. Kaare R. Schous rolle i løbet af aftenen var at kommentere på de forskellige udtalelser samt resultater. Ud over indslag fra Christiansborg, så var der også indslag fra andre steder. Blandt andet blev der flere gange stillet om til hovedbanegården, hvor forskellige politikere blev interviewet. Ligeledes var der et indslag med en valgforsker. Herudover blev der i løbet af den første time sendt to indslag, der var fremstillet på forhånd. Den ene indslag handlede om, at bombefunde tidligere på dagen havde gennemført Christiansborg. Den anden var et lokalt indslag fra en af Kristeligt folkepartis højborgere i Vestjylland. Løbende i løbet af aftenen blev de foreløbige valgresultater læst op og vist på grafik fra studiet i Odense. Her opstilledes partierne også i to blokke. Tonen mellem de to værter i Odense var let og hyggelig, de talte blandt andet om, at det har været muligt at vædde om, hvem den næste statsminister ville blive. TV 2s udsendelse sluttes også af med *partilederdebatten* på Christiansborg.

6.3.1 Opsamling

Der er tydeligt både nogle ligheder og forskelle i DRs og TV 2s måde at gribe valgkampen i 1994 an på. Programtyperne var overordnet de samme, og programmet på selve valgaften mindede også meget om hinanden. Der var dog en forskel i tonen i programmerne, som er svær at forklare, men ved sammenligning af de programmets virker tonen i TV 2s udsendelser umiddelbart mere folkelig og let, mens DRs virker mere seriøs og højtidelig. Der er ligeledes en klar forskel i forholdet mellem TV 2s og DRs værter den journalistiske indblanding og de politiske partier. DR lavede klart afstand mellem de tre, mens TV 2 og deres journalistiske medarbejdere direkte blandede sig i debatten.

6.4 Sammenligning og vurdering af valgkampsudsendelserne

En sammenligning af valgkampsdækningen i 1987 og valgkampsdækningen i 1994 viser nogle klare forskelle. Den første forskel er, at der med to kanaler i 1994 timeantalsmæssigt er mere valgkampsdækning, hvilket jo er givet, når DR lægger op til den samme type valgkampsdækningen og den nye kanal TV 2 også ønsker at dække denne. Dette betød altså i 1994 i forhold til i 1987, at selve valgaftenen blev dækket på begge kanaler, at der var kommet to programmer, hvor partierne kunne præsentere sig selv, to afslutningsdebatter, og derudover havde TV 2 indført en debat mere i form af *Højlands Forsamlingshus*. Dette giver jo en klar forskel i forhold til 1987, men jeg mener den største forskel skal findes på den indholdsmæssige side.

Hvis DRs dækning i de to år sammenlignes uden at inkludere TV 2 er der både ligheder og forskelle på dækningen i 1987 og 1994. Selvom DR ifølge dem selv havde fjernet millimeterdemokratiet ved at lade politikerne i debatten have fri taletid, så mener jeg at tilknytningen til lighedsprincippet stadig er tydeligt, da der blev lagt stor vægt på, at alle de opstillingsberettigede – både i afslutningsdebatterne og i forhold til præsentationsprogrammerne og de efterfølgende spørgerunder, havde de samme muligheder for at bruge mediet, og at alle skulle følge samme mønster.

Umiddelbart havde DR også både i 1987 og i 1994 et behov for at opstille og forklare vilkårene for deres afslutningsdebat. Dette mener jeg også skal ses ud fra de normer og regler, som DR gennem tiden er blevet pålagt. Derfor havde DR et behov for at opstille de regler, som der var for debatterne, således at de ikke kunne klandres for at forfordele nogle frem for andre. Derved fremstod de også seriøse i deres valgkampsdækning. Politikerne blev heller ikke afbrudt, hverken i spørgerunderne eller i afslutningsdebatterne i 1994 eller i 1987. Dette mener jeg til dels kan skyldes DRs historiske udvikling, hvor de gennem tiden er blevet kaldt for ensidige, blevet beskyldt for at forfordele socialdemokratiet, samt diskussionerne i radiatorådet om stationens politiske tilholdssted. Dette må på den ene eller anden måde have sat sig spor i institutionen, hvilket kan have ført til en ekstra forsigtighed i forhold til at afbryde den politiske diskussion og dermed udsætte sig for kritik.

Umiddelbart lagde DR dog i 1994 mere vægt på debat end tidligere, hvilket både ses i den ændrede form på afslutningsdebatten, samt i forhold til præsentationsprogrammerne og spørgerunden, hvor spørgerunden var blevet længere, mens præsentationsprogrammerne blev kortere. Denne udvikling kan ses som et forsøg på at ændre DRs journalistiske profil, således de ikke kun formidlede nyheder/den politiske holdning, men også fortolkede udformningen af denne.

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Den almindelige borger bringes i 1994 også ind som spørger. Dette kan tyde på, at principperne fra konsekvenspolitikken om at tage afsæt i seeren kan være vendt tilbage i nyhedsdækningen. Om dette skyldes TV 2 og deres journalistiske linie eller ville være sket under alle omstændigheder er dog ikke ud fra denne undersøgelse til at afgøre. DR lagde dog stadig en form for afstand mellem seeren og DR, da disse publikumsspørgsmål kom i blokke og dermed blev adskilt fra journalistens spørgsmål. Der blev dermed ikke en flydende debat mellem journalisterne, vælgerne og politikerne. Dette valg om afstand kan ligeledes have rødder i DRs historiske udvikling, men kan samtidig også skyldes et ønske fra DRs side om at adskille disse to grupper, således at der ikke var tvivl hos seeren om, hvorvidt der var tale om spørgsmål fra publikum (den almindelige borger), eller hvorvidt der var tale om spørgsmål fra journalisten (den professionelle). Ved denne adskillelse kan DR have haft en fornemmelse af, at graden af professionalisme og seriøsitet ikke blev forringet.

En sammenligning mellem DRs og TV 2s valgkampsdækning viser dog også nogle klare forskelle og ligheder mellem de to kanaler. De to kanaler dækning af valgaftenen minder meget om hinanden. Selvom TV 2 var i et studie i Odense og DR befandt sig på Christiansborg havde de begge journalister rundt om på Christiansborg til at tale med politikerne, de havde journalister rundt om i landet til at tale med "almindelige" vælgere, og de havde og hos begge stationer var studiet opgave at fremlægge lands- og kredsresultater og samtidig holde styr på aftenen. Tempoet var dog blevet hævet i forhold til 1987, men formen var stadig den samme. Dog kan det påstås, at tonen hos TV 2 var lettere og mindre alvorlig.

Der var ligeledes en klar forskel i måden, hvorpå de to stationer greb deres debatprogrammer an på. Som skrevet tidligere blev vilkårene for disse tydeligt opstillet hos DR, hvor der også var en ordstyrer med det formål at sørge for, at tiden blev overholdt og alle blev hørt. Hos TV 2 styrede den journalistiske spørger/ordstyrer suverænt udvælgelsen af emner og tiden, og her var der heller ikke et behov for at opstille principperne for debatten for seeren. Dette kan skyldes det omvendte OBS-princip, hvor TV 2 som seernes repræsentant ikke følte det nødvendigt at opstille nogle vilkår for debatten, da de ikke havde et ansvar overfor politikerne, men overfor seeren og der blev dermed journalistens opgave at få så meget debat – og dermed svar og oplysning som muligt ud af politikerne. Dette skyldes selvfølgelig også, at TV 2 ikke på samme måde havde skullet leve op til lighedsprincippet, og jeg mener derved, at de var friere stillet i deres planlægning i DR.

TV 2 havde heller ikke på samme måde som DR et behov for at lægge afstand mellem journalistikken og stationen selv. Dette ses blandt andet ved, at Jens Gaardbo både var ordstyrer og stillede spørgsmålene, og han afbrød politikerne, når de havde talt længe nok. DR havde derimod en stor grad af adskillelse mellem journalistikken og DR som institution. Årsagen til denne forskel mellem de to stationer mener jeg i høj grad skal

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

findes i deres forskellige forhistorie, hvor TV 2 som ny station ikke havde været igennem samme politiske proces som DR. Dertil kommer også den forskel, der var mellem deres syn på myndighederne og seerne. DR havde historisk set, set det som deres pligt – både i forhold til nyhedsformidlingen, men også i forhold til den generelle programpolitik at oplyse borgeren om samfundet. I forhold til nyhedsformidlingen kom dette til udtryk i, at stationen blev talerør for de officielle myndigheder. TV 2 havde et andet udgangspunkt, som godt nok blev nedskrevet i 1997, men som jeg mener, allerede var i brug i 1994. De ville være borgerens talerør og ikke det officielle Danmarks. Dette må derfor også have haft betydning på den måde, de anskuede politikerne, og hvad de kunne tillade overfor disse.

Både hos DR og TV 2 havde seerne indflydelse på og mulighed for at indgå i dialog med politikerne. Dog med den forskel, at DR lagde afstand mellem publikums spørgsmål og journalisternes spørgsmål. Dette er dog en klar forskel i forhold til nyhedsdækningen fra 1987. Det forekommer, at årsagen til denne inddragen af seerne skal findes i konsekvensjournalistikken og nærhedsprincippet, som jeg anser som to sider af samme sag. Her ses dog også den forskel mellem de to kanaler, at DR lagde afstand til seeren, mens TV 2 med baggrund i de ovenstående om at være borgerens talerør, lod journalisten og seeren smelte sammen.

I forhold til TV 2s regionale forpligtelse har denne ikke smittet af på selve valgkampsdækningen. At TV 2 på valgaftenen havde indslag fra forskellige dele af landet, samt viste kredsresultater, hvilket DR for så vidt også gjorde, mener jeg ikke, viste TV 2s regionale tilknytning. De regionale valgkampe har dog sikkert spillet en rolle på de regionale stationer, samt måske i *Nyhedernes* udsendelser, men i forhold til den lovmæssige tekst om at producere regionale indslag med nationalt indhold, har dette ikke smittet af på selve den nationale valgdækning.

Jeg mener, at mange af de indholdsmæssige forskelle mellem de to stationer kan føres tilbage til både borgernes og den politiske forventning om, at DR skulle være mere public service end TV 2. Dette lagde nogle begrænsninger for DRs udfoldelsesmuligheder i forhold til de muligheder TV 2 havde, idet TV 2 i langt højere grad i forhold til nyhedsformidlingen kunne afprøve nye ting, mens DR hele tiden skulle være mere opmærksomme på, at kravet om alsidighed (og herunder også kravet om lighed) blev opfyldt. DR skulle ligeledes finde en balance således, at de fremstod som seriøse i deres dækning – og gerne i en højere grad end TV 2, da dette, set med DRs øjne, ligeledes ville være med til at sikre legitimitetsgrundlaget for stationen, og dens licensfinansiering. Dertil skal også lægges det forhold, at TV 2 mere eller mindre startede på bar bund i 1988, mens DR skulle udvikle sit nyhedsbegreb som oprindeligt havde rod i den trykte presse.

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Det er altså tydeligt, at der er sket en udvikling i valgkampsdækningen fra 1987 frem til 1994. Om den udelukkende skyldes TV 2 kan ikke afgøres. Jeg mener dog også, at det i langt højere grad er interessant, hvorvidt denne konkurrencesituation har skabt en friere og bedre debat, som jo blev fremført som en af årsagerne til TV 2s oprettelse. Tidsmæssigt set er der kommet mere debat, men dette er ikke, som jeg ser det, ensbetydende med en bedre debat. Med TV 2 blev tonen en anden både i forhold til politikerne og til seeren, ligeledes virkede debatten ikke så stiv på hverken DR eller TV 2 i 1994, hvilket kan fremhæves som positivt. Dog kan det fremføres, at fremkomsten af TV 2 ikke medførte store ændringer i hvilke programmer, der skulle dække valgkampen, da fokus stadig var på præsentation af partierne og debat politikerne imellem. Derudover var det også de samme politikere, der i 1994 gik igen på begge kanaler. Fremkomsten af to kanaler gav altså ikke flere politikere mulighed for at deltage i debatterne.

7. Konklusion

Formålet med dette speciale har været at give en vurdering af sammenhængen mellem Danmarks Radios og TV 2s udvikling samt udviklingen i og forståelsen af den danske public service forskning. Dette skulle belyses ud fra tre forskellige spørgsmål, nemlig

- Hvorledes udviklede henholdsvis Danmarks Radios og TV 2s forståelse og praktiske udførelse af *public service broadcasting* i perioden 1980 - 1985?
- Hvilke tendenser gjorde sig gældende i den danske *public service broadcasting* forskning i tiden efter det danske monopolbrud i 1988?
- Hvordan kommer Danmarks Radio og TV 2s udvikling til udtryk i de to kanalers dækning af valgkampe i forbindelse med folketingsvalg?

Denne konklusion vil give et svar på disse spørgsmål.

Jeg har i specialet taget udgangspunkt i, at public service skal ses ud fra den pågældende stations programpolitik samt ud fra det formål og de krav til programmerne, der udtrykkes i lovgivningen. Begrebet bliver som oftest udtrykt i de tre begreber alsidighed, mangfoldighed og kvalitet, og derudover skal stationerne have en tilknytning til samfundet. TV 2 blev lovgivningsmæssigt oprettet med de samme krav og forpligtelser som DR, hvilket skete på foranledning af den mediekommission, der var blevet nedsat i 1980, og hvis betænkning om det danske mediebillede førte til oprettelsen af TV 2. At de to stationer blev oprettet med de samme forpligtelser blev begrundet med, at dette ville føre til det mest alsidige, mest mangfoldige og mest kvalitetsorienterede programudbud.

Helt overordnet set er der stor sammenhæng mellem DRs og TV 2s udvikling og den måde, public service begrebet er blevet forstået på i Danmark. Der blev efter monopolbruddet og TV 2s start i 1988 reelt dannet to forskellige public service begreber, hvor det ene knyttede sig til DR og det andet knyttede sig til TV 2. Der var flere forskellige årsager til, at der blev dannet disse to opfattelser af begrebet. For det første var de to stationers opbygning forskellige. DRs organisation havde rødder tilbage til 1926, og stationen havde udviklet en tung og meget bureaukratisk opbygning. DR bestod derudover både af en radiodel og en fjernsynsdel og skulle producere en stor del af deres programmer selv. TV 2 blev derimod oprettet som en enterprisemodel, hvor de kun selv skulle producere nyheds- og aktualitetsprogrammer og derudover skulle købe resten af programmerne udenfor deres egen organisation, hvilket gjorde, at de fik en anden struktur end DR. TV2 var ligeledes reklame-finansieret, hvilket gjorde stationen mere direkte afhængig af seertal, end DR havde været.

For det andet blev TV 2 oprettet med et andet formål end DR. I 1988 blev DR stadig langt hen ad vejen opfattet som et kulturpolitisk redskab, der skulle opfylde en rolle i samfundet ved (på den ene eller anden måde) at opdrage og (ud)danne befolkningen til bedre

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

samfundsborgere. TV 2 blev derimod oprettet med det formål at øge konkurrencen på tv-området, således at dansk tv stod stærkt i forhold til påvirkningen fra udenlandsk tv.

For det tredje var der fra politisk hold og i offentligheden generelt forskellige forventninger til de to stationers programudbud. DR skulle producere mere seriøse og oplysende programmer, mens TV 2s programmer skulle være mere underholdende. Dette betød ligeledes, at der var en forventning til, at DRs programmer var mere public service end TV 2s, det vil sige, at de krav, der lå i public service forpligtelsen skulle DR opfylde mere end TV 2. DR skulle derfor være mere alsidig, mere mangfoldig og der var ligeledes et større kvalitetskrav til DRs programmer. Disse forskellige forventninger til de to stationers sås også ved, at public service begrebet blev nævnt i forhold til bemærkningen til 1987-loven, der omhandlede DR, mens begrebet ikke blev nævnt i forhold til lovgivningen omhandlende TV 2. Derudover var der en større grad af politisk kontrol med DR både i radorådet og i DRs bestyrelse, der blev oprettet i 1987. Denne politiske kontrol hænger dog både sammen med tilknytningen til public service begrebet og med DRs historiske udvikling, hvor folketinget siden oprettelsen i 1926 havde haft indflydelse på radorådets sammensætning.

Disse grundlæggende forskelle hos de to stationer fik ligeledes betydning for deres udformning af programpolitikken: Der var ikke umiddelbart forskel i den procentvise fordeling af programkategorierne mellem de to stationer, dog var der forskel mellem programmernes form og indhold. Her fremstod DRs programmer ligeledes som mere seriøse, mens TV 2s havde en mere underholdende form. De to stationer havde også selv to forskellige opfattelser af deres egen og hinandens rolle i forhold til public service forpligtelsen. Da TV 2 startede med at sende i 1988 havde de en interesse i at profilere sig som en public service station, da deres lovmæssige grundlag byggede på dette og de fremhævede dette frem for reklamefinansieringen, men samtidig havde stationen også en interesse i at profilere sig som en anden og anderledes station end DR, både for ikke at skulle leve op til et forudindtaget billede af, hvorledes dansk public service tv så ud og samtidig også leve op til den politiske forventning om at sende anderledes fjernsyn end DR. Herved kunne de også tiltrække seere og derved sikre sig et grundlag at sende reklametid ud fra, som var vigtigt for deres eksistensgrundlag. TV 2 ønskede derfor ikke på nogen måde at koordinere deres programudbud med DR eller andre, og public service begrebet skulle derfor også gælde de to stationer enkeltvis. DR havde en forventning om, at de, når TV 2 begyndte at sende og satellitstationerne ligeledes fik fodfæste, fortsat skulle have rollen som grundstationen for danskernes tv-forbrug, og de andre stationer skulle derfor virke som et supplement til DR.

De to stationers egen holdning til deres rolle som public service station ændrede sig i starten af 1990erne efter, at de stationer havde fungeret side om side og konkurreret i nogle år. DR ændrede sit syn på deres rolle, således at de ikke længere opfattede sig selv

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

som hovedstation, hvilket skyldtes mindre seertilslutning end de havde regnet med. DR havde tidligere haft deres kulturpolitiske rolle i centrum hos deres programudbud, men nu kom programmerne spille en fremtrædende og selvstændig rolle. Denne udvikling i DRs forståelse af stationens formål skal ses i forbindelse med den udvikling, som public service begrebet gennemgik. Overordnet beskrives denne udvikling af forskningen således, at begrebet i forbindelse med de mange vestlige landes brud på de monopoler, som landenes public service stationer havde haft på broadcasting, ændrede sig fra at være *broadcasting i offentlighedens tjeneste*, hvor mediet skulle bruges til samfundsmæssige opgaver, såsom oplysning og dannelse af borgeren til at være *broadcasting i publikums tjeneste* og derfor skulle leve op til seernes krav. DR skulle derfor udvikle sig fra at være et offentligt redskab med et kulturpolitisk formål til at være i seernes tjeneste og tænke på disse seeres interesser og forudsætninger for at modtage broadcasting, hvorved programproduktionen kom i fokus. Jeg mener derfor også, at de problemer som DR (og andre gamle public service stationer) oplevede i forbindelse med den nye konkurrence på broadcastingområdet skal ses i dette lys.

TV 2 ændrede også deres tilgang til public service begrebet, da reklamefinansieringen i begyndelsen af 1990'erne begyndte at spille en større rolle i forhold til deres egen profilering af stationen og dens formål. Ligeledes lagde de også selv vægt på, at de ikke skulle være så public service som DR, hvilket DR ikke umiddelbart virkede utilfredse med, dette ville da også sikre legitimitetsgrundlaget for DRs fortsatte licensfinansiering. Ligeledes kom der hos begge stationer i løbet af TV 2s første leveår en øget fokus på seertal. Dette skete dog ud fra forskellige forudsætninger, der dog hos begge stationer havde med legitimeringsgrundlaget for den pågældende station at gøre. TV 2 havde brug for mange seere for at sælge reklametid, hvilket var nødvendigt for at købe nye programmer, DR var også afhængige på den ene eller anden måde af høje seertal. Disse havde dog ikke direkte indflydelse på programproduktionen, da licensbetalingen ikke var brugerbestemt, men hvis seertallet svigtede over en længere periode ville begrundelse for denne betalingsform forsvinde. Både DR og TV 2 så da også i starten af 1990'erne en fordel i at lade det samlede programudbud være grundlaget for opfyldelsen af public service kravene. Der var dog ikke enighed om ud fra hvilke vilkår, dette skulle ske, da TV 2 mente, at DR i høj grad kun skulle sende smalle programmer til de få, mens DR mente, at de både skulle sende programmer til de få og til de mange.

I forhold til forskningens forståelse af public service begrebet i et konkurrenceperspektiv, så lægges her stadig vægt på principper omhandlende den samfundsmæssige tilknytning, uafhængigheden af økonomiske og politiske interesser, samt krav til programudbuddet. Der var dog samtidig hos både Trine Syvertsen og Henrik Søndergaard tanker om fordelene ved at lade det samlede mediesystem leve op til public service begrebets forpligtelser, da dette både ville sikre public service stationernes overlevelse i en konkurrencesituation og samtidig ville sikre seerne den største grad af

Danmarks Radio og TV 2

En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

alsidighed og de fleste reelle valgmuligheder, hvilket også var en model, som DR og TV 2 selv lagde vægt på i deres ændrede syn på broadcasting. Hos de to stationer blev dette dog ikke i første omgang foreslået ud fra et hensyn til seeren, men mere ud fra et ønske om, at stationerne kunne effektivere deres programproduktion. Den ovenstående udvikling hos DR og TV 2s oprettelse med delvis reklamefinansiering skal dog også ses i lyset af en ændring i synet på kulturpolitikken, der fra starten af 1980'erne kom til at spille en mindre rolle i Danmark og blev præget af deregulering.

Helt overordnede gav konkurrencen mellem de to danske public service stationer ikke nye former for valgkampsdækning, der skete dog en ændring i tonen og formen i disse programmer. DRs egen dækning ændrede således form og tone fra 1987 til 1994 på den måde, at lighedsprincippet, der tidligere i meget høj grad havde styret dækningen ikke spillede samme rolle. Princippet var stadig tilstede, men ideen om fuldstændigt millimeterdemokrati var blevet henlagt. Der blev ligeledes i 1994 taget mere hensyn til borgeren, der nu havde mulighed for at deltage i debatten, dog i begrænset form. Dette mener jeg skal ses i forbindelse med den generelle broadcastings udvikling og derfor også kan opfattes som en konsekvens af, at DR nu i langt højere grad opfattede broadcastingens formål som i publikums tjeneste.

TV 2s valgkampsdækning var anderledes i tone og form end DRs, hvilket jeg mener, falder i god tråd med udviklingen af de to stationers programpolitik og de forventninger og reelle krav, der blev stillet til de to stationer. Derfor havde TV 2 heller ikke på samme måde et behov for at leve op til lighedsprincippet, ej heller et behov for at have den samme afstand mellem stationens journalist og politikerne. Dette mener jeg ligeledes skal ses i lyset af den historiske udvikling, de to stationer havde været igennem, hvor TV 2 var blevet oprettet som ny kanal uden politisk forventning om, at valgkampsdækningen foregik, som den plejede og stillede de samme muligheder til rådighed for politikerne, som disse var vant til. Hertil kommer de politiske diskussioner, som DR havde været igennem i radiorådet og politikernes forventninger til stationen, som gik helt tilbage til oprettelsen af institutionen i 1926. DR og TV 2 havde altså reelt ikke samme grundlag at leve op til og arbejde ud fra i deres valgkampsdækning, hvilket jeg mener, er hovedårsagen til forskellen mellem de to stationers dækning.

Selv om TV 2 selv fremførte, at DR ikke var TV 2s reelle konkurrent, det var i højere grad de rent kommercielle stationer, og at konkurrencen mellem de to public service stationer mere handlede om prestige, så virker det til, at offentligheden i høj grad har opfattet konkurrencen mellem de to stationer som værende vigtig og derfor er de to stationer også blevet sammenlignet i højere grad end at TV 2 er blevet sammenlignet med TV 3 eller lignende stationer. Helt overordnet set kan der dog stilles spørgsmålstegn ved, om det er muligt at lave denne sammenligning mellem Danmarks radio og TV 2, når de, selvom om de på papiret skal leve op til samme formål og til samme programpolitiske krav, reelt har

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

to forskellige grundlagt at arbejde ud fra. Der er en tydelig sammenhæng mellem måden, som public service begrebet udviklede sig på og måden, i hvert fald DR udviklede sig på. At TV 2 havde en anden måde at opfatte programmer og deres egen rolle, mener jeg hænger sammen med deres reklamefinansiering og hensynet til annoncørerne, der gør dem i høj grad direkte afhængig af seertallene. Der er derfor også helt tydeligt en forventning og forestilling om, at DR var mere public service end TV 2. Spørgsmålet der står tilbage er så, om det reelt var eller er fair overfor nogle af de to stationer at kalde dem begge for public service stationer.

8. Litteraturliste

- Betænkning nr. 986 (1983) *Betænkning om et øget dansk tv-udbud*
Mediekommisionens betænkning nr. 5
- Betænkning nr. 1029 (1985) *Betænkning om dansk mediepolitik*
Mediekommisionens betænkning nr. 6
- Bondebjerg, Ib (1997)
Jensen, Klaus Bruun (red.) *Tv-mediets gennembrud, In:*
Dansk mediehistorie. 1960-1995 bd. 3
Samleren, p.118 - 130
- Bruun, Hanne
Kirsten Frandsen &
Henrik Søndergaard (2000) *TV 2 på skærmen – analyser af TV 2's*
programvirksomhed
Samfundslitteratur
- Crisell, Andrew (2002) *An Introductory History of British Broadcasting*
2. ed. Routledge, London
- Folketingstidende (1985/1986) *Folketingstidende*
Tillæg A
- Hjarvard, Stig (1999) *TV-nyheder i konkurrence*
Samfundslitteratur
- Hjarvard, Stig (2006)
Hjarvard, Stig (red.) *TV-nyheder, In:*
Dansk tv's historie"
Samfundslitteratur, p. 105 - 144
- Hultén, Olof,
Søndergaard, Henrik &
Carlsson, Ulla (1996)
Hultén, Olof,
Søndergaard, Henrik &
Carlsson, Ulla (red.) *Nordisk forskning om Public Service; In:*

Nordisk forskning om public service – Radio och
tv i allmänhetens tjänst
Nordic Media Trends 2, p. 255 - 272
- Høyrup, Lene (red.) (1993) *Radio – og Fjernsynsloven med bemærkninger*
Danmarks Radio
- Jauert, Per (1997)
Jensen, Klaus Bruhn (red.) *Hjemmets vægge udvides, In:*
Dansk Mediehistorie Bd. 2: 1880 – 1920, 1920 -
1960
Samlerens forlag p. 199 - 218

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

- Jensen; Torben (1989) *Politiske udsendelser i Danmarks Radio før valg og folkeafstemninger*, In:
Ugeskrift for Retsvæsen,
Årg. 123, nr. 14, p. 129 – 139
- Johannsen, Willy (1975)
Skovmand, Roar (red.) *Alsidighed – hvordan og for hvem?*, In:
DR 50
Danmarks radio, pp. 245 - 280
- Kjær, Helle (1988) *Næste gang bliver der slagsmål*, In:
Politiken, 24. april 1988
- Lovtidende (1926) *Lov om Radiospredning.*
Lov nr. 45, 13. marts 1926
Lovtidende for Kongeriget Danmark for Aaret
1926, Afdeling A
- Lovtidende A (1973) *Lov om radio – fjernsynsvirksomhed*
Lov nr. 421, 15. juni 1973
Lovtidende A, 1973 – nr. XXXII
- Lovtidende A (1986) *Lov om ændring af Lov om radio – fjernsynsvirksomhed (TV 2)*
Lov nr. 335, 4. juni 1986
Lovtidende A, 1986 – nr. 24
- Lovtidende A (1987a) *Lov om ændring af Lov om radio – fjernsynsvirksomhed (Danmarks Radio)*
Lov nr. 374, 10. juni 1987
Lovtidende A, 1987 – nr. 44
- Lovtidende A (1987b) *Bekendtgørelse om vedtægt for TV 2*
Lov nr. 483, 3. juli 1987
Lovtidende A, 1987 – nr. 54
- Lund, Sissel (1996)
Hultén, Olof,
Henrik Søndergaard &
Ulla Carlsson (red.) *Hva er public service-kringkasting og hvordan kan det måles?*, In:
Nordisk forskning om public service – Radio och tv i allmänhetens tjänst
Nordic Media Trends 2, p. 213 - 223
- Nielsen, Niels-Aage &
Svendsen, Erik Nordahl (1992) *Ligheder og Forskelle 1990 – 1991 – DR-TV og TV 2 i et public service perspektiv*, In:
Medieforskning i Danmarks Radio årbog 1992
Danmarks Radio, p.19 - 41
- Nielsen; Poul Erik (1992)
Bang, Jørgen m.fl. *Dansk TV efter monopolbruddet – konkurrencen om seerne og public service i forandring*, In:
Mediekultur 17 – Tema: TV efter monopolbruddet
Mediekultur, AUC, p. 5 -18

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

- Reith, John C. W. (1924) *Broadcast over Britain*
Hodder and Stouhton, London
- Schleimann, Jørgen (1988) *Sådan vil TV 2 forvalte kravet om kvalitet, alsidighed og mangfoldighed*, In:
Information, 1. -2. oktober 1988
- Sepstrup, Preben (1989) *Dansk tv i 90'erne*
Fremad, København
- Sepstrup, Preben (1993) *Scandinavian Public Service Broadcasting: The Case of Denmark*, In:
Avery, Robert K. (red.) *Public Service Broadcasting in a Multichannel Environment*
Longman, New York pp.93 - 109
- Sepstrup, Preben (1994) *Tv i kulturhistorisk perspektiv 1954-1994*
Klim, Århus
- Siebert, Fred S.,
Theodore Peterson &
Wilbur Schramm (1974) *Four Theories of the Press*
9. oplag., University of Illinois Press
- Siune, Karen (1982) *Valgkampe i tv og radio*
Politica, Aarhus
- Siune, Karen (1987) *The Political Role of Mass Media in Scandinavia*,
In:
Legislative Studies Quarterly
Vol. 12, no. 3
p. 395 – 414
- Siune, Karen (1990) *Public service broadcasting – hvad er det, og hvad kan man bruge det til*, In:
Feldbæk, Ole & Erik Lund (red.) *Festskrift til Niels Thomsen Presse og historie*
Dagspressens Fond, Odense p. 163 - 169
- Syvertsen, Trine (1990) *Kringkasting i 1990-åra: hvem er mest 'public service'?*, In:
Carlsson, Ulla (red.) *Medier Människor Samhålla – 14 artiklar om nordisk masskommunikationsforskning*.
Nordicom-Nytt/Sverige nr. 3 – 4, p. 183 - 195
- Syvertsen, Trine (1999) *Hva kan "public service begrepet brukes til?"*, In:
Carlson, Ulla (red.) *Public service – tv Nordiska medieforskare reflekterar*
Nodicom, Gøteborg Universitet, p. 7 - 14
- Søndergaard, Henrik (1994) *DR i tv-konkurrencens tidsalder*
Samfundslitteratur

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

- Søndergaard, Henrik (1995) *Public service i dansk fjernsyn. Begrebet, status og scenarier*
Rapport til statsministeriets medieudvalg
- Søndergaard, Henrik (1996a)
Hultén, Olof,
Henrik Søndergaard &
Ulla Carlsson (red.) *Nordisk forskning i public service, In:*
Nordisk forskning om public service – Radio och tv i allmänhetens tjänst
Nordic Media Trends 2, p. 19 - 30
- Søndergaard, Henrik (1996b) *Kvalitet og mangfoldighed i det nye medielandskab – Reflektioner over public service i et multikanalsystem, In:*
- Hultén, Olof,
Henrik Søndergaard &
Ulla Carlsson (red.) *Nordisk forskning om public service – Radio och tv i allmänhetens tjänst*
Nordic Media Trends 2, p. 175 - 192
- Søndergaard, Henrik (2006)
Hjarvard, Stig (red.) *TV som institution, In:*
Dansk tv's historie"
Samfundslitteratur, p. 25 - 64

8.1 TV-udsendelser

Før valget: Spørgsmål til partiet - venstre

Danmarks Radio

3. september 1987, 20.00 – 20.40

Før valget: Spørgsmål til partiet – Det konservative folkeparti

Danmarks Radio

4. september 1987, 20.00 – 20.40

Før valget: Spørgsmål til partiet - Socialdemokratiet

Danmarks Radio

5. september 1987, kl. 19.45 – 20.25

Før valget: Afslutningsdebat

Danmarks Radio

6. september 1987, kl. 20.00 – 00.00

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

Valgften

Danmarks Radio

8. september 1987, kl. 21.00 – 01.00

Svar Nu – Venstre (kun præsentationsprogram)

Danmarks Radio

15. september 1994, kl. 21.30 – 21.35

Svar Nu – Det konservative folkeparti (kun præsentationsprogram)

Danmarks Radio

16. september 1994, kl. 21.30 – 21.35

Svar Nu - Socialdemokratiet

Danmarks Radio

18. september 1994, kl. 21.30 – 22.20

Højlunds forsamlingshus

TV 2

18. september 1994, kl. 22.20 – 23.25

Afslutningsdebat

Danmarks Radio

19. september 1994, kl. 20.00 - 21.00 og 21.30 – 23.00

Her og Nu

TV 2

19. september 1994, kl. 18.05 – 18.25

Det sidste ord

TV 2

20. september 1994, kl. 20.00 – 22.00

Valgften

Danmarks Radio

21. september 1994, kl. 19.55 – 00.00

Folketingsvalget

TV 2

21. september 1994, kl. 19.50 – 23.50

9. Summary

Since 1951 the Danish Broadcasting Corporation (Danmarks Radio - DR) has monopolized tv-broadcasting. DR is a so-called public service station, which primarily means that the institution has connections to state administration, which is conveyed by way of the Danish TV and radio legislation, through which resources, together with certain obligations, are at the disposal of the station and its broadcasting. In 1988 the broadcasting monopoly of DR came to an end, when TV2 went on air. TV2, too, was given the status of a public service station. This meant that after 1988 Denmark housed two public owned service stations, which were to compete for about the viewers. This violation of monopoly is the basis of this thesis. The thesis sheds light on two problems: What is behind the concept of public service and how did the notion develop throughout the period from 1980 up until 1994 and how did the two public service stations develop within the same period of time? This development will be concretized by way of a case study in which broadcastings connected to the general election of 1987 are compared to election programming of 1994.

The notion *public service broadcasting* developed from a technical-financial concept, in which it was demanded that the broadcastings were to be generally accessible to the citizens in return of a fixed price, and that the programming was in a sufficiently good quality for everyone for it to be of service to society. Here programming politics and the role that these broadcasting systems could play in society came into focus. With the establishment of the first Danish ministry of culture in 1961 DR was given a role in connection with the development of the Danish welfare state. The scale of programmes was to contribute to the refinement of the cultural knowledge and general education of the citizens, which was meant to make them 'better citizens' and by it secure a continuous development of society. The audience was seen as a homogenous whole and thus programmes targeted at certain groups were not introduced. The angle of DR when it came to programme policies was that a minority (elitist) was to determine what was proper and right to air to the vast, ignorant majority (the masses). The goals of society what concerns broadcasting was the cause for concern at the time, rather than the programmes themselves.

When, in 1988, TV2 was started, the general opinion concerning broadcasting had changed, as it is no longer merely seen as a cultural political notion, but is now also understood from an industrial political angle. From the end of the 1970s and throughout the 1980s, there is a growing dissatisfaction with the programme politics of DR, which partly is due to the fact that the institution's role as a cultural political tool, in connection with the introduction of the welfare state, has come to an end, as the welfare state has become embedded in society. The idea of public service also changes, since now the

Danmarks Radio og TV 2
En undersøgelse af dansk public service fjernsyn 1980 - 1996

media is to serve the individual interest of the citizens and that the audience is no longer to be considered one homogenous group of citizens. Now the programming is in focus.

Quite quickly, TV2 becomes the most popular TV network in Denmark, but this does not mean that the station was more flexible than was DR, because TV2 started out based on an competitive environment, whereas DR had to adapt to the new situation while playing its role in society as well. To this it must be added that what concerns management DR is far more connected to the political powers than is TV2. Despite the fact that they each shared the same obligations and that they are both called public service stations, there was also an attitude that indicated that DR was to be more public service minded than TV2. This was caused, partly by the long history of DR and the special circumstances that that involves, and partly the partially commercial financing of TV2 that makes the network more dependant on high ratings.

The research within the field of public service after the 1980s is very much concerned with how these 'new' types of media are to compete. The most crucial attitude here is to see the programming of the entire media system as public service. This would mean that that all programming (both traditional public service channels as well as commercial ones) was to fulfil the duties of public service. This approach, however, did not find support with neither the networks themselves, nor the politicians.

With the establishment of TV2 clearly follows a development of the news media, since TV2 chooses a different style and approach to its news programming. The competition between the two channels also leads to changes with the news presentations at DR. Still, it cannot be determined whether these changes would not have taken place without the establishment of TV2, but the new station as well as the competition must have made clear to DR that a change in news presentation had become necessary.

When TV2 was initiated there was a clear political objective that TV2 would include an increased, and thus better political debate. Measured from a perspective of time DR published more on the election in 1994 than it did in 1987, and when the programmes of TV2 are added to that, the quantity of debate increases. The question is then, whether more debate is also good debate. At first sight the approaches of the two networks to the programmes on the elections are very similar apart from certain structural changes.